

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ
0398 NUMARADA KAYITLI BİR MECMUA (İNCELEME-METİN)**

Menice ÖNAL

**Kasım-2025
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANSTEZİ

**YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ
0398 NUMARADA KAYITLI BİR MECMUA (İNCELEME-METİN)**

Menice ÖNAL

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ**

Diğer Jüri Yeleri

Prof. Dr. Vildan COŞKUN

Doç. Dr. Kenan BOZKURT

**Kasım-2025
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Menice ÖNAL tarafından hazırlanan “YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ 0398 NUMARADA KAYITLI BİR MECMUA (İNCELEME-METİN)” adlı tez çalışması 14/11/2025 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Vildan COŞKUN

.....

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

.....

Üye

Doç. Dr. Kenan BOZKURT

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabullendiğimi bildiririm.

ETHICAL DECLARATION

I declare that all the information in this thesis has been obtained within the framework of ethical behavior and academic rules, and that the source of any statements and information that do not belong to me in this study prepared in accordance with the thesis writing rules has been fully cited, and I declare that I accept all kinds of legal responsibility in case of any contrary situation.

Menice ÖNAL
14/11/2025

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ 0398 NUMARADA KAYITLI BİR MECMUA (İNCELEME-METİN)

Menice ÖNAL

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

2025, 236 Sayfa

Tez, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 0398 numarada “Mecmua-i Eş‘âr” adıyla kayıtlı 45 varaklık mecmuanın metin ve incelemesidir.

Mecmua; 14, 15, 16, 17. yüzyıllardaki şairlerin şiirlerinin derlemesinden oluşmaktadır. Şiirlerin ve şairlerin ekseriyeti 16. yüzyıla aittir. Mecmuada toplam 117 şair tespit edilmiş ve 277 şiir mevcuttur. 14. ve 15. yüzyıldan 1’er şairin 1’er şiiri, 16. yüzyıldan 64 şairin 172 şiiri, 17. yüzyıldan 17 şairin 27 şiiri, hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilemeyen 34 şairin 45 şiiri vardır. Şairi/mahlası belli olmayan şairlerin ise 36 şiiri vardır.

Mecmuada 147 gazel, 5 kaside, 1 mesnevi, 1 musammat, 12 tahmis, 1 muhammes-i mütekerrir, 3 müseddes, 1 tesdis, 12 kıta, 2 nazm ve 92 müstakil beyit yer almaktadır.

Aynı redif ve bir şiire nazire yazılan “edeb olmaz”, “incinmez”, “dinmez”, “düşdi”, “kabak”, “geçmedi”, “kagaz”, ve “kadeh” redifli çok sayıda gazel ve beyit vardır.

Mecmuada yer alan şiirlerin tamamı incelenmiş ve 138 tanesinin herhangi bir çalışmada bulunmadığı görülmüştür. 137 şiirin 34 tanesinin şairi/mahlası tespit edilememiştir. Şairi/mahlası bilinen şair sayısı 66 olup bunların şiirlerinin toplamı 103’tür. 137 şiirin 16’sı Farsça, 6’sı Arapça ve 115 tanesi Türkçedir. Bu şiirlerin 57’si gazel, 59’u müstakil beyit, 12’si kıta, 4’ü tahmis, 2’si nazm, 1’i mesnevi ve 1’i muhammestir.

Yine az da olsa mecmuadaki şiirlerden bazılarında yer alan beyitlerin ve mısraların şairlerin divanında bulunmadığı görülmüştür. Mecmuadaki birçok şiirin yapılmış olan çalışmalarda yer almaması veya çalışmalarda eksik olan beyit/mısraların mecmuada yer alması mecmuayı önemli kılan en büyük özelliktir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, mecmua, şiir, mürettip.

ABSTRACT

MASTER THESIS

**A JOURNAL REGISTERED UNDER NUMBER 0398 IN THE YAPI KREDİ
SERMET ÇİFTER RESEARCH LIBRARY (REVIEW-TEXT)**

Menice ÖNAL

Batman University Graduate Education Institute

Turkish Language and Literature Department of Science

Advisor: Dr. Zahir SÜSLÜ

2025, 236 Pages

This thesis is a textual analysis of a 45-folio collection of poems titled "Mecmua-i Eş'âr," registered under number 0398 in the Yapı Kredi Sermet Çifter Research Library.

The collection consists of poems by poets from the 14th, 15th, 16th, and 17th centuries. The majority of the poems and poets belong to the 16th century. A total of 117 poets have been identified in the collection, and 277 poems are included. There is one poem each from the 14th and 15th centuries, 172 poems from 64 poets from the 16th century, 27 poems from 17 poets from the 17th century, and 45 poems from 34 poets whose century of existence is unknown. There are also 36 poems by poets whose author/pseudonym is unknown.

The collection contains 147 ghazals, 5 qasidas, 1 masnavi, 1 musammat, 12 tahmis, 1 muhammes-i mutekerrir, 3 museddes, 1 tesdis, 12 quatrains, 2 nazms, and 92 independent couplets.

There are numerous ghazals and couplets with the same refrain and imitation of a poem, including those with the refrains "edeb olmaz", "incinmez", "dinmez", "düşdi", "kabak", "geçmedi", "kagaz", and "kadeh".

All the poems in the collection were examined, and it was found that 138 of them were not found in any other study. The author/pseudonym of 34 of the 137 poems could not be identified. The number of poets whose author/pseudonym is known is 66, and their total number of poems is 103. Of the 137 poems, 16 are in Persian, 6 in Arabic, and 115 in Turkish. Of these poems, 57 are ghazals, 59 are independent couplets, 12 are quatrains, 4 are tahmis, 2 are nazm, 1 is a mesnevi, and 1 is a muhammes.

It has been observed that some of the couplets and verses in the poems in the anthology are not found in the poets' divans (collections of poems). The fact that many of the poems in the anthology are not included in existing studies, or that couplets/verses missing from existing studies are included in the anthology, is the greatest feature that makes the anthology important.

Keywords: Classical Turkish literature, journal, poem, compiler.

ÖN SÖZ

Mecmualar, klasik edebiyat dönemi içerisinde divanlar, tezkireler gibi edebî kaynakların en önemlilerindendir. Hatta dönemin şiir zevkinin anlaşılması bakımından divanlardan çok önde gelirler. Mecmualar yalnızca dönemin değil aynı zamanda mürettibin/derleyenin de edebî zevkini ortaya koyması bakımından önemlidir. Zira mürettepler hoşlandıkları şiirleri, yararlı gördükleri bilgileri, Arapça ayet, hadis ve dua gibi kudsi metinleri de mecmualarına yazmışlardır. Bu bakımdan mecmualar sadece dönemin edebî zevkini değil aynı zamanda dönemin inanç, adet ve yaşantısını da gözler önüne sermiş olur.

Teze konu olan mecmua, incelenmeden önce mecmua üzerinde analiz yapılmıştır. Mecmuadaki şiir sayısı, şair sayısı, şairlerin yaşadığı yüzyıl, şiirlerin ne kadarının çalışmalarda mevcut olduğu ne kadarının hiçbir çalışmada yer almadığı tespit edilmiştir. Tüm bu tespitlerden sonra mecmua “İnceleme” ve “Metin” olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Tezin “Giriş”inde Mecmuanın Tanımı ve Tasnifi, Önemi, Edebiyata Katkıları ve Şiir Mecmuaları gibi başlıklar altında mecmualar hakkında genel bilgi verilmiştir.

“Birinci Bölüm”de; Yazmanın Fiziksel Tavsifi, Mürettibin Kimliği, Mecmuanın İçerik Tavsifi, Mecmuanın İmla Özellikleri, Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması başlıkları altında mecmuanın incelemesi yapılmıştır. “İkinci Bölüm”de metin transkripsiyonlu olarak verilmiştir. Herhangi bir çalışmada yer alan şiirler mecmuadaki şiirle karşılaştırılırken farklılıklar dipnotta belirtilmiştir.

Zor ve zahmetli bir çalışmanın ürünü olan bu tez sürecinde, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her aşamada yoğun çalışmasından vakit ayırarak büyük bir sabırla bana rehberlik eden değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ’ye, çalışmanın tamamlanmasında önerileri ile destek olan Prof. Dr. Vildan COŞKUN ve Doç. Dr. Kenan BOZKURT’a, duaları ve manevi desteklerini esirgemeyen eşime ve çocuklarıma, teşekkür ederim.

Menice ÖNAL
Batman-2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER TABLOSU	ix
KISALTMALAR.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Mecmua'nın Tanımı ve Tasnifi	1
1.2. Mecmuaların Önemi ve Edebiyata Katkıları	3
1.3. Şiir Mecmuaları	3
2. BİRİNCİ BÖLÜM: MECMUANIN İNCELENMESİ	6
2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi.....	6
2.1.1. Mürettibin kimliği.....	6
2.2. Mecmuanın İçerik Tavsifi	6
2.2.1. Mecmuadaki şairler ve şiir sayıları.....	6
2.2.2. Mahlası bilinmeyen/bulunamayan şiirler.....	13
2.2.3. Mecmuada yer alan nazım şekilleri	13
2.2.3.1. Gazel	14
2.2.3.2. Kaside	15
2.2.3.3. Nazm	15
2.2.3.4. Kıtta.....	15
2.2.3.5. Mesnevi.....	15
2.2.3.6. Muhammes.....	15
2.2.3.7. Tahmis	16
2.2.3.8. Müseddes	16
2.2.3.9. Tesdis	16
2.2.3.10. Diğer musammatlar.....	16
2.2.3.11. Müstakil beyitler	16
2.2.4. Mecmuada kullanılan vezinler.....	17
2.3. Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması	19
2.3.1. Mecmuada bulunduğu halde yapılan çalışmalarda bulunmayan şiirler.....	19
2.3.3. Mecmuada bulunup divanlarda bulunmayan kısımlar.....	23
2.3.2. Şairlerin divanlarında bulunup mecmuada bulunmayan kısımlar	24
2.3.2.1. Beyit/Bend eksiklikleri	24
3. BÖLÜM: METİN	25
3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem.....	25
3.2. Transkripsiyonlu Metin.....	26

SONUÇ	229
KAYNAKÇA	232

ŞEKİLLER TABLOSU

Tablo 2.1. Mecmuada yer alan şairler ve şiirleri	7-12
Tablo 2.2. Şairi belirtilmeyen şiirlerin nazım şekillerine göre dağılımı.....	13
Tablo 2.3. Mecmuada yer alan nazım şekilleri ve sayıları.....	14
Tablo 2.4. Mecmuada kullanılan aruz kalıpları ve nazım şekillerine göre dağılımı.....	17-18
Tablo 2.5. Mecmuada bulunup yapılan çalışmada bulunmayan şiirler.....	19-23
Tablo 2.6. Hazırlanmış çalışmalarda bulunup mecmuada yer almayan kısımlar.....	23-24
Tablo 2.7. Mecmuada bulunup hazırlanmış çalışmalarda olmayan kısımlar.....	24

KISALTMALAR

D	: Divan
FDMK	: Fatma Direkli Milli Kütüphane
UDMİ	: Usuli Divanı, Mustafa İsen
a.g.e.	: adı geçen eser
FDGÇC	: Figani Divanı Gramatikel Endeksi Gülşen Çaylı Cankurt
M.	: Makale
T.	: Tez
Bknz.	: bakınız
SKBD	: Sabahattin Küçük Baki Divanı
İHTNŞ	: İbrahim Halil Tuğluk Na'tî ve Şiirleri
a.g.d	: Adı Geçen Divan
s.	: sayfa

1. GİRİŞ

1.1. Mecmua'nın Tanımı ve Tasnifi

Cem' kökünden türemiş olan *mecmu'a* kelimesi, "bir araya getirilmiş, toplanmış şeylerin tamamı", "içinde şiirler, seçilmiş söz ve yazarlar bulunan el yazması kitap" manasına gelmektedir.¹ Mecâmî', mecma', câmi' defter, cerîde ve cüzdan gibi kelimeler de mecmû'a yerine kullanılmıştır.² Kütüphane literatüründe mecmuaya derleme de denmektedir. Nitekim yazma eser kütüphanelerinde mecmualar; mecma, cönk, cerîde, defter gibi farklı isimlerle kayıt altına alınmıştır.

İslam kültüründe mecmua türü, Hz. Peygamber'in hadis yazımına izin vermesiyle ortaya çıkmıştır. Bazı sahabiler, Resulullah'tan duyduklarını mecmua tertip etme anlayışı içerisinde kendi seçimlerine, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre bir araya getirince hadis literatüründe sahife, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur. Hadis derlemeleri geliştikçe ortaya konulan esarlere mecmua ile aynı kökten türeyen "el-câmi'" ismi verilmiş, daha sonra bu türden birçok eser mecma', mecmû' isimleri ile derlenmiştir.³

Mecmuaların müstakil bir tür özelliği kazanması ise ilk ortaya çıkışından birkaç asır sonrasına dayanmaktadır. Osmanlı sahasındaki gelişimine bakılacak olunursa mecmualar, 15. yüzyılda yazılmaya başlanmış ve 16. yüzyılda sayıca fazla ürün verilmiştir.⁴

15. yüzyıl itibariyle yazılan mecmualar; başta Türkçe ve yer yer Farsça ve Arapça olmak üzere çok farklı nazım şekilleri, edebî türleri veya nesir parçalarını bünyelerinde barındırmaktadır. Bu yönleri ile mecmualar üzerine çalışma yapan araştırmacılar mecmuaları konusuna, manzum-mensur oluşuna, şairlerin aidiyet/mensubiyetine, şiirlerin nazım şekillerine vb. göre sınıflandırmışlardır. Sınıflandırma her nasıl olursa olsun bu, derleyen/mürettibin tamamıyla edebî zevki/tercihi ile ilgilidir. Dolayısıyla araştırmacılar, mecmuaları mürettiplerin/derleyicilerin zevklerine/tercihlerine bakarak

¹ İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı: Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. Seçil Ofset (2010): 784.

² Mustafa İsmet Uzun, "Mecmua", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Erişim 11 Şubat 2025).

³ Uzun, "Mecmua".

⁴ Uzun, "Mecmua".

farklı şekillerde tasnif etmişlerdir. Mecnualar üzerine çalışma yapan Günay Kut'un mecmua tasnifi şu şekildedir:

- 1) Nazire mecnuaları
- 2) Seçme şiir mecnuaları (mecnua-i eş'ar, mecnua-i devavin)
- 3) Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecnualar (mecnua-i edviye, mecnua-i ed'iye, mecnua-i tevarih, mecnua-i muammeyat, mecnua-i münşe'at, mecmuatü'r-resa'il gibi)
- 4) Nazım, nesir karışık olabileceği gibi, Arapça, Türkçe ve Farsça olarak yazılmış, karışık mecnualar
- 5) Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce yazılmış mecnualar.⁵

Mehmet Gürbüz mecnuaları Günay Kut'a göre daha farklı şekilde tasnif etmiştir:

- 1) Nazîre mecnuaları
- 2) Belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecnualar
- 3) Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecnuaları. Gazel mecnuaları (mecnua-i gazeliyyat), kaside mecnuaları (mecnua-i kasa'id), müstezad mecnuaları, matla mecnuaları (mecnua-i metali'), beyit mecnuaları (mecnua-i ebyat), mısra mecnuaları (mecnua-i mesari'), farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecnualar
- 4) Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecnuaları. Tarih mecnuaları (mecnua-i tevarih), na't mecnuaları, (mecnua-i nu'ût), muamma mecnuaları (mecnua-i mu'ammeyat), lugaz mecnuaları (mecnua-i elgaz), medhiye mecnuaları (mecnua-i medayih), mersiye mecnuaları, şehrengiz mecnuaları, farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecnualar.

- 5) Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecnualar.⁶

Günay Kut ve Mehmet Gürbüz'den başka mecnuaları farklı şekilde tasnif eden Mehmet Fatih Köksal, Agah Sırrı Levend gibi birçok araştırmacı bulunmaktadır. Yazma Eser Kütüphanelerinde gün yüzüne çıkmayan farklı mecnualar ortaya çıktıkça literatüre araştırmacılar tarafından yeni tasniflerin eklenmesi kaçınılmaz olacaktır.

⁵ Günay Kut, "Mecnûalar", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1986), 6/170.

⁶ Mehmet Gürbüz, *Şiir Mecnûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları-7 Mecnûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (Haz. Hatice Aynur vd.) (İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012), 108-112.

1.2. Mecmuaların Önemi ve Edebiyata Katkıları

Mecmualar, divanlar ve tezkireler kadar edebiyat ve tarihine katkı sunan eserlerdir. Divanı olmayan bir şairin farklı şiirleri veya divanı olduğu halde çeşitli sebeplerden dolayı şairlerin divanlarında yer alamamış şiirler mecmualar sayesinde edebiyat dünyasına kazandırılmıştır. Şairlerin divan ve tezkirede yer almayan hayatları ve edebî şahsiyetleri hakkındaki birçok bilgi mecmualar sayesinde elde edilmiştir. Yine incelemesi yapılan mecmuada da görüleceği üzere ardı ardına birçok şairin “kağıd, kadeh, sümbül, kabak” gibi kavramları şiirlerinde kullandığı görülmektedir. Bu durum şairlerin kimlerden etkilendiğinin tespiti yanında, kimleri etkilediğini öğrenme açısından da önemlidir.

Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmuanın derleniş tarihi, içindeki metinlerden yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, dönemin şiir zevkini, beğenilen şairlerini ve hatta toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkanı vermektedir. Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklar olan şiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, yeni bilgiler eklemek mümkün olmaktadır. Yine mecmualarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu halde şiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilmektedir.⁷

Ayrıca edebî metinlerden başka mecmualar, muhtevası bakımından yazıldığı dönem hakkında birçok bilgiye sahip olmamıza yardımcı olmaktadır. Mecmuada yararlı bitkisel ilaçların hazırlanışı ve kullanımının yer alması dönemin geleneksel tıbbı; dua, muska, büyü gibi bilgiler halkın inanç ve itikadı; ayetler, hadisler, din büyüklerinin nasihatleri halkın içinde bulunduğu ahlak yapısı; mensur veya manzum parçalarda hayat ile ilgili kesitlerin yer alması dönemin sosyal hayatı; savaşa katılan şairlerin ordu içerisindeki bilgileri şiirlerine yansıtmaları devletin tarihi hakkında bilgi sahibi olunmasına yardımcı olması bakımından önemlidir. Tüm bu imkanlardan dolayı şiir mecmuaları klasik Türk şiirine önemli katkılar sunmaktadır denebilir.

1.3. Şiir Mecmuaları

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî-din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmuatü'l-

⁷ Fikriyat, “Şiir Lezzetine Bürünmüş Derlemeler: Mecmualar” (Erişim: 11 Mart 2025).

ehadis, mecmua-i fetava, mecmua-i ed'îye, mecmuatü'r-resa'il, mecmua-i eş'ar, mecmua-i tevarih, mecmua-i feva'id gibi. Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (feva'id), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevarih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.⁸ Netice itibarıyla Osmanlı sahasında da yüzlerce müstakil olarak sadece manzum metinlerin derlendiği şiir mecmuaları yazılmıştır.

Şiir mecmuaları; içerisinde birden çok şairin şiirlerini, mahlaslarını, edebî kişiliklerini barındıran mecmualardır. Bu mecmualar 15. yüzyıldan itibaren revaç kazanmış yükselmekte olan Osmanlı edebiyatına önemli kaynaklık etmiştir.

Klasik Türk edebiyatında genellikle Türk edebiyatının gelişimini takip etmek, hakkında doğru ve tam bir hükme varabilmek için yalnız meşhur şahsiyetler ve şaheserler üzerinde değerlendirmeler yapmanın yeterli olmadığı, bu sahada çalışanlarca kabul edilen bir gerçektir. Bugüne kadar genellikle eski kaynaklarda anılan meşhur şahıs ve eserleri ele alan pek çok ilmî araştırmayla, klasik Türk edebiyatı hakkında verilen hükümler gittikçe daha geçerli ve gerçekçi hale gelmiştir. Ancak, meşhur şahıslar yanında, özellikle tezkireler ve benzeri kaynaklarda adı geçen veya sadece bazı mecmualarda şiirlerine rastlanan diğer şahsiyetlerin de ele alınmasıyla yeni bilgilere ve buna bağlı olarak yeni değerlendirmelere ulaşılabileceği kesindir. Bu açıdan özellikle, şiirin önemli kaynaklarından olan divan ve tezkireler yanında, şiir mecmualarının da önemi göz ardı edilemez. Zira, şiir mecmualarına alınan şiirler, genellikle dönemin en beğenilen şiirlerdir ve bu yüzden de belki mecmualar şiir hakkında değerlendirmelerde ilk sıralarda ele alınması gereken kaynaklardır.⁹

Şiir mecmualarının edebiyat tarihindeki yeri yadsınamaz. Ali Canip Yöntem mecmuaların araştırmacıları acele ve şahsî hükümler vermekten menettiğini, mecmualarda bir eserin en eski metnine ulaşılabilirdiği için bu eserlerin önemli olduğunu belirtir. Ayrıca tezkirelerde yer alan bir şair hakkındaki abartılı övgülerin yanıltıcı

⁸ Uzun, "Mecmua".

⁹ Semra Tunç, "On Altıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21 (2007), 2.

olacağını, o şiir hakkında doğru fikir edinebilmek için onun devrinde kaleme alınmış mecmuaların incelenmesi gerektiğini söyler.¹⁰

Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklar olan şiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve düzeltmek yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmuanın derleniş tarihi, içindeki metinlerin yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, dönemin şiir zevkini, beğenilen şairlerini ve hatta toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkanı verir. Yine mecmualarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu halde şiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilir.

Kısaca, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespit için mecmualar özellikle şiir mecmuaları ve nazire mecmuaları önemli bir yere sahiptir.¹¹ Şiir mecmuaları, klasik Türk edebiyatında tezkire ve mürettep divanlardan sonra edebiyat araştırmalarına kaynaklık eden önemli eserlerdir. Şiir mecmuaları metin neşrinde mütemmim cüz olarak kullanılmış ve önemli bir boşluğu doldurmuştur.¹²

¹⁰ Fikriyat, “Şiir Lezzetine Bürünmüş Derlemeler: Mecmualar”

¹¹ Fikriyat, “Şiir Lezzetine Bürünmüş Derlemeler: Mecmualar”

¹² Ahmet Tanyıldız, “Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/21 (2012), 224.

2. BİRİNCİ BÖLÜM: MECMUANIN İNCELENMESİ

İncelemesi yapılan mecmua, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 0398 numarada kayıtlı 17. yüzyılda derlenmiş bir şiir mecmuasıdır.

2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi

Mecmua, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 0398 numarada “Mecmua-i Eş‘âr” adıyla kayıtlıdır. 17. yüzyılda istinsah edilen mecmua, 45 varaktan müteşekkil olup kahverengi meşin ciltle kaplanmış; nestalik hat ile elvan kâğıt üzerine yazılmıştır. 190x120 ebadında olan mecmua istinsah edilirken yapraklarda eşit satır olmasına dikkat edilmemiştir. Mecmuanın baş ve son kısımları şu şekildedir:

Baş:

حمدلله كم ينه بر مهلقادر سودكم
نوردر بشدن بشه شمس ضحی در سودكم

Son:

صفای صفوت طبعك يتر اكلنجه ای باقی
بحمدلله نه غم یرسن الكده ساغر جم وار

2.1.1. Mürettibin kimliği

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 0398 numarada “Mecmua-i Eş‘âr” adıyla kayıtlı olan mecmuanın mürettibi bilinmemektedir.

2.2. Mecmuanın İçerik Tavsifi

2.2.1. Mecmuadaki şairler ve şiir sayıları

Mecmua, 17. yüzyılda derlenmiş ancak çoğunlukla 16. yüzyıl şairlerinin şiirlerini ihtiva etmektedir. Mecmuada ismi/mahlası belirtilen 117 şair bulunmakta, bunlardan

34'ünün (Ahmedî, Cemâlî, Derûnî, Fasîh, Fevrî, Fütûhî, Gafûrî, Hâfız, Hasîbî, Hüdâyî, 'İlmî, Kâmî, Kânî'î, Kelâmî, Ma'nî, Nâmî, Na'tî, Osmân, Recâyî, Rızâyî, Ribâtî, Sâdık, Sa'dî, Sâfî, Senâyî, Sipâhî, Sun'î, Su'ûdî, Şefî'î, Ünsî, Vehbî Efendi, Zekeriyâ Efendi ve Zeynî) yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir. Mecmuada 16. yüzyıldan 64 şair, 14. yüzyıldan 1 (Hâfız), 15. yüzyıldan 1 (Nesîmî), 17. yüzyıldan 17 (Atâyî, Bahtî/Sultan I. Ahmed/Ahmed bin Muhammed, Beyânî, Fâ'izî, Fehîm, Hâletî, Hudâyî, İzzetî, Mantıkî, Mislî, Nâdirî, Nef'î, Riyâzî, Şermî, Şeyhülislâm Yahyâ, Veysî ve Yümnî) şair yer almaktadır. Mecmuada Fehîm'e ait bir şiir, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde 19. yüzyıl şairlerinden Fehîmî maddesi altında yer almaktadır. Mecmuanın 17. yüzyılda derlendiği göz önünde bulundurulduğunda Hakan Yekbaş'ın Milli Kütüphane Yz A 899/2 numarada 291b-295b varaklarından aldığı şiirin 19. yüzyılda yazılmış olma ihtimali yoktur.¹³

Mecmuada 14. yüzyıldan 1 şairin 1 şiiri, 15. yüzyıldan 1 şairin 1 şiiri, 16. yüzyıldan 64 şairin 172 şiiri, 17. yüzyıldan 17 şairin 27 şiiri, hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilemeyen 34 şairin 45 şiiri vardır.

Aşağıdaki tabloda mecmuada bulunan şairler, şairlerin yaşadığı yüzyıllar, nazım şekilleri ve şiir sayıları belirtilmiştir.

Tablo 1: Mecmuada yer alan şairler ve şiirleri

Sıra	Şairin Mahlası	Yaşadığı Asır	Nazım Şekilleri	Toplam Şiir Sayısı
1	Abdâl	16. yüzyıl	1 beyit	1
2	Abdülkerîm	16. yüzyıl	1 gazel	1
3	Agehî	16. yüzyıl	1 beyit	2
4	Ahmed Çelebi	16. yüzyıl	1 kıta	1
5	Ahmedî	?	1 gazel	1
6	Bahtî/Sultan 1. Ahmed (Ahmed bin Muhammed)	17. yüzyıl	1 gazel	1

¹³ Hakan Yekbaş, Fehîmî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (Erişim 14 Ağustos 2025).

7	‘Âlî	16. yüzyıl	1 beyit, 2 gazel, 1 kaside, 1 kıta	5
8	Atâyî	17. yüzyıl	1 gazel	1
9	Azerî Çelebi	16. yüzyıl	3 müseddes	3
10	Bâkî	16. yüzyıl	32 gazel, 10 beyit, 3 tahmis	45
11	Behiştî	16. yüzyıl	2 gazel	2
12	Beyânî	17. yüzyıl	1 gazel (bahr-i tavîl)	1
13	Celâlî	16. yüzyıl	1 gazel	1
14	Cemâlî	?	1 beyit	1
15	Cinânî Çelebi	16. yüzyıl	3 tahmis	3
16	Dâ’î Şemseddîn	16. yüzyıl	1 beyit	1
17	Derûnî	?	1 gazel	1
18	Dervîş Hasan	16. yüzyıl	1 beyit	1
19	Ebu’s-su’ûd Efendi	16. yüzyıl	1 beyit, 1 gazel	2
20	Edîbî	16. yüzyıl	1 gazel	1
21	Ehlî	16. yüzyıl	1 beyit	1
22	Emrî	16. yüzyıl	4 beyit, 5 gazel	9
23	Enverî	16. yüzyıl	1 beyit	1
24	Fâ’izî	17. yüzyıl	1 gazel	1
25	Fasîh	?	3 beyit (Farsça), 1 gazel, 1 nazm (Farsça)	5
26	Fehîm	17. yüzyıl	1 gazel	1
27	Fevrî	?	1 gazel	1

28	Figânî	16. yüzyıl	3 gazel	3
29	Firâkî	16. yüzyıl	1 gazel	1
30	Fütûhî	?	1 beyit	1
31	Fuzûlî	16. yüzyıl	2 beyit, 1 gazel, 1 nazm	4
32	Fürûgî	16. yüzyıl	1 gazel	1
33	Gafûrî	?	1 gazel	1
34	Günâhî	16. yüzyıl	1 tahmis	1
35	Hâfız	14. yüzyıl	1 gazel (Farsça)	1
36	Hâfız	?	1 gazel	1
37	Hâletî	17. yüzyıl	1 gazel	1
38	Hâlisî	16. yüzyıl	1 beyit	1
39	Hamdî	16. yüzyıl	1 beyit, 2 gazel	3
40	Harîrî	16. yüzyıl	1 beyit	1
41	Hasan Çelebi	16. yüzyıl	1 beyit	1
42	Hasîbî	?	1 beyit	1
43	Hâtemî	16. yüzyıl	2 beyit	2
44	Hâverî	16. yüzyıl	2 beyit	2
45	Hayâlî	16. yüzyıl	1 beyit, 2 gazel	3
46	Hayretî	16. yüzyıl	2 beyit, 1 gazel	3
47	Helâkî	16. yüzyıl	1 beyit	1
48	Hilâlî	16. yüzyıl	3 gazel (biri Farsça)	3
49	Hudâyî	17. yüzyıl	1 beyit	1
50	Hüdâyî	?	1 beyit	1
51	Hüsâmî	16. yüzyıl	1 gazel	1

52	‘İlmî	?	2 gazel	2
53	İshâk	16. yüzyıl	1 beyit, 1 kıta	2
54	‘İzzetî	17. yüzyıl	1 gazel	1
55	Kabûlî	16. yüzyıl	1 beyit, 4 gazel	5
56	Kâmî	?	1 gazel	1
57	Kâni‘î	?	1 gazel	1
58	Kelâmî	?	1 gazel	1
59	Kınalızâde ‘Alî Çelebi	16. yüzyıl	2 beyit	2
60	Mahmûd Beg	16. yüzyıl	1 gazel	1
61	Makâlî	16. yüzyıl	2 gazel	2
62	Ma‘nî	?	1 gazel	1
63	Mantıkî	17. yüzyıl	1 gazel	1
64	Meylî	16. yüzyıl	3 gazel	3
65	Mislî	17. yüzyıl	1 gazel	1
66	Muhîtî-i Rodosî	16. yüzyıl	1 kıta	1
67	Mu‘îd Hasan Çelebi	16. yüzyıl	1 beyit	1
68	Murâdî (III. Murâd)	16. yüzyıl	2 gazel	2
69	Nâdirî	17. yüzyıl	2 gazel	2
70	Nâmî	?	1 gazel	1
71	Na‘tî	?	1 tahmis	1
72	Nef‘î	17. yüzyıl	1 gazel	1
73	Nesîmî	15. yüzyıl	1 gazel	1
74	Nihâlî	16. yüzyıl	1 gazel	1

75	Osmân	?	1 beyit	1
76	Rahmî	16. yüzyıl	1 beyit, 2 tahmis, 1 gazel, 1 kaside	5
77	Recâyî	?	1 gazel	1
78	Rızâyî	?	1 beyit	1
79	Ribâtî	?	1 tahmis	1
80	Riyâzî	17. yüzyıl	1 gazel, 1 kaside	2
81	Rûhî	16. yüzyıl	2 beyit, 4 gazel	6
82	Sabûhî	16. yüzyıl	1 beyit	1
83	Sâdık	?	2 gazel	2
84	Sadrî	16. yüzyıl	1 beyit	1
85	Sa'dî	?	1 beyit, 1 gazel (bahr-i tavîl)	2
86	Sâfî	?	1 gazel (mülemmâ)	1
87	Sâ'î	16. yüzyıl	4 gazel	4
88	Sânî	16. yüzyıl	1 gazel	1
89	Şânî	?	1 beyit	1
90	Şemsî	16. yüzyıl	1 gazel	1
91	Sa'yî	16. yüzyıl	1 gazel	1
92	Senâyî	?	1 gazel	1
93	Sipâhî	?	1 gazel	1
94	Sun'î	?	1 beyit	1
95	Su'ûdî	?	1 tesdis	1
96	Şefî'î	?	1 gazel	1
97	Şem'î	16. yüzyıl	1 gazel	1

98	Şemsî	16. yüzyıl	2 gazel	2
99	Şermî	17. yüzyıl	1 beyit	1
100	Şeyhülislâm Yahyâ	17. yüzyıl	2 beyit, 7 gazel	9
101	Şühûdî	16. yüzyıl	1 gazel	1
102	Taşlıcalı Yahya	16. yüzyıl	1 gazel	1
103	‘Ulvî	16. yüzyıl	2 beyit, 1 kaside, 2 gazel	5
104	Usûlî	16. yüzyıl	1 musammat	1
105	Üftâde	16. yüzyıl	1 beyit	1
106	Ümîdî	16. yüzyıl	1 gazel	1
107	Ünsî	?	1 gazel	1
108	Vâlihî	16. yüzyıl	1 beyit	1
109	Vehbî Efendi	?	1 kaside	1
110	Veysî	17. yüzyıl	1 gazel	1
111	Vusûlî	16. yüzyıl	1 kıta	1
112	Yümnî	17. yüzyıl	1 tahmis	1
113	Zarîfî	16. yüzyıl	1 gazel	1
114	Zâtî	16. yüzyıl	1 beyit, 3 gazel	4
115	Zekeriyyâ Efendi	?	3 kıta	3
116	Zeynî	?	1 beyit	1
117	Zihnî	16. yüzyıl	1 beyit	1

2.2.2. Mahlası bilinmeyen/bulunamayan şiirler

Mecmuanın mürettibi çoğunlukla şiirlerin şairini belirtse de 36 şiiri mahlassız kaydetmiştir. Mecmuada mahlası bulunmayan/tespit edilemeyen şiirlerin nazım şekillerine göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 2: Şairi Belirtilmeyen Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Adedi
19, 35, 41 (Farsça), 45, 46, 52, 170 (Farsça), 171, 174 (Farsça), 175 (Farsça), 176 (Farsça), 177, 178, 179 (Arapça), 180, 183, 184 (Farsça), 185, 186 (Farsça), 187, 188, 189, 190, 191 (Farsça)	Beyit	24
20, 120, 218, 244, 249	Gazel	5
21 (Arapça)	Mesnevi	1
23, 87, 91 (Farsça), 92 (Arapça), 246 (Farsça).	Kıta	5
100	Muhammes	1

2.2.3. Mecmuada yer alan nazım şekilleri

Mecmuada toplam 277 şiir bulunmaktadır. Mecmuadaki şiirler sayılarına göre 147 gazel, 5 kaside, 1 mesnevi, 1 musammat, 12 tahmis, 1 muhammes-i mütekerrir, 3 müseddes, 1 tesdis, 12 kıta, 2 nazm ve 92 beyit şeklindedir. Mecmuanın ihtiva ettiği nazım şekilleri ve sayıları şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 3: Mecmuada yer alan nazım şekilleri ve sayıları

Nazım Şekli	Sayısı
Gazel	147
Kaside	5
Mesnevi	1
Musammat (11 mısralık bentler)	1
Tahmis	12
Muhammes-i mütekerrir	1
Müseddes	3
Tesdis	1
Kıta	12
Nazm	2
Beyit	92
Toplam	277

2.2.3.1. Gazel

Mecmuada en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Toplam 147 gazel bulunmaktadır. En fazla gazeli nakledilen şair ise 32 gazeliyle Bâkî'dir. Şeyhülislâm Yahya 7 gazel, Emrî 5 gazel, Rûhî, Sâ'î ve Kabûlî ise 4 gazel ile Bâkî'den sonra en çok gazeline yer verilen şairlerdir. 6 gazelin şairi belli değildir. Mecmuada gazellerine yer verilen diğer şairler ve gazel sayıları çoktan aza doğru olmak üzere şu şekildedir: Figânî (3), Hilâlî (3), Meylî (3), Zâtî (3), Ahmedî (1), 'Alî (2), Behiştî (2), Hamdî (2), Hayâlî (2), 'İlmî (2), Makâlî (2), Nâdirî (2), Şemsî (2), 'Ulvî (2), Abdülkerîm (1), Atâyî (1), Bahtî/Sultan Ahmed (1), Beyânî (1), Celâlî (1), Derûnî (1), Ebu's-su'ûd Efendi (1), Edîbî (1), Fâ'izî (1), Fasîh (1), Fehîm (1), Fevrî (1), Firâkî (1), Fuzûlî (1), Fûrûgî (1), Gafûrî (1), Hâfız (1), Hâletî (1), Hayretî (1), Hüsâmî (1), 'İzzetî (1), Kâmî (1), Kâni'î (1), Kelâmî (1), Mahmûd Beg (1), Ma'nî (1), Mantıkî (1), Misli (1), Murâdî/III. Murâd (2), Nâmî (1), Nef'î (1), Nesîmî (1), Nihâlî (1), Rahmî (1), Recâyî (1), Riyâzî (2), Sâdık (2), Sa'dî (1),

Sâfî (1/Arapça), Sânî (1), Sa'yî (1), Senâyî (1), Sipâhî (1), Şefî'î (1), Şem'î (1), Şuhûdî (1), Taşlıcalı Yahya (1), Ümîdî (1), Ünsî (1), Veysî (1), Zarîfî (1).

2.2.3.2. Kaside

Mecmuada toplam 5 kaside bulunmaktadır. Nakledilen ilk kaside, Vehbî Efendi'ye ait 38 beyitlik bir manzumudur. Vehbî'nin kasidesini kim için kaleme aldığı bilinmemektedir. Diğer kaside Rahmî Çelebi'ye aittir. 30 beyitten müteşekkil olan bu kaside, Sultan Süleyman için nazmedilmiştir. Sonraki kaside Ulvî'ye aittir. Ulvî'nin bu şiiri, 13 beyitten oluşan kısa bir manzumudur. Bir diğer kaside Riyâzî'ye ait olup 21 beyittir. Mecmuadaki son kaside Gelibolulu 'Âlî'ye ait bir bahr-i tavîldir.

2.2.3.3. Nazm

Mecmuada yer alan 2 nazm, Fuzûlî ve Fasîh'e aittir.

2.2.3.4. Kıtâ

Mecmuada 12 kıta bulunmaktadır. Bunlar: Zekeriyâ Efendi (3), Ahmed Çelebi (1), 'Âlî (1), İshâk (1), Muhîti-i Rodosî (1), Vusûlî (1). Ayrıca mecmuada mahlası bulunmayan 4 kıta daha yer almaktadır. Bunlardan sadece bir tanesinin padişah şaire ait olduğu bilgisi verilmiştir. Diğer kıtalardan 3'ü Farsça 1'i Arapçadır.

2.2.3.5. Mesnevi

Mecmuada sadece 1 mesnevi bulunmaktadır. Bu şiir, Arapça olarak mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır fakat sadece 5 beyitten müteşekkildir. Mürettip şiirin şairini belirtmemiştir.

2.2.3.6. Muhammes

Mecmuada sadece 1 muhammes yer almaktadır. Bu şiir de muhammes-i mütekerrir biçiminde nazmedilmiştir. Söz konusu şiirin şairi bilinmemektedir.

2.2.3.7. Tahmis

Mecmuada 12 tahmis bulunmaktadır. Tahmislerine yer verilen şairler ve tahmis sayıları çoktan aza doğru olmak üzere şu şekildedir: Bâkî (3), Cinânî Çelebi (3), Rahmî (2), Ribâtî (1), Günâhî (1), Na‘tî (1), Yümnî (1).

Bâkî Necâtî, Sultan Selim Han ve Sultan Süleyman (Muhibbî)’ın gazeline; Cinânî ‘Amrî, Hayretî ve Fuzûlî’nin gazeline; Rahmî Hayâlî’nin 2 gazeline ; Günâhî Hayretî’nin gazeline; Ribâtî Âgehî’nin 2 kasidesine; Na‘tî Usûlî’nin gazeline; Yümnî ‘Ubeydî’nin gazeline tahmiste bulunmuştur.

2.2.3.8. Müseddes

Mecmuada 3 müseddes yer almaktadır. Söz konusu müseddeslerin üçü de Azerî Çelebi’ye aittir.

2.2.3.9. Tesdis

Mecmuada yer alan tek tesdis, Su‘ûdî’ye aittir. Mürettip Su‘ûdî’nin bu şiirini naklederken müseddes olduğunu belirtmişse de şiir, Sultan Murâd’ın gazeline yazılmış bir tesdisdir. Su‘ûdî’nin söz konusu tesdisi 5 bendden müteşekkildir.

2.2.3.10. Diğer musammatlar

Musammatların her ne kadar bendleri 3-10 mısra arasında değişse de bazen 10 mısraı aşan bendlere sahip musammatlar da görülebilmektedir. Mecmuada da her biri 11 mısradan müteşekkil 5 bendden oluşan bir musammat yer almaktadır. Söz konusu musammat Usûlî’ye aittir.

2.2.3.11. Müstakil beyitler

Mecmuada yer alan nazım şekillerinden en hacimlisini gazellerden sonra 92 adet ile müstakil beyitler oluşturmaktadır. En fazla beyti nakledilen şair ise Bâkî’dir. Şairi belli olan beyitlerin şairi ve adedi sırasıyla şu şekildedir: Bâkî (10), Emrî (4), Fasîh (3), Fuzûlî (2), Hâtemî (2), Hâverî (2), Hayretî (2), Kınalızâde Ali Çelebi (2), Rûhî (2), Şeyhülislâm

Yahyâ (2), ‘Ulvî (2), Abdal (1), Agehî (1), ‘Âlî (1), Cemâlî (1), Dâ’î Şemseddin (1), Dervîş Hasan (1), Ebu’s-su‘ûd Efendi (1), Ehlî (1), Enverî (1), Fütûhî (1), Hâlisî (1), Hamdî (1), Harîrî (1), Hasan Çelebi (1), Hasîbî (1), Hayâlî (1), Helâkî (1), Hudâyî (1), Hüdâyî (1), İshâk (1), Kabûlî (1), Mu‘îd Hasan Çelebi (1), Rahmî (1), Rızâyî (1), Sabûhî (1), Sadrî (1), Sa‘dî (1), Sun‘î (1), Şânî (1), Şermî (1), Üftâde (1), Vâlihî (1), Zâtî (1), Zeynî (1), Zihnî (1). Mahlası kaydedilmeyen müstakil beyitler ise 24 tanedir. Bunlardan 8’i Farsça, 1’i Arapçadır.

2.2.4. Mecmuada kullanılan vezinler

Mecmuada yer alan şiirlerde 18 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Bu vezinler içerisinde en çok kullanılanı, remel bahrinde *Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün* (68) ve hezec bahrinde *Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün* (60) kalıplarıdır. Mecmuada kullanılan bahirler, aruz vezinleri ve bu vezinlerin nazım şekillerine göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4: Mecmuada kullanılan aruz kalıpları ve nazım şekillerine göre dağılımı

Bahirler	Vezin	Nazım Şekilleri	Sayısı
Bahr-i Hezec	Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün	4 tahmis, 2 müseddes, 1 tesdis, 40 gazel, 1 kıta, 12 müstakil beyit	60
	Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Fe‘ûlün	4 gazel, 6 müstakil beyit	10
	Mefâ‘ilün / Fe‘ûlün / Mefâ‘ilün / Fe‘ûlün	1 müstakil beyit	1
	Mef‘ûlü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ûlün	7 gazel, 1 kaside, 17 müstakil beyit	25
	Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Fa‘lün	1 kıta	1
Bahr-i Remel	Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün	1 muhammes	1

	Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün	1 musammat, 5 tahmis, 44 gazel, 1 kaside, 1 nazm, 1 kıta, 15 müstakil beyit	68
	Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün	1 gazel, 2 müstakil beyit	3
	Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün	3 tahmis, 28 gazel, 1 kaside, 17 müstakil beyit	48
	Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün	1 gazel	1
Bahr-i Muzâri‘	Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘ilü / Fâ‘ilün	1 tahmis, 1 müseddes, 10 gazel, 5 müstakil beyit	17
	Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtün (müctezi)	1 kıta	1
	Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘ilâtü / Fâ‘ilün (müseddes / müseddes-i ahreb-i mektû‘)	1 gazel	1
Bahr-i Müctes	Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün / Fe‘ilün	2 gazel, 2 müstakil beyit	4
Bahr-i Mütekarib	Fa‘ûlün / Fa‘ûlün / Fa‘ûlün / Fa‘ûlün	1 müstakil beyit	1
Bahr-i Hafîf	Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün	2 gazel, 2 kıta, 3 müstakil beyit	6
Bahr-i Tavîl	Fe‘ilâtün	2 vezinli mensur metin	2
Bahr-Kasîr	Müfte‘ilâtün / Müfte‘ilâtün Müfte‘ilâtün / Müfte‘ilâtün	1 gazel	1

2.3. Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması

2.3.1. Mecmuada bulunduğu halde yapılan çalışmalarda bulunmayan şiirler

Mecmuada yer alan şiirlerin tamamı, yapılan çalışmalarda taranmış ve bazılarının herhangi bir çalışmada bulunmadığı görülmüştür. Çağdaş araştırmalarda tespit edilemeyen şiirlerin fazla olması, kaybolmuş şiirleri günümüze ulaştıran bu mecmuayı değerli kılmaktadır. Mecmuada 137 şiir hiçbir ilmi çalışmada yer almamaktadır. 137 şiirin 34 tanesinin şairi/mahlası tespit edilememiştir. Şairi/mahlası bilinen şair sayısı 66 olup bunların şiirlerinin toplamı 103'tür. 137 şiirin 16'sı Farsça, 6'sı Arapça 115 tanesi Türkçedir. Bu şiirlerin 57'si gazel, 59'u müstakil beyit, 12'si kıta, 4'ü tahmis, 2'si nazm, 1'i mesnevi ve 1'i muhammestir.

Aşağıdaki tabloda, mecmuada bulunup yapılan çalışmalarda yer almayan şiirlerin numarası, nazım şekli ve şairi belirtilmiştir.

Tablo 5: Mecmuada Bulunup Yapılan Çalışmada Bulunmayan Şiirler

No	Şair	Nazım Şekli	Şiir Numarası
1	Abdâl	1 müstakil beyit	22
2	Abdülkerîm	1 gazel	2
	Âgehî	1 müstail beyit	185
3	Ahmed Çelebi	1 kıta	90
4	Ahmedî	1 gazel	117
5	Âlî	1 gazel	111
6	Bahtî/Sultan Ahmed	1 gazel	228
7	Celâlî	1 gazel	235
8	Cemâlî	1 müstakil beyit	57
9	Derûnî	1 gazel	242
10	Edîbî	1 gazel	226

11	Ehlî	1 müstakil beyit	27
12	Emrî	3 müstakil beyit	49, 55, 175
13	Enverî	1 müstakil beyit	26
14	Fasîh	1 gaze1, 1 nazm, 3 müstakil beyit	259, 251 (Farsça), 252 (Farsça), 253 (Farsça), 254 (Farsça)
15	Fevrî	1 gazel	113
16	Fürûgî	1 gazel	129
17	Fütûhî	1 müstakil beyit	18
18	Fuzûlî	1 müstakil beyit, 1 nazm	45, 141
19	Gafûrî	1 gazel	208
20	Günâhî	1 tahmis	99
21	Hâfız	1 gazel	140 (Farsça)
22	Hâfız	1 gazel	237
23	Hâletî	1 gazel	82
24	Hâlisî	1 müstakil beyit	66
25	Hamdî	1 müstakil beyit, 2 gazel	67, 139, 227
26	Hasan Çelebi	1 müstakil beyit	58
27	Hasîbî	1 müstakil beyit	59
28	Hâtemî	1 müstakil beyit	75
29	Haverî	1 müstakil beyit	60
30	Helâkî	1 müstakil beyit	52
31	Hilâlî	1 gazel	272 (Farsça)
32	Hüdâyî	1 müstakil beyit	48

33	Hüsâmî	1 gazel	258
34	İlmî	2 gazel	204, 273
35	İshâk	1 müstakil beyit, 1 kıta	24, 87
36	Kabûlî	1 müstakil beyit	30
37	Kâmî	1 gazel	236
38	Kâni'î	1 gazel	221
39	Kelâmî	1 gazel	250
40	Mahmûd Beg	1 gazel	128
41	Makâlî	2 gazel	151, 240
42	Ma'nî	1 gazel	247
43	Meylî	2 gazel	85, 231
44	Mislî	1 gazel	80
45	Mu'îd Hasan Çelebi	1 müstakil beyit	65
46	Muhîti-i Rodosî	1 kıta	93
47	Murâdî (Sultan III. Murâd)	1 gazel	264
48	Nâmî	1 gazel	143
49	Nihâlî	1 gazel	154
50	Osmân	1 müstakil beyit	255
51	Rahmî	2 tahmis	108, 109
52	Recâyî	1 gazel	122
53	Rızâyî	1 müstakil beyit	72
54	Riyâzî	1 gazel	134
55	Rûhî	1 müstakil beyit, 2 gazel	62, 144, 202
56	Sâdık	2 gazel	266, 269

57	Sa'dî	1 müstakil beyit	15
58	Sâfî	1 gazel	239
59	Sâ'î	4 gazel	79, 84, 130, 220
60	Sânî	1 gazel	115
61	Senâyî	1 gazel	83
62	Sipâhî	1 gazel	86
63	Sun'î	1 müstakil beyit	44
64	Şânî	1 müstakil beyit	88
65	Şefî'î	1 gazel	158
66	Şermî	1 müstakil beyit	256
67	Ulvî	2 müstakil beyit, 2 gazel	35, 70, 216, 257
68	Üftâde	1 müstakil beyit	28
69	Ünsî	1 gazel	243
70	Vâlihî	1 müstakil beyit	63
71	Vehbî Efendi	1 kaside	127
72	Veysî	1 gazel	262
73	Vusûlî	1 kıta	245
74	Yahyâ	1 gazel	232
75	Yümnî	1 tahmis	94
76	Zekeriya Efendi	3 kıta	124 (Arapça), 125 (Arapça), 126 (Arapça)
77	Zeynî	1 müstakil beyit	16
78	Zihnî	1 müstakil beyit	61

?	22 müstakil beyit	19, 36, 42 (Farsça), 46, 53, 173 (Farsça), 174, 177 (Farsça), 178 (Farsça), 179 (Farsça), 180, 181, 182 (Arapça), 186, 187 (Farsça), 188, 189 (Farsça), 190, 191, 192, 193, 194 (Farsça),
?	5 gazel	20, 120, 218, 244, 249
?	1 mesnevi	21 (Arapça)
?	5 kıta	23, 91 (Farsça), 92 (Arapça), 245, 246 (Farsça)
?	1 muhammes (mütekerrir)	100

2.3.3. Mecmuada bulunup divanlarda bulunmayan kısımlar

Mecmuada nakledilen şiirlerden bazılarında yer alan beyitlerin, şairlerin divanında bulunmadığı görülmüştür. Fakat söz konusu duruma mecmuada çok nadir rastlanmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda bu eksiklikler şiir numaraları ile verilmiştir.

Tablo 7: Mecmuada bulunup hazırlanmış çalışmalarda olmayan kısımlar

Şair	Şiir Numarası / Eksik Mısra Sayısı	Şiir Numarası / Eksik Beyit Sayısı
Azerî Çelebi	106 / 4 mısra	
Rahmî Çelebi		172 / 1 beyit
‘Ulvî		195/ 1 beyit

Usûlî	1 / 1 mısra	
-------	-------------	--

2.3.2. Şairlerin divanlarında bulunup mecmuada bulunmayan kısımlar

2.3.2.1. Beyit/Bend eksiklikleri

Gerekli çalışmalar incelenerek mecmuada yer alan şiirler, belirtilen şairlerin divanlarında bulunmuş ve divanlarındaki şiirler ile karşılaştırılmıştır. Bunun sonucunda mecmuadaki şiirlerin bazılarında beyit eksikliklerine rastlanmıştır. Aşağıdaki tabloda, hazırlanan çalışmalarda bulunduğu hâlde mecmuada nakledilmeyen beyitler şiir numaralarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 6: Hazırlanmış çalışmalarda bulunup mecmuada yer almayan kısımlar

Şair	Şiir numarası / Eksik Beyit Sayısı
Bagdâdlı Rûhî	136 / 1 beyit
Bâkî	133 / 1 beyit 147 / 2 beyit 198 / 1 beyit 223 / 1 beyit
Behişî	149 / 1 beyit
Emrî	261 / 1 beyit
Fâ'izî	200 / 5 beyit
Hilâlî	268 / 1 beyit
Mantıkî	225 / 2 beyit
Rahmî	146 / 1 beyit

3. BÖLÜM: METİN

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

1. Mecmuada yer alan şiirlerinin her birine birer sıra numarası verilmiş ve şiirlerin sıralamasında bir değişikliğe gidilmeden transkripsiyon alfabesine aktarılmıştır.
2. Beyite/Bende Latin rakamları, bendler halinde yazılan nazım şekillerine ise Roma rakamıyla sıra numarası verilmiştir.
3. Dipnotlarda yer alan beyitlerle ilgili açıklamalar birinci mısra a, ikinci mısra b (1a, 1b, 2a, 2b) şeklinde gösterilmiştir.
4. Şair mahlasları koyu gösterilmiştir.
5. Mecmuada yer alan şiirler; divanlar ve bugüne kadar hazırlanan diğer kaynaklardaki şiirler ile karşılaştırılırken mecmua esas alınmıştır. Metin ile divan arasındaki fark gösterilirken dipnotta önce metindeki şekli sonrasında ise divanda/kaynakta yer alan şekline yer verilmiştir. Eğer divan ile karşılaştırılıyorsa “(D)” farklı bir kaynak ile karşılaştırılıyorsa da o kaynağın kısaltması (???) kullanılmıştır.
6. Mecmuada okunamayan kelimeler (.....) ile gösterilmiştir. Bu kelimelerin fotoğrafları dipnotlarda belirtilmiştir.
7. Metin tamiri yapılan kelimeler ve ekler köşeli ayraç [] içerisinde gösterilmiştir. Yine mecmuada şiirin başında mahlas ve şair isimleri verilmemişse -şiirlerin kime ait olduğu biliniyorsa- şair ismi/mahlası [] içinde yazılmıştır.
8. Mecmuada fazladan yazıldığı düşünülen ibareler iki çizgi arasında “-ın-” şeklinde gösterilmiştir.

3.2. Transkripsiyonlu Metin

[7178a-2a]

1¹⁴

“Musammat”- [Uşûlî]

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I

- 1 Hâmdü li’llâh kim yine bir meh-liqâdur sevdigüm
- 2 Nûrdur başdan başa şems-i duhâdur sevdigüm
- 3 Sâyesinde pâdişâhum bir hümâdur sevdigüm
- 4 Serv-ğad maḥbûblar[da]¹⁵ müntehâdur sevdigüm
- 5 Yâ Ḥasan yâḥûd Ḥüseyn-i Kerbelâdur sevdigüm
- 6 Laḥmûke laḥmi‘ Aliyyü’l-Murtazâdur sevdigüm
- 7 Şûre-i Raḥmân ‘ale’l-‘arş istivâdur sevdigüm
- 8 Merve ḥaḳḳı Ka‘be-i ehl-i şafâdur sevdigüm
- 9 Deyr-i dilde bir bût-i lu‘bet-hümâdur sevdigüm
- 10 Ḥâşa li’llâh dostlar nûr-ı Hudâdur sevdigüm
- 11 Ben Muḥammed ümmetiyem Muştafâdur sevdigüm

II

- 1 ‘Âşğ odından dūd-ı âhum [çarḡ-ı]¹⁶ mînâyı geçer
- 2 Çeşmümün merdümeleri baḥr[i]¹⁷ vü deryâyı geçer

¹⁴ Mustafa İsen, *Usûlî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020) 121-123.

1/ I-1 Hâmdü li’llâh: Şükr ḥaḳḳa (D)

¹⁵ 1/ I-4 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

1/ I-7 Şûre-i Raḥmân: Şûret-i Raḥmân (D)

1/ I-8 Merve: Kıble

1/ I-9 lu‘bet-hümâdur: lu‘bet-nümâdur

¹⁶ 1/ II-1 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

¹⁷ 1/ II-2UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

- 3 Şûretüñ naķş-ıla řab‘um bu heyûlâyı geçer
4 Bu deli göñlüm levend oldu vü şeydâyı geçer
5 ‘Ālemüñ fikrinde ‘aqlum gerçi ĥod-râyı geđer¹⁸
6 ‘Işķ bāzārında cānum ĥaylî rüsvâyı geđer¹⁹
7 Bir büte yüz urdı göñlüm şimdi tersâyı [geçer]²⁰
8 Cān virür la‘lün řarābında Mesîĥâyı geđer²¹
9 Kimi ‘Īsâyı bu ĥalkuñ kimi Mûsâyı geçer
10 Ĥālīmüñ mehteri oldu ġamz ĥâtemü’l-müntehâyı geđer²²
11 Ben Muĥammed ümmetiyem Muştafâdur sevdigüm

III

- 1 Bir gedā-yı nātüvānem tāc[u]²³efser sevmezem
2 Ĥāk-i pāyuñ ĥořgelür ‘aynuma ‘anber sevmezem²⁴
3 Ayaġuñ topraġı besdür āb-ı kevşer sevmezem
4 Kūyuña tıtdum [vařan]²⁵ mülk-i Sikender sevmezem²⁶
5 Bülbül-i bāġ-ı cemālem verd-i aĥmer sevmezem²⁷
6 Āfitāb olursa da bir ġayrı dilber [sevmezem]²⁸
7 Öldürürlerse beni hercâyı dilber [sevmezem]²⁹

¹⁸ 1/ II-5 Bu mısra UDMİ’de 6. mısradır.

1/ II-5 ‘Ālemüñ fikrinde: ‘Ālem-i fikretde

¹⁹ 1/ II-6 Bu mısra UDMİ’de 7. mısradır.

²⁰ 1/ II-7 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

Ve bu mısra UDMİ’de 8. mısradır.

²¹ 1/ II-8 Bu mısra UDMİ’de 10. mısradır.

1/II-8 řarābında: řarābına (D)

²² Başına ‘aşķuñ hevāsı düşdi sevdâyı geçer (D)

²³ 1/ III-1 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

²⁴ Bu mısra UDMİ’de 4. mısradır.

²⁵ 1/ III-4 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

²⁶ Bu mısra UDMİ’de 2. mısradır.

1/III-4 Kūyuña: Kūyuñı (D)

²⁷ Bu mısra UDMİ’de 6. mısradır.

²⁸ 1/ III-6 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

²⁹ 1/ III-7 UDMİ’den yararlanarak tamamlanmıştır.

Bu mısra UDMİ’de 8. mısradır.

- 8 Baña ol şāhum gerek dahı güzeller [sevmezem]³⁰
9 Ger gelürse yanuma hūrşid-i hāver [sevmezem]³¹
10 Gökden inerse bugün mäh-ı münevver [sevmezem]³²
11 Ben Muḥammed ümmetiyem Muştafādur sevdigüm

IV

- 1 Ḥamdü li'llāh [kim]³³ yine ḥüsnüñ tecellāsındayam
2 On sekiz biñ' ālemüñ dā'im temāşāsındayam
3 Ḥaḫ Te' ālānuñ bugün Firdevs-i a' lāsındayam
4 [Sehm-i a' lā gözlerüm ḫadh-ı mu' allāsındayam]³⁴
5 Sen beni bāzār-ı dehrüñ şanma ğavġāsındayam³⁵
6 Āşiyān-ı dürr-i pākem ' aşḫ deryāsındayam³⁶
7 Ka' be-i maḫşūda irdüm şevḫ şahrāsındayam
8 Göñlümüñ buldum murādın cān tesellāsındayam
9 Ol güzeller şāhınuñ her dem temāşāsındayam
10 Ol melek şüretlinüñ zülf-i muṭarrāsındayam³⁷
11 Ben Muḥammed ümmetiyem Muştafādur sevdigüm

1/III-7 dilber: kāfir (D)

³⁰ 1/ III-8 UDMİ'den yararlanarak tamamlanmıştır.

Bu mısra UDMİ'de 10. mısradır.

³¹ 1/ III-9 UDMİ'den yararlanarak tamamlanmıştır.

Bu mısra UDMİ'de 7. mısradır.

1/ III-9 yanuma: ḫapuma (D)

³² 1/ III-10 UDMİ'den yararlanarak tamamlanmıştır.

Bu mısra UDMİ'de 5. mısradır.

³³ 1/ IV-1 UDMİ'den yararlanarak tamamlanmıştır.

³⁴ 1/ IV-4 UDMİ'den yararlanarak tamamlanmıştır.

³⁵ 1/ IV-5 UDMİ'de 6. mısradır.

³⁶ 1/ IV-6 UDMİ'de 5. mısradır.

1/ IV-6 Āşiyān: Āşinā (D)

1/ IV-8 murādın: murādını (D)

1/ IV-9 ol: bir (D)

1/ IV-9 temāşāsındayam: temennāsındayam (D)

³⁷ Bu mısra UDMİ'de yoktur.

1/ V-1 cānı: cāna (D)

1/ V-2 cinānı: cenāhı (D); yirin: yiriñ (D)

V

- 1 Murg-ı cânı‘ aşk odından āşiyān itdüm yine
- 2 Ol cinānı yanmışuñ yirin cinān itdüm yine
- 3 Bu deli gönlümi rüsvā-yı cihān itdüm yine
- 4 Şoldurup bağ-ı vücūdumı hazān itdüm yine
- 5 Tiğ-i miñnetle yüregüm tolu kan itdüm yine
- 6 Gice gündüz dem-be-dem āh u figān itdüm yine
- 7 Rūz-ı miñnetle begüm kıaddüm kemān itdüm yine³⁸
- 8 Ayağı toprağına rūḥum revān itdüm yine³⁹
- 9 Ey **Uşūlī** ol şehūñ ismin beyān itdüm yine
- 10 Gün gibi fāşın eyleyüp sırrum ‘ ayān itdüm yine
- 11 Ben Muhammed ümmetiyem Muştafādur sevdigüm

[7179b-2b]

2⁴⁰

“Gazel-i Baḥr-i Kaşır-i ‘ Abdülkerīm-i Merḥūm Fermāyed”

Müfte‘ ilātün Müfte‘ ilātün Müfte‘ ilātün Müfte‘ ilātün

- 1 Rāḥat-ı rūḥum / dilde fütūḥum / hem dem-i şūḥum / ba‘ d-ı selāmı
Kurre-i ‘ aynı / kuvvet-i zeyni / ‘ izzet-i dīni / diñle kelāmı
- 2 ‘ İlme ḥariş ol / şugle enīs ol / ehle celīs ol / görme melālī
Şormağa ey yār/ eylemegil ‘ ār / añla negim var / ‘ ilm-i tamāmı
- 3 Fārisī’i bil / ehlin ara bul / efşah-ı nās ol / ‘ Arab u ‘ Acemi

³⁸ 1/ V-7 Bu mısra UDMİ’de 5. mısradır.

1/ V-7 begüm: büküp (D)

³⁹ 1/ V-8 Bu mısra UDMİ’de 6. mısradır.

1/ V-8 rūḥum: rūḥı (D)

⁴⁰ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

Bildüğüñ öğret / dersüni fikr it / eyleme hîç redd / hâş-ıla ‘âmı

- 4 Vaqt-ı namāz it / Hâkka niyāz it / Hâlıkı yād it / gözle imāmı
Kendüñi görme / kimse’i yerme / ‘unf ile virme / söze cevābı
- 5 Ger nîk ü ger bed / ān ki pîštāyed / eylemeyüp red / ehl-i merāmı
Çoğ ü ger az / bulduğıñı yaz / pendı iden sāz / gel olma ‘āmı
- 6 Tamlā be tamlā / göl olur añla / sözümi diñle / görme melālī
Lütf u edeble / şakla vü bekle / kandese yokla / şulh u nîzāmı
- 7 Şālîhe yār ol / ehl-i nîşār ol / denīde var ol / bul eyü nāmı
‘İlm-i mükerrer / eyle muḳarrer / şoñra muḳarrir / temm-i kelāmı

[7179a-3a]

3⁴¹

“Gazel” - [Bāḳı]

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Şebāngeh mäh-ı nev gösterdi cām-ı zer nigār elde
Ki yā‘ nî şubḥ-dem hoşdur şarāb-ı hoş-güvār elde
- 2 Şalındı ‘ıdgehde serv-ḳadler mest-i nāz olmuş
İderdük biz de ayak seyrin olsa dest-i yār elde
- 3 Ne mümkün murğ-i dil vaşluñ hevāsından güzār itmek
Tutar şayyād-ı ğamzeñ şāh-bāz-ı cān-şikār elde

⁴¹ Sabahattin Küçük, *Baki Divanı (Tenkitli Basım)* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994).
3/4a dā’im: gāhi

- 4 Koyup ol zülf-i şeb-dîzi gönül geçmek diler dâ'im
Velî görsem yine kalmaz cinân-ı ihtiyâr elde
- 5 Nişâr it bezmine **Bâkî** bu dürr-i pâki seyr itsün
Muraşşa' câmı şundukça o şâh-ı tâcdâr elde

4⁴²

“Gazel” - [Bâkî]

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ulün

- 1 Dilâ meyl itme vaşl-ı dil rübâya
Hevâ-yı salţanat düşmez gedâya
- 2 Hümâ-yı evc-i istiğnâdur ol mâh
Ānuñ'çün böyle mâ'ildür hevâya
- 3 Āzâruñ yâdı bir rengîn laţife
Dehānuñ zikri bir şîrîn hikāye
- 4 Olur la' l-i muşaffâ dil-keş ammâ
Naẓîr olmaz şarâb-ı dil-güşâya
- 5 Ferāmûş it ğam-ı ferdâyı **Bâkî**
Bugün şıhhatdeyüz minnet Hüdâya

⁴²Küçük, *Baki Divanı*, 276.

“Gazel”- [Bâkî]

Mef' ulü Fâ' ilätü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Bend-i kıabâ çözülmeye tâ câme çıkmaya
Nağd-i vişâl ' âşık-ı nâ-kâma çıkmaya
- 2 Berr-i Hicâza şemme-i zülfün yitürse bād
Huccâc kıala bâdiyede Şâma çıkmaya
- 3 Vâ' iz çıkarsa kürsiye her Cum' a ğam degül
Ammâ bolay ki lutf ide bayrâma çıkmaya
- 4 Bâmundâ pâsbânlığuñ itmezse mâh-ı nev
Şâma irişmeye dilerin bâma çıkmaya
- 5 Kıaldı hayâl-i hançeri şad-pâre sinede
Mâhiye beñzer ol ki düşe dâme çıkmaya
- 6 Dâ'im revâ mı ğayra çıka tîğ u hançeruñ
Bir hisşe dahı ' âşık-ı nâ-kâma çıkmaya
- 7 **Bâkî** harîr-i zülfi gibi şöyle añlaram
Sâ'ir kıumaş o serv-i gül endâma çıkmaya

⁴³Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 283.

[7180b-3b]

6⁴⁴

“Gazel” - [Figānī]

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Ruhsârlaruñ hüsnuñ içün itdi şehâdet
Bir dini qaradur kim ider şemse ‘ibâdet
- 2 ‘Ankâ-yı dilüm seyr-i cihâna heves itmez
Menzil-geḥ olalıdan aña kâf-ı kanâ‘ at
- 3 Bir gün sen eger külbe-i aḥzânuma gelseñ
Ey serv muḳarrer ḳopar ol demde ḳıyâmet
- 4 Şol ḥükm-i ḥümâyûn-ı cemâlûñdeki zülfin
‘Anberle yazılmış iki ‘unvân-ı melâḥat
- 5 ‘Alemdede bu beş beytûñle ḳal‘a-i şî‘re
Urduñ be **Figānī** yine bir ṭop-ı belâḡat

7⁴⁵

“Gazel” - [Figānī]

⁴⁴ Gülşen Çaylı Cankurt. *Figānī Divanı Gramatikal İndeksi* (Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015) 35.

6/1a ḥüsnuñ: zülfüñ D.

1b kim: ki D.

3b demde: günde D.

⁴⁵ Cankurt, *a.g.e.*, s.81.

7/1a ḳaşrını: ḳaşını D.

2a cānla: ḥāb D.

2b şeh bir iki ḳat alay: meh yine bir ḳara alay D.

3b dir āy vāy: eydür vāy D.

5a Ayağı illere: illere ayağı D.

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Gözümün kaşrını eylerse hayālün n’ola cāy
Şeh-i ‘ālemdür idinse yiridür sırça sarāy
- 2 Şeb-i firqatde cânla ceng eylemege
Müjeden bağladı ey şeh bir iki kat alay
- 3 Bām-ı çarh üstine nālem çıkuban tıfl gibi
Aşağa inmege korkar çıgırup dir āy vāy
- 4 Bir nefes nālemi dem urmağa komaz diyüben
Gösterür ellere parmakla beni bezmde nāy
- 5 Ayağı illere taḫsīm idesin bezm içre
Niçün ey sāḫi **Fiğānī** kuluña degmeye pāy

8⁴⁶

“Gazel”- [Fiğānī]

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

- 1 Bahār oldı yine arttı cünūnum
Bulandı taşdı seyl-āb-ı ‘uyūnum
- 2 Görelden lālenün destinde cāmı
Ufatdum kāse-i şabr u sükūnum

⁴⁶ Cankurt, *a.g.e.*, 61.

8/1a oldı: irdi (D)

4a Taḫup sevsen kefendir gerdenine: Takup sevsen kefen gerdenine dir

- 3 Baş açuk kıpkızıl dīvāne gonca
Lebüñsüz ey yanağı lāle-gūnum
- 4 Taḫup sevsen kefendir gerdenine
Ḳılıcuñ işte vü işte boyunum
- 5 [İdersem da‘ vī-i erlik yeridür
Fiğānī Zāl-i gerdūn key zebūnum]⁴⁷

9⁴⁸

“Gazel”- Sa‘yī

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

- 1 Leşker-i mülk-i ğam-ı ‘aşka ben oldum baş olan
Eyledüm ‘azm-i sefer gelsün berü pādāş olan
- 2 Dürr-i şehvārın cihānuñ gözime göstermesün
Ḳatre ḳatre çeşme-i çeşm-i terinde yaş olan
- 3 Māder-i dehrüñ içerssem zehrini mānend-i şīr

⁴⁷ FDGÇC ‘den yararlanılarak tamamlanmıştır.

⁴⁸ Selami Turan - Filiz Duman. “Hattat bir şair: Sa‘yī Çelebi ve Gazelleri”. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 27, (2022), 489-524.

9/1a Leşker: Asker M.

1a ‘aşka : makalede yok

1b Eyledüm ‘azm-i sefer gelsün berü pādāş olan: ‘Azm-ı rāh itdüm ḳanı gelsün ber ü bād eş olan M.

2.beyit, makalede 4.beyittir.

2a göstermesün : göstermeden M.

3.beyit makalede 5.beyittir.

4.beyit makalede 2.beyittir.

4a ideli:eyledüm M.

5.beyit makalede 3.beyittir.

6b fırḳate:ğuşşaya M.

Ğam degül çünkim benümle ğuşşadır ırardaş [olan]

- 4 Başum alup ideli ‘azm-i beyābān-ı fenā
Rehberim zād-ı miħnet ğuşşadır yoldaş olan
- 5 Yirini evc-i şeref eyler felekde ğün gibi
Kūy-veř-i çevgan-ı mihr-i yāre hāzır bař olan
- 6 Yař döküp ğözden yüzün çārūbveř sūrsūn yere
Sa‘ yiyā saħnı-sarāy-ı fırķate ferrāř olan

[7180a-4a]

10⁴⁹

“Beyit”- Ebu’s-su‘ūd Efendi

Mef‘ ūlū Mefā‘ ūlū Mefā‘ ūlū Fe‘ ūlūn

Sūkker lebūne ķand ezilirse ‘aceb olmaz

Külle olan ādemde ħayā vū edeb olmaz

11⁵⁰

“Beyit”- Ħayālī

Mef‘ ūlū Mefā‘ ūlū Mefā‘ ūlū Fe‘ ūlūn

Öykünse leb-i lā‘ lūne ħātem ‘aceb olmaz

Elden ele düşende ħayā vū edeb olmaz

⁴⁹ Yaşar Aydemir söz konusu beytin Zihnī’ye ait olduğunu belirtmektedir (Bk. Yaşar Aydemir. “Edeb Olmaz”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 32/32 (2024), 168.

⁵⁰ Beyit, *Pervāne Bey Mecmuası*’nda Fakîrî’ye, *Memduh Faik Pařa Mecmuası*’nda Fāmî’ye ait ğösterilmiřtir. Bk. Ğıynař, Kamil Ali. *Pervāne Bey Mecmuası* (Ankara: T.C. Kūltür ve Turizm Bakanlıėı Kūtūphaneler ve Yayınlar Genel Mūdūrlūėū, 2017. Ayıca bk. Ūnlū Aydın, Yūcel. *Mecmū’a-i Eř’ār (Milli Kūtūphane FB 533) İnceleme – Metin* (Ankara: Gazi Ūniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitūsū, Doktora Tezi, 2018).

12⁵¹

“Beyit”- Şadrî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ebr itse özin zülfüne nisbet ' aceb olmaz

Kim yüz[i] suyn yere dökende edeb olmaz

13⁵²

“Beyit”- ' Âlî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ay ile gün öykünse yüzüne ' aceb olmaz

Hercâyî güzellerde hayâ vü edeb olmaz

14⁵³

“Beyit”- Bâkî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Âyîne saña da olsa muķâbil ' aceb olmaz

Kim yüzi açılmışda hayâ vü edeb olmaz

15⁵⁴

“Beyit” - Sa' dî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Öykünse şehâ lâ' lüne bâde ' aceb olmaz

Zîrâ delüķanluda hayâ vü edeb olmaz

⁵¹ Beyit, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda Zihnî'ye, *Memduh Faik Paşa Mecmuası*'nda Tâlî'ye ait gösterilmiştir. Bk. Gıynaş, *Pervâne Bey Mecmuası*. Ayrıca bk. Ünlü Aydın, *Mecmû'a-i Eş'âr*.

1a/ *Pervâne Bey Mecmuası*'ndan yararlanılarak tamamlanmıştır.

⁵² Beyit *Pervâne Bey Mecmuası*'nda Sâfi'ye, *Memduh Faik Paşa Mecmuası*'nda Cemâlî'ye ait gösterilmiştir. Bk. Gıynaş, *Pervâne Bey Mecmuası*, 1096. Ayrıca bk. Ünlü Aydın, *Mecmû'a-i Eş'âr*, 1338.

⁵³ Beyit *Pervâne Bey Mecmuası*'nda Şebâbî'ye, *Memduh Paşa Mecmuası*'nda Emnî'ye ait gösterilmiştir. Bk. Gıynaş, *Pervâne Bey Mecmuası*, 1094. Ayrıca bk. Ünlü Aydın, *Mecmû'a-i Eş'âr*, 1337.

⁵⁴ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

16⁵⁵

“Beyit” - Zeynî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

Öykünse alır şem' -i ruḥuṇa ' aceb olmaz

Kim ortaya düşmişde ḥayâ vü edeb olmaz

17⁵⁶

“Beyit” - Hâtemî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

Sünbül saçını kılsa perîşân ' aceb olmaz

Yabânda büyüyende ḥayâ vü edeb olmaz

18⁵⁷

“Beyit” - Fütûhî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

Gün ' ârizuṇa olsa muḳâbil ' aceb olmaz

(.....)⁵⁸ ışıqlarda ḥayâ vü edeb olmaz

19⁵⁹

“Beyit”

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

⁵⁵ Beyit, *Memduh Faik Paşa Mecmuası*'nda Cemâlî'nin beyitine çok benzerdir. Bk. Ünlü Aydın, *Mecmû'a-i Eş'âr*, 1338.

Öykünse şem' -i rûy-ı nigâra ' aceb olmaz

Ortaya düşenlerde ḥaya vü edeb olmaz

⁵⁶ Beyit, *Memduh Faik Paşa Mecmuası*'nda Nâbî'ye ait gösterilmiştir. Bk. Ünlü Aydın, *Mecmû'a-i Eş'âr*, 1336.

⁵⁷ Şiir herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

⁵⁸ Bu kelime okunamamıştır.

⁵⁹ Şiirin şairi tespit edilememiştir.

Evşâf-ı lebûñ yazsa qalemler ‘aceb olmaz

Zîrâ iki dillide hayâ vü edeb olmaz

20⁶⁰

“Gazel”

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Tezevvüc qaşdın itdüm ey efendüm telh-kâm oldum

Ṭakıldı boynuma ṭuz tobrası rüsvây-ı ‘âm oldum

2 Mücerred ‘âleminde başıma uzar iken şimdi

Hevâyî nefsim uydum esîr [ü] bende râm oldum

3 Te’ehhül nısf-ı dîn olduğına kıldım heves ammâ

Zebûn oldum denî dehre za‘îflikde tamâm oldum

4 Qanı ol şevk [ü] zevk-i şoḥbet-i yârânı terk itdüm

Efendim bir mülevveş kôs beti mühmel cüzâm oldum

5 Cenâbetden kaçup ğam çeker idüm ihtilâm olsam

Cünûbler zümresine şimdi sulṭānum benâm oldum

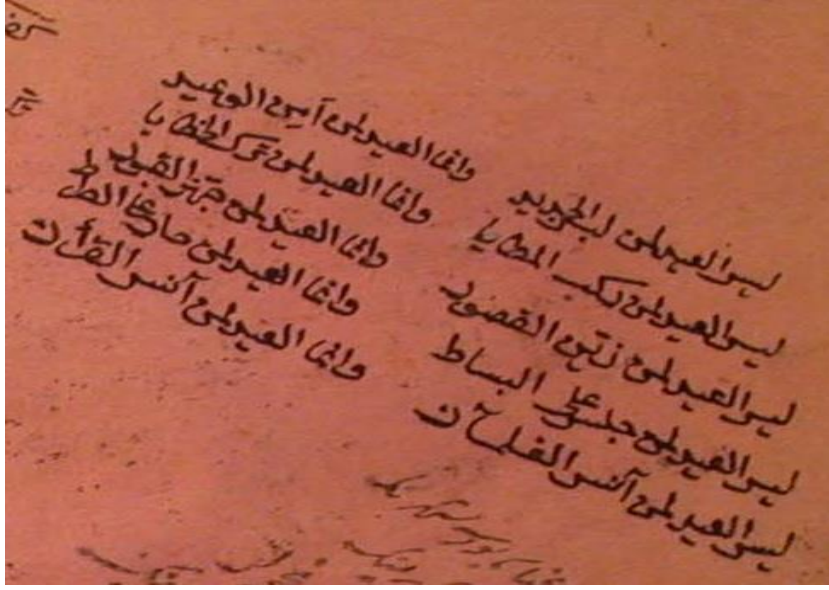
[7181b-4b]

21⁶¹

“Mesnevi”

⁶⁰ Başlığı okunamayan bir gazeldir, mahlas tespit edilememiştir.

⁶¹ Şiir, Arapçadır.

22⁶²

“Kıta” - Güft Abdāl

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Tekkeye ‘ izzet idenler lāyık olur raḥmete

Vaḳtini ibtāl idenler müsteḥaḳdur la‘ nete

23⁶³

“Kıta” - Güft Pādişāh

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

‘ Arz-ı ḥācet eyleyen dergāh-ı Ḥaḳdan ğayrıya

Vardur imānında şübhe müsteḥaḳdur la‘ nete

Bir alay baṭṭāl ṭağılur içün vaḳf eyleyüp

Ḳorḳarum ifnā’-i māl iden düşer pek zaḥmete

⁶² Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

⁶³ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

[7181a-5a]

24⁶⁴

“Beyit” - İshak

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Şabā ben hastayı hāk-ı reh ile örte қо luḡ it

Eger ölmezse altında anuñ bu mübtelā қalmaz

25⁶⁵

“Beyit” - Emrī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Şükür dimiş leb-i şirini yāre söz kaçırılmışdur

Sözinüñ қande gitdügini bilmez tūṭi-i gūyā

26⁶⁶

“Beyit” - Enverī

Meḡ‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

Seyr it bizimle gel didi öpdüm ayağını

Şevkle düşdüm **Enverī** ol demde pāyine

27⁶⁷

“Beyit” - Ehlī

Fā‘ilätün Fā‘ilätün Fā‘ilätün Fā‘ilün

Yāre ögmişler beni ol bī-vefāda çıkmış bilmiş

Saṇa ‘āşıqdır dimişler bilmezem ānı demiş

⁶⁴ 24/Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁵ Mehmet A.Yekta Saraç. *Emrī Dıvanı* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, t.y.)

⁶⁶ 26/Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁷ 27/Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

28⁶⁸

“Beyit” - [Üftâde]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Kimi şarkı geçinmiş kimi ğarbı ‘âşık-ı zârûñ

Sana da Üftâde’nüñ her birisi bir semtden gelmiş

29⁶⁹

“Beyit” - [Bâkî]

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

Koçmak degül ğaraž seni didârdur murâd

Deryâ-yı iştiyâk begüm bî-kenârdur

30⁷⁰

“Beyit” - Kabûlî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Esb-i nâza nicedir çekendir üftâdeleri

Medet ol şûhı cefâ-pîşeye meydân olsa

31⁷¹

“Beyit” - Bâkî

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Ol âhüyı saña şayd ola şanma iltiyâmından

Öñünce kaçar ammâ Bâkiyâ âhir şikâr olmaz

⁶⁸ 28/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁹ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 114.

⁷⁰ 30/Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷¹ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 162.

32⁷²

“Beyit” - Velehu [Bâkî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Gözüme özge ‘âlemler temâşâ itdirür senün

Nicesine bu ħod âyîne-i ‘âlem-nümâ ancak

33⁷³

“Beyit” - Zâtî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Şâd olurmuş göricek ‘uşşâkınuñ cân virdüğün

Zâtiyâ cân vîr o günde tâ ki rûhuñ şâd ola

34⁷⁴

“Beyit” - Rûhî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Leblerinden emelim ħâşıl ider yâr didim

Gülüp ol ğonca didi ħûn ciger-ile ammâ

35⁷⁵

“Beyit” - [‘Ulvî]

Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

‘Ulvî kûlunuñ deftere yaz nâmını didim

Biñ nâz-ıla ol server-i ħûbân gele yazdı

⁷² Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 180.

⁷³ Ali Nihad Tarlan, *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, 1967) 8.

⁷⁴ Saniye Rukiye Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi’ndeki Bağdatlı Ruhi Divanı Nüshası (Metin-İnceleme)* (Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018) 166.

⁷⁵ 35/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

[7182b-5b]

36⁷⁶

“Mışra”

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Nergisi çeşmüne beñzetdi getürdi nazara

Bâğbânı görin şülle çiçekler çıkara

37⁷⁷

“Beyit” - [Şeyhülislām] Yahyā

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Göstermedi ruḥın bize ol ḡonce bir zamān

Şoñra açıldı vechini bildük ki āl imiş

38⁷⁸

“Beyit” - Bākī

Fa‘ülün fa‘ülün fa‘ülün fa‘ülün

Cihān cevır ıder derd-i ‘aşkuñla cāna

Seni sevmek oldu bahāne cihāna

39⁷⁹

“Beyit” - Velehu [Bākī]

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ne sultānuz ne dervişüz ne şeyḥ-i kām-yābuz biz

Deminde ‘aşıkına açılır söyler kitābuz biz

⁷⁶ 36/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁷ Hasan Kavruk, *Şeyhülislam Yahya Divanı* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, t.y.).

⁷⁸ Küçük, *Bākī Dīvânı*, 253.

⁷⁹ Mehmed Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey (Taşlıcalı) Divan Tenkidli Basım* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2023) 331.

40⁸⁰

“Beyit” - Raḥmī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Dem-i vaşl oldı dilā ḥālūñi yab yab söyle

Ġam-ı hicr ile neler çekdüğini heb söyle

41⁸¹

“Beyit” - Bākī

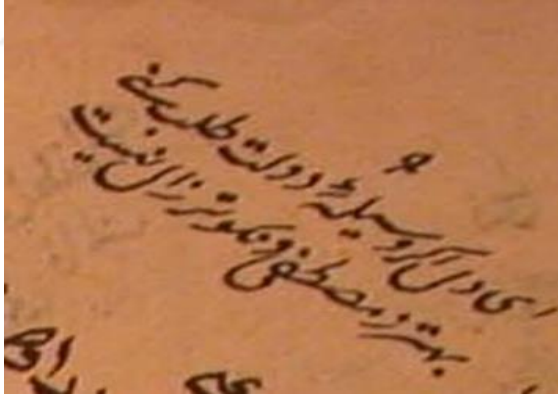
Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Devr-i ğamzeñde senün kimseye ḥaṇçer çekmez

Boynuma alurın ey şūḥ-ı dil-ārā ḳoluñ

42⁸²

“Beyit”

⁸⁰ Mustafa Erdoğan, *Bursalı Rahmî Divanı* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017) 263.

⁸¹ Küçük, *Bākî Dîvânı*, 193

⁸² Şiir, Farsçadır.

43⁸³

“Beyit” - [Şeyhülislām] Yahyā

Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

Yārūn ki meyānındadır ol hañcer-i ğaddār

Şimden girü Yahyā geçemezsin sen o belden

44⁸⁴

“Beyit” - Şun‘ī

Mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn

İdüp kaşı hilālın ayda bir kez ol kamer peydā

Yine gün yüzlüler içre ayın ider peydā

45⁸⁵

“Beyit” - Fuzūlī

Mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn fa‘ ūlūn

Giderken yolda dildāra bulaşdum

Didim bir buse vir didi gelişde

46⁸⁶

“Beyit”

Fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn

İttifāk ile bugün cümle aḥibbā-yı zamān

Leb-i cān-baḥşını ben ḥaste dile em didiler

⁸³ Kavruk, *Şeyhülislam Yahya Divanı*, 304.

⁸⁴ 44/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁵ 45/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁶ 46/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

47⁸⁷

“Beyit”

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Bir delükanlu ħarāmīdür deyü ħabs itdiler

Aşmadan kırtıla ħaylī şıķılmışdur şarāb

[7182a-6a]

48⁸⁸

“Beyit” - Hüdāyī

Mefā‘ ilün fe ‘ilātün mefā‘ ilün fa‘ ülün

Çemende şanma olupdur şükūfeler tezyīn

Ġamuñla ħasta yaturken çiçek çıkardı zemīn

49⁸⁹

“Beyit” - Emrī

Mef‘ ülü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün

Serde tār-ı kāküli mūy-ı meyānı bī-bedel

Ĥüb-rūlar arasında belli başlı bir güzel

50⁹⁰

“Beyit” - Dervīş Ḥasan

⁸⁷ Ömer Zülfe, *Sahipsiz Sözler Osmanlı Şiirinde Seçme Şiirler* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 2021) 27.

47/ kırtıla ħaylī: kurtuldu amma çok

⁸⁸ 48/ Bu beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁹ 49/ Bu beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁰ Melis Azizi, “İran Meclis Kütüphanesi 17805 Nolu Türkçe Şiir Mecmuasında Bulunan Deyimler”, *Eren Dergisi*, 1/1 (Kasım 2022), 35.

Melis Azizi’nin mecmuasında bu şiirin şairinin ismi veya mahlası yer almamaktadır.

50/1a ider: iden M.

1b başımı bu yolda: başını ortada

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Ey baña seng-i melāmetden ider ‘ār diyen

Benim ol başımı bu yolda koyup yār diyen

51⁹¹

“Beyit” - Bākī

Fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

Qaş rā qad elif dehān ise mīm

Qılduñ ey mäh halkı kendüñe rām

52⁹²

“Beyit” - Helākī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Pirehenle koca gör ol şanemi doyunca

Ādemüñ cānı çıkar pīrehenin şoyunca

53⁹³

“Beyit”

Fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

Düşeyin hāk-i pāyüñe qo beni

Dostum sen de gör saña düşeni

⁹¹ Küçük, *Bākī Dīvānı*, 220.

1b/ kendüñe: emrüñe D.

⁹² 52/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹³ 53/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

54⁹⁴

“Beyit” - Bâkî

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

Dil-rubâlarla ‘ aceb keşreti var her yoluñ

Geçemez hûblarından gönül İstanbuluñ

55⁹⁵

“Beyit” - Emrî

Fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün

Ne elüm var benüm meyânında

Ne dilim var seniñ dehânında

56⁹⁶

“Beyit” - Bâkî

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

‘ Âşıkı bî-şabr u ârâm eyleyüp seyyâh ider

Memleket seyr itdürür ‘ aşkuñ vilâyet gösterür

57⁹⁷

“Beyit” - Cemâlî

Mef‘ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilü fe‘ ülün

Başka bir ulu ni‘ metidür halka Hudânuñ

Ammâ n’idelüm kadri bilinmez Ramazânuñ

⁹⁴ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, s.193

⁹⁵ 55/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁶ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 95-96.

⁹⁷ 57/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

[7183b-6b]

58⁹⁸

“Beyit” - Ḥasan Çelebi

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Didiler yārim aġyār-ile olmuş hem-dem

Bilmedüm gerçek imiş kalmadı şübhem mübhem

59⁹⁹

“Beyit” - Ḥasībī

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Ḥarāb olmuş yatar seng-i melāmetden ‘ aşık

‘ İmāret kıl esreke kalmasun şāhum bozuk yazık

60¹⁰⁰

“Beyit” - Ḥāverī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Yarelendim nice ger ma‘ reke-i ‘ aşkuñda

Dağı kapunda şehā olmadı tīmār baña

61¹⁰¹

“Beyit” - Zihnī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Yār çāh-ı zeķanum ‘ ayn-ı vefādur dir ise

Şaķın ey ‘ aşık-ı şūrīde inanma çeñedür

⁹⁸ 58/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁹ 59/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰⁰ 60/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

¹⁰¹ 61/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

62¹⁰²

“Beyit” - Rūhī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Şol kader yazıldı tîğ-i firâkuñ beni kim

Ne belâ çekdüğimi yaradan Allāh bilir

63¹⁰³

“Beyit” - Vāliḥī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Şem‘ ü (.....)¹⁰⁴ rişteñi maḥv itme şanup nārı nūr

(.....)¹⁰⁵ dāmenin ṭavr-ı rişte-i sūzen gibi

64¹⁰⁶

“Beyit” - Ḥarīrī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Ey murādum ‘ aksine devr eyleyen çarḥ-ı felek

Şimdi gönlüm nā-murād olmaḡ diler n’itseñ gerek

65¹⁰⁷

“Beyit” - Mu‘īd Ḥasan Çelebi

¹⁰² 62/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰³ 63/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰⁴ Bu kelime okunamamıştır.

¹⁰⁵ Bu kelime okunamamıştır.

¹⁰⁶ Sedanur Dinçer Arslan. *Nev’î Divanı Sözlüğü (Bağlamsal Dizin ve İşlevsel Sözlük)* (Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017) 102.

64/1a çarḥ:kej-rev D.

64/Mecmuada Ḥarīrī’ye ait gösterilmiş ancak beyit, Nev’î Divanı’nda tespit edilmiştir.

¹⁰⁷ 65/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Cüyda ey yüzi şanma görinen girdāb

Reşk-i rüyuñla göbek borusına uğradı āb

66¹⁰⁸

“Beyit” - Hālīşī

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ūlün

Ne yāri görmek ister dil ne kūyn

Yer ile dil-rubālardan ferāğat

67¹⁰⁹

“Beyit” - Hamdī

Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlün

Mihrābı iki mescide beñzer ruḥ-ı dilber

‘ Āşıklar ider secde aña kūşe-be-kūşe

68¹¹⁰

“Beyit” - Hudāyī

Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlün

Bir dilber için sīnede biñ yāre mi olsun

Netsiñ dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

¹⁰⁸ 66/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰⁹ 67/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹¹⁰ Adil Saraç. *Urfalı Şair Abdî Hayatı Sanatı Eseri* (Şanlıurfa: Dal Yayıncılık, 1986) 66.

68/ Mecmuada Hudāyī’ye ait gösterilen bu beyitin, Abdî Divanında olduğu tespit edilmiştir.

68/ 1b sevdā-zede: miñnet-zede D.

69¹¹¹

“Beyit” – [Dā‘ī Şemse’d-dīn]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Yek cihet ol yan yaqıl bezm ehline kanuñ-şıfat

Pür-hevā olma iki yüz kullanup revzen gibi

70¹¹²

“Beyit” - ‘Ulvī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Gitme yābāna disem yār ider baña ‘inād

Ne kadar pend ider isem aña yābāna gider

71¹¹³

“Beyit” - Sabūhī

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Belā bezminde geçdüm baş u cāndan ey kemān-ebrū

Gel imdi sergüzeşt-i ‘aşkı başından geçenden şor

72¹¹⁴

“Beyit” - Rızāyī

Mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

Aña murād-ı dil-i nātüvānī ‘arz itsem

Kenāra çeksem olur mı ol serv-i bālāyı

¹¹¹ Ahmet İçli, “Dâî Mahlaslı Şairler ve Seyyid Yahya Dâî”, *Turkish Studies* 11/15 (Summer 2016), 230.

¹¹² 70/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹¹³ Esra Bal. *Karamanlı Sabûhî Divanı (İnceleme, Tenkitli Metin ve Dil İçeri Çeviri)* (İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019) 200.

71/1b gel imdi:berü gel D.

¹¹⁴ 72/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

73¹¹⁵

“Beyit” - H̄ayretī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Bundan artuḡ daḡı vuşlat nic’olur ‘ālemde

Bir gök altındayuz ol māh ile dā’im ikimüz

74¹¹⁶

“Beyit” - Veleḡu [H̄ayretī]

Mefā‘ ilün Mefā‘ lün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Lebünden buse almadı kimesne cāmdan ḡayrı

Şoyup ḡoynına ḡomadı seni hammāmden ḡayrı

75¹¹⁷

“Beyit” - H̄ātemī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Sen ṡururken mihr ü māha baḡmıṡ ey H̄urşid-ḡū

İşterin H̄aḡdan çuḡurında bula ehl-i raşad

76¹¹⁸

“Beyit” - H̄averī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Cūy-bār eyle gözüm yaşını sen şimdi hele

Yüri ey serv yigitsin yüri yoluña gele

¹¹⁵ Mehmed Çavuşoḡlu-M.Ali Tanyeri. *Hayretī Divan Tenkidli Basım*. (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü,2023) 145.

¹¹⁶ Çavuşoḡlu-Tanyeri, *Hayretī Divan Tenkidli Basım*, 270.

¹¹⁷ 75/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹¹⁸ Berat Açıl. “H̄āverī ve Dīvañcesi”. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 8/16 (2016), 33.

[7183a-7a]

77¹¹⁹

“Gazel” - Pâdişâh-ı ‘Âlem-penâh hazretleri [Murâdî]

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Ne deñlü tîr-i cevruñ atılursa cāna incinmez
Kıaşı yayum saña toğrı varan kıurbāna incinmez
- 2 Şalup çāh-ı zenaĥdānuña bend itdüñ velî gönñlüm
Mücerred bir fenā meşrebdür ol dîvāne incinmez
- 3 ‘ Aceb mi tâb-ı nār-ı hicrüne tākāt getürmezse
Girerse ger semender āteş-i sūzāna incinmez
- 4 Kırmaz rûz u şeb ger eyler isem nāle vü feryād
Gül üzere itdügi murğ-ı şehir efgāna incinmez
- 5 Seni taşlarlar ise kūyına varaķca incinmez
Bir vādî kim kıadem rāha başar merdāne incinmez

78¹²⁰

“Gazel” - [Bâkî]

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Eger biñ zaĥm ura ğamzeñ ten-i ‘ uryāne incinmez

¹¹⁹ Ozan Yılmaz, “Metin Te’sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1, 276.

¹²⁰ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 164
78/1b deġsün:çıkısun D.
5b teşne:tişe D.

Ucından tek hemân bir hisse degsün cāna incinmez

- 2 Ğam u ğuşşa dil-i ‘uşşāka yārān-ı şafādandur
Göñül hazz eyler anlardan kişi yārāna incinmez
- 3 Dil-i şad-çāk o mūy-ı müşg-būnuñ bendine kalmaz
Çeker zūlf-i dil-āvīzüñ cefāsın şāne incinmez
- 4 Döker ‘āşık yoluñda dāne dāne gevher-i eşki
Yatur hāk-i mezelletde yine bir dāne incinmez
- 5 Zebān-ı ta‘n-ı a‘dādan perīşān olma ey **Bākī**
Hezārān teşne-i āzār ururlar kāne incinmez

79¹²¹

“Gazel” - [Sā‘ī]

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Bu göñlüm hāne-i tende ğam-ı cānāne incinmez
Ne deñlü çok gelürse mīzbān mihmāna incinmez
- 2 Anı yād nidāsı ifşā eline nādāni n’eylersin
Göñül şatana evzā‘ eyleyen yārāna incinmez
- 3 Naşibi bezm-i ğamda derd-i şāfidir neyse kāfidür
Çeker dil-i zehr olursa sākī-i devrāna incinmez

¹²¹ 79/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 4 Cefā-yı çeşm fitānuñ degil ‘aynımda sultānum
Benüm iki gözüm insān olan insāna incinmez
- 5 Ne ola āgyār dāmen-gīr olursa **Sā’ī-i** zāde
Mülāzım bāb-ı devletde seg-i devbāna incinmez

80¹²²

“Gazel” - [Mişlī]

Mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün

- 1 Cefā vü cev̄ ile üftādel̄er cāna incinmez
Kul olan azar şeh-i devrāna incinmez
- 2 Dil-i şūrīdenüñ evzā’ına alınmasun şūfī
Ne şādır olsa nīk ü bed kişi oğlana [incinmez]
- 3 Şafā egler cefā vūkhahr-ı dehri t̄alib-i dünyā
Ne deñlü çekse zecr-i miḥneti divāna incinmez
- 4 Olmalu ‘āşıkuñ zevḳi senüñ cev̄rūñle ölmekdir
Müjūñ tīri delüp baḡrın geḡerse cānā [incinmez]
- 5 Kelāmın neş’e-i ‘aşḳ ile **Misli’nüñ** tutuñ ma’zūr
Ki ‘āḳıl-ı nā-sezā söz söyleyen mestāna incinmez

¹²² 80/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” - [Meylî]

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Göñül her şeb belâ vü ğuşsa-i canâne incinmez
Esîr-i şöhet-i yârân olan mihmâna incinmez
- 2 Zekân-ı çâhine şal zülfüñle bağla kalbime tek mehcûr
Dili öldürme şâhum bendle zindâne incinmez
- 3 Seni gül yakmadı bülbül nedir bu âh u süzânuñ
Yağar bâl ü perin şem‘ a yine pervâne incinmez
- 4 Seni ey mâh-ı nağşeb şakınur dil ay ile günden
Olursañ rû-be-rû âyîne-i rağşâne incinmez
- 5 Kıramaz ‘aşk mû seng eylerse şâne zülf-i dilberle
Melûl olma dilâ dervîş dervîşâne incinmez
- 6 Rağîbe uyma gönîlü incünür ey Yûsuf-ı şânî
Varırsañ ehl-i dil ihvân-ile seyrâne [incinmez]
- 7 Ne ğam **Meylî** kilâb-ı kûy-ı dilber çekse dâmânum
Olur olmaz çekişmekden kişi yârâne [incinmez]

¹²³ Özer Şenödeyici - Ahmet Akdağ. *Meylî ve Şiirleri* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2014).

“Gazel” - [Hāletī]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Gelir seng-i cefādan ‘āşıkı dīvāne incinmez
Ne olsa baht-ı şūmundan bilür cānāne incinmez
- 2 Nasīb olsun hemān ben mürdene tek cennet-i vuşlat
Günāhınca yanarsa āteş-i hicrāne incinmez
- 3 Yanup yakılmağ itmez olsa āşık cevri dilberden
Ne gelse şem‘den aşla aña pervāne incinmez
- 4 Hoş olsun gönli şāhum tek hemāna çeşm-i bīmāruñ
Dil-i ‘āşık yolunda cān virür kurbāne incinmez
- 5 Gerekse cevri ile oldur gerek luţfuñla ihyā kıl
Kuluñdur **Hāletī** senden gelen fermāne incinmez

“Gazel” - [şenāyī]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Cefā senden şafā eyler gönül cānāne [incinmez]
Ma-ḥaşal ḥazz ider insān olan iḥsāne [incinmez]
- 2 Kilāb-ı kūy-ı yāruñ iltifātı kesdiler gerçi
Bu deñlü vaz‘ -ıla ādem olan yarāne [incinmez]

¹²⁴ 82/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunmamaktadır.

¹²⁵ 83/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunmamıştır.

- 3 Egerçi tîğ-i hicrûñle derûnum oldı şad-pāre
Yine gönder müjüñ tîrini gelsün cāna [incinmez]
- 4 Hevā-yı leyli-i zülfüñle ben mecnûn u şeydāyum
Alınmaz pend-i zāhidden dil-i divāne [incinmez]
- 5 Derûna kār ider erbāb-ı ‘irfāndan olan āzār
Senāyī ta‘ ne-i beyhūde-i nādāna incinmez

[7184a-8a]

84¹²⁶

“Gazel” - [Sā‘ī]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Lebûñ kandi añılsa tûṭi-i gūyāya söz diñmez
Dehānuñ yād olunca gonçe-i zībāya söz diñmez
- 2 Ne söylersin yabāna bezm-i gülde bilmem ey bülbul
Civānlar meclisinde ‘āşık-ı şeydāya söz dinmez
- 3 Mesīhā bī-la‘ lüm mürdeler ihyā ider dirmiş
Dilā deyr-i cihānda ol büt-i tersāya söz diñmez
- 4 Didüm bu sīne-i çākūñ niçe demler helākuñdur
Didi ol gonçe-fem var epsem ol meftāya söz [diñmez]
- 5 Ne bilsün müdde‘ī **Sā‘ī** şafā-yı şī‘ r-i rengīnūñ

¹²⁶ 84/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Kaçan elvândan baḥş itseler a‘ māya söz diñmez

85¹²⁷

“Gazel” - [Meylî]

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Yanında ol civānuñ‘ âşık-ı şeydāya söz diñmez
Şeh-i ‘ âlem tırurken bende-i ednāya söz diñmez
- 2 Leb-i şekker-feşānuñla kaçan güftāra gelseñ sen
O demde ol ağızla tūṭi-i-gūyāya söz [diñmez]
- 3 Şanemler var iken şīrīn-edā deyr-i cihān içre
Yerinde tırı tırsun ol büt-i tersāya söz [diñmez]
- 4 Olur dem-beste bezm-i meyde gāyet mestken ‘ âşık
Bilürsin ‘ âlem-i berzaḥdaki mevtāya söz [diñmez]
- 5 Meşeldür tā ezel söz büyüñdür gerçi ey **Meylî**
Görün şimdi oğul söyler tırur ataya söz [diñmez]

86¹²⁸

“Gazel” - [Sipāhî]

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Lebi iḥyā-yı emvāt eylese ‘ İsāya söz diñmez
O rūḥ-efzāya karşı her büt-i tersāya söz diñmez

¹²⁷ 85/ Şiir, herhangi bir divanda tespit edilememiştir.

¹²⁸ 86/ Şiir, herhangi bir divanda tespit edilememiştir.

- 2 Revān olup o kebk-i hoş-ḥirāmum eylese güftār
Yürümez ‘ar‘ arı tūtī-i şeker-ḥāye söz diñmez
- 3 Firāk-ı gül-ruḥānla murğ-ı cānım başlasa zāra
Düm ü nuṭḫı tūtulur bülbul-i şeydāya söz [diñmez]
- 4 Tenümde üstüh‘ānlar ‘aks-i mūsikār-ı ‘aynīdir
Nefes tutsun hevā-yı ‘aşka uymaz nāye [söz diñmez]
- 5 Selāset var **Sipāhī** her sözüñ a‘lādan a‘lādur
Senüñ şī‘rūñ okınsa şā‘ir-i ednāya söz diñmez

[7185b-8b]

Varakın bu kısmı boştur.

[7185a-9a]

87¹²⁹

[Kıta] - [İşhāk]

Edirne’de dāru’l-ḥadīş İşhāk Efendi’ye tevcīh ve tefvīz olunduḡda müfāḡare bu maṭla‘ ı tārīḡ dimüşdür. Her mışra‘ a tārīḡ düşmüşdür.

Mef‘ūlü fā‘ilātūn

- 1 ‘Ālim u ehl-i tefsīr. (933)
Rūşen-i faḡīḡ āfāḡ. (933)
- 2 Allah ne müsteḡaḡdur. (933)
Dāru’l-ḥadīşe İşhāk. (933)

¹²⁹ 87/Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Beyit” - [Şānī]

Tārīḥ-i Şānī berāy-ı şehzāde-i Sulṭān İbrāhīm

Fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn

Şāniyā gökde melekler didiler tārīḥini

Nürdur geldi Muhammed şulb-ı İbrāhīmden (1051)

[7186b-9b]

89-a¹³¹¹³⁰ 88/Herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹³¹ Tietzei tahmisin Monla Mehemmed Efendi’ye ait olduğunu belirtmiştir. Bk. A.Tietze. “XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili (Agehi Kasidesi ve Tahmisleri)”. *Türkiyat Mecmuası* 9, (1951), 113-138.

Ribâtî’ye ait olan tahmisin diğer bentleri 7187-7188 varaklarındadır.

89-a, I-3/ bizden: benden M.

II-2/ Baña şor şerḥ ideyin kulzüm-i ‘aşkuñ ḳahrın: Niçe bir nüş edeyim derd-i firāḳun zehrin M.

II-3/ Şimdilik ḳo içeyin ben bu cihānuñ dehrin: Saluban fülk-i dile bād-i muḫālif ḳahrın M.

III-1,2,3/ Götürüp ‘aḳl ḳapudanı çoḡunuñ gemisin/İledür dā’ir-i ırḡada bularuñ gemisin/Şalalı ḥüsn-i re’isi dile miḥnet gemisin: Ey güzeller re’isi sen ne elūn ādemisin? /Yemm-i ‘ışkuñ heb esİR eyledüḡi ada mısın? /Furtuna derdi yeter salma cefālar gemisin M.

III-4/ Nār: bād M.

IV-1,2,3/ Geçüben ḳayd-ı ta‘ alluḳdan irüşdükde fenā/Cānuma kār idüben derd ü belā-yile cefā/Bari ḡamzeñ oḳın at sīnemüze iḫyānā: Andire Dorya elinden mi gelürsin aya ? /Bize İspanya luḡātin hecelet ahyānā/Ḳırmızı ḳadfe yelek gey melek ol ey ra‘nā M.

IV-4/olalı: olaldan M.

IV-5/ gemi neftilerine: Gemici neftilerin M.

V-1,2,3/ Sāḳiyā al ele efrenci ḳumaşın yürüde/Āl-ile zāhid-i ḥuşkuñ yine ḳanın ḳuruda/Yem-i ‘aşkuñ dirisi māhī gibi ḳuruda: Bir benüm gibi daḥı var mı bu yaşda ḳuruda/Baḥru berde sīmber cānlar içün cān eride/Palamar dutmadı baştarda sürür İengeri-de M.

VI-1,2,3/ Baḥr-i aşkuñda ol üftāde irişür Hızra/Dil viren ‘arīzuña māda irişür Hızra/Ḥaṭṭ-ı la‘lündeki ḥazrāda irişür Hızra: Dil-ki ḥaṭṭ-ı ruḡ-ı zībāda erişür Hızra/Sanki Musā-durur irşāda erişür Hızra/Nāgehān düşse bir üftāde erişür Hızra M.

VII-1,2,3/ Hūblar şimdi ‘aceb mā’il olur nādāna /Forsa yüzden geçer ammā ki zevi’l-‘irfāna/Nice sögmeye ḳişi buncaleyin nādāna: Bu zamān hūbları alarḡa degül nādāna/Forsa yüzden pojalar ḡayli zevi’l-‘irfāna /Āh-ile ḳanlı yaşum döner ise tūfāna M.

VIII-1,2,3,/ Aşḳ deryāsına şaldı ‘uşşāḡa şılā/Her diyāruñ güzeli yādına gelsün illā/Anlaruñ cevriñi nüş eylemeḡe rişte dilā: Āşnā-yi yemm-i ‘ışḳ oldum edüb terk-i ḳabā/Ki o bīḡāne güzel yādına çāk oldı yaḡa/ Salta manca etdi veli derdü M.

VIII-5/ İstife: İstifa M.

IX-1/ Sefer üzre baña çok furtuna çekdürdi hevā: Rüzḡārun baña çok furtunasın çaldı havā M.

IX-3/ himmeti eli: himmet eli Hızr M.

IX-5/ yine furtuna: ḳarıntı yine M.

Tahmīs-i Ribātī [li]-Kaşīde-i Āgehī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

I

Baħr-ı ‘ aşk içre dilā kıble yeli gibi esen
Fülk-i dil mevc-i belādan alıma oldu dümen
Dostum düşmene uyup bocalatma bizden
Çekdürüp firqatüñi bizden ırağ olduñ sen
Baħr-i firqatde niçe furtunalar çekdüm ben

II

‘ Ālemi ġarķ ider aķıtma sirişküm nehrin
Baña şor şerh ideyin ķulzüm-i ‘ aşķuñ ķahrın
Şimdilik ķo içeyin ben bu cihānuñ dehrin
Sen yıķarsın bu yaķalarda ġöñüller şehrın
Dil ü cān mülķüñi yağma edici sensin sen

III

Götürüp ‘ aķl ķapudanı çoğunuñ gemisin
İledür dā ’ır-i ırğada bularuñ gemisin
Şalalı ħüsn-i re ’isi dile miĥnet gemisin
Nār-ı ‘ aşķuñ alavand eyledi şabrum gemisin
İlevend oldu ġöñül tıflı senüñ derdüñden

IV

Geçüben ķayd-ı ta‘ alluķdan irüşdükde fenā
Cānuma ķār idüben derd ü belā-yile cefā
Bari ġamzeñ oķın at sīnemüze iĥyānā
Bārbariçan siyeh atłasdan olalı cānā

Gemi neftilerine ‘ aşık-ı zâr itdün sen

V

Sâkiyâ al ele efrenci kumaşın yürüde
Âl-ile zâhid-i huşkuñ yine kanın kuruda
Yem-i ‘ aşkuñ dirisi mähî gibi kuruda
Baħr-i ‘ aşk içre yürürsem nola yelken torıda
Bir ħarāmî bakıcı yâre esîr oldum ben

VI

Baħr-i aşkuñda ol üftâde irişür Hızra
Dil viren ‘ ârizuña mâda irişür Hızra
Ĥatt-ı la‘ lüñdeki ħazrâda irişür Hızra
Seyr iden yüzüñi deryâda irişür Hızra
Ĥadre uğrar seni bir kerre ħadırgada gören

VII

Hûblar şimdi ‘ aceb mâ’ il olur nādâna
Forsa yüzden geçer ammâ ki zevi’ l-‘ irfâna
Nice sögmeye kişi buncaleyin nādâna
Yâr ağıyar-ile deryâya çıkar seyrâna
Ehl-i dil ‘ aşık-ı zâr volta urur geñ yaħadan

VIII

‘ Aşk deryâsına şaldı ‘ uşşâķa şılâ
Her diyâruñ güzeli yâdına gelsün illâ
Anlaruñ cevriñi nüş eylemege rişte dilâ
Cânda şugurya ħurur derd ü belâ renc ü ‘ anâ

İstife oldu gönül mankaları mihnetden

IX

Sefer üzre baña çok furtuna çekdürdi hevā
Az kalıpdur yimege ten kayığın baħr-i fenā
Pırümün himmeti eli iriſe yoħsa dilā
Rüzgār oldu muħālif başuma üſdi belā
Başladı geldi yine furtuna başdan kıcdan

[7186a-10a]

90¹³²

“Kıt‘ ā” - Aħmed Çelebi

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fā‘ lün

Niķāb-ı ħüsnüni ey āfitāb

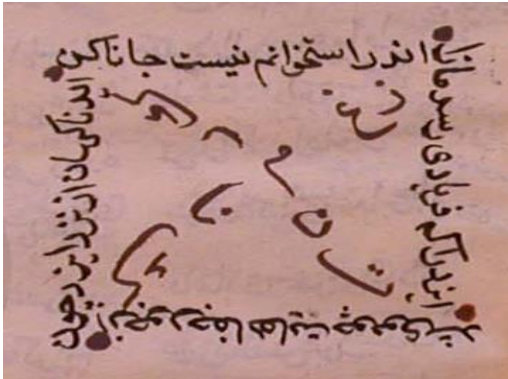
Ola tā kim bu sırr-ı müşkilāt

Diler ħaķķa ki budur māhtāb

Tillā ‘aşķuňa cümle kā’ināt

91¹³³

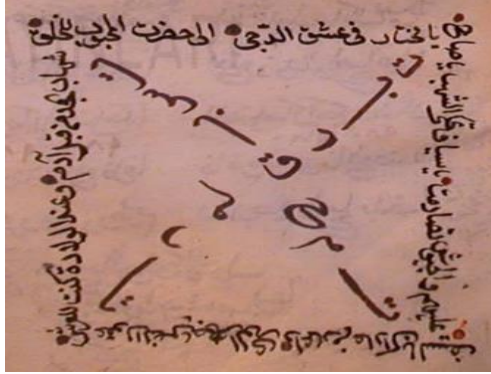
“Kıta”

¹³² 90/Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹³³ 91/ Şiir, Farsçadır.

“Kıta”

[7187b-10b]

Merhûm Bostân-zâde Efendi Edirne’de Sulţân Selîm Medresesi’nde müderris iken dānişmendlerinden Muḥiṭî-i Rodosî demişdir.

“Kıta”

Fe‘ ilâtün mefā‘ ilün fe‘ ilün

Hâ Hamdü lillâh ki ‘ ilm ile olduñ

Ekrem-i ‘ âlem a‘ lem-i ‘ ulemâ

Dât Zav yüzüñ şevke ğarķ idüp şubḥı

Şevkden gezdi hep şabâ-yı şafâ

Râ (.....)

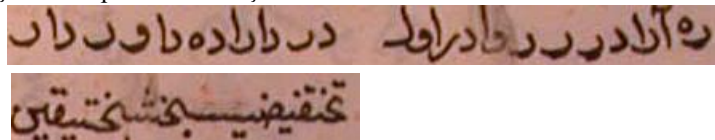
(.....)¹³⁶Tâ (.....)¹³⁷

¹³⁴ 92/ Şiir, Arapçadır.

¹³⁵ 93 /Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹³⁶ Bu beyit okunamamıştır.

¹³⁷ Bu mısra okunamamıştır.

Oldı sende ayā mekân-ı sehā

Mīm Mālik-i mülk-i ‘ilm ü sālîk-i rāh
Maṭla‘-ı mihr-i ‘ilm ü ḥilm ü ‘aṭā

Hā Hāzret-i Hāḳ senüñçün eyleye tā
Mülk-i dārü’s-selāmda me’vā

Mīm Medḥ-i bî-ḥaddin ‘ilmiñüñ işiden
N’ola muḥtāc olursa saña revā

Dāl Dil-i ehl-i kemāle her demde
Keremün tañ mîdur olursa ‘aṭā

Cīm Cüş idüp āb-veş-i künüz-ı sehā
Şevḳden gitdi hep ğidā ber-cā

Lām Lāl-i bād hemîşe düşmen-i tu
Dā’imā ey suḥan-ver-i dānā

Bā Ber-şümā dā’imā du‘ ā-güyem
Hāḳ zi-luṭf-eş ḳabûl küned ū-rā

Yā Yazsa fazluñ niçe efdāl-i fuzelā
Zerresi olmaya ānuñ peydā

Elif Enfa‘-ı ḥalḳu emlaḥ-ı ‘ulamā
Eḳna‘-ı zevḳ u aṣlaḥ-ı şuleḥā

Fâ Fâzıl-ı hâkim efdâl-ı hukemâ
Efdâl-ı hâkim ahkem-i fuzelâ

Nûn Nâzır-ı şevk-i şâfi‘ -i zurefâ
Fâhîr-i halku nâfi‘ -i zu‘ afâ

Dâl Diseler ger revâ-durur her dem
Ağleb hilm ü emlah-ı büleğâ

Yâ Yâ İlâhî bi-Hakḳ-ı âl-i Resûl
Bî-kün ü-râ hemîşe şadr-ı du‘ â

[7187a-11a]

89-b¹³⁸

“Tahmîs” - [Ribâtî]

Fe‘ ilâtûn fe‘ ilâtûn fe‘ ilâtûn fe‘ ilûn

I

Fûlk-i dil baḥr-i ğam-ı miḥnete basdıḳda ḳadem

Oldı ol demde vücûdum şanasın mülk-i ‘adem

Çeksem furtunalar ḳurtulamam vâh n’idem

Geldi çatdı dil ü cân zevraḳına derd ü elem

Bizi çignetmege bu fûlk-i felek tutdı dümen

¹³⁸ Emrah Gündüz. “Klasik Türk Şiirinde Bir Nazım Türü: Keştî-nâme (Kaynakların Değerlendirmesi ve Bibliyografya)” *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi* 2/1, (2016), 21-22.

89-b/I Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

89-b/ Tahmis, Ribâtî mahlaslı bir şaire aittir. Tahmisin önceki bentleri mecmuanın 7186-7187 varaklarındadır.

89-b/ Şiirin III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV. bentlerindeki son iki mısra Âgehî’ye aittir.

II

Paçarızda koma gel (.....)¹³⁹ kırtar
Boş koma ‘unşur-ı çār mihengi taldur yer yer
İstikāmet dümenin al ele mertlik göster
Baħr-i ‘aşka düşeli oldu muhālif çenber
Korķum oldur ki gele bād-ı belā yaprakdan

III

‘Aşk baħrinde bu dil-i kalyetasıdur meddāh
Yolumuz bağladı korşan-ı hevā yā Fettāh
Baħr-i elţāfına cānānuñ olursan meddāh
Eger oldunsa muhabbet deñizinde mellāh
Puşula şevķi gerek ħarţi ġam u derd ü miħen

IV

‘Ömrimüñ ħāşılı defterlerinüñ yapar ġanī
Dürmedin çenber-i gerdün şaķını gör şaķını
Yüri ey baħri su ’āl itme uzağ u yaķını
‘Aşk deryāsına şalduñsa gönül zevraķını
Bulamazsın bu yaķalarda dilā sen mesken

V

Neyleyem ol gözi āhūyı şikār olmaz ise
Yā şol ebrūları keķ bize yār olmaz ise
Leb-i cānāna dilā çāre-i kār olmaz ise
Hūblar forşa geķüp saña kenār olmaz ise

¹³⁹ Bu kelime okunamamıştır.

Olma anlardan alarga bir iki gün katlan

VI

Pend-kâr itmedi dil tıfl-ı levend ey zâhid
Ehl-i ‘aşkuñ himem-i tavr-ı bülend ey zâhid
Âhımız göñlüñi eflâke kemend ey zâhid
Baħr-i ‘aşk içre olan ‘âşıka pend ey zâhid
Karadan alet oñarmak gibidür geñ yaķadan

VII

Üç ayaklıda mu‘azzeb yâ serinde berdâr
Yapıla şükr-i mâ kenârında gördükde ber-kâr
Şandaluñ gömüsi ol çıkma içinden zinhâr
Götür argalyayı olma paçarız ey aġyâr
Yâri ben baħr kenârında kenâr eyler iken

VIII

Qalmadı şabrla taķat-ı ġama ķudret ķande
Köz köz oldu elem-i baħr hazâķat ķande
Destġir ol baña ķaldum medet it gül-ķande
Ey göñül niķe yatarsıñ bu limân-ı tende
Himmetüñ lengerin al mevsimidir aç yelken

IX

Evvelâ ehl-i dilüñ gitdüġi toġrı yolu gör
Puşula ya‘nî göñül kıble-nümâsın bulıġör
Ķanķı cânibden eser şimdi muvâfıķ yeli gör
Ķorşan ol ħâşılı dünyâdan alarga olıġör

Bu hayırsız adada tırma dilâ isa seren

[7188b-11b]

X

Şalmadan baħr-i ğama fülküñi çarħ-ı ğaddār
Çehreñi eylemeden dest-i ğazabla efgār
Seni avlamadın işbu felek-i kej reftār
Himmetüñ göncügin elden şalıvirme zinhār
Keşti-i şabruñı şaķla alavand olmaķdan

XI

Ne şabır qaldı gönülde vü ne tākāt tende
Benem ol derd ile başlar çıkarar öykünde
Müdde‘î bize ne virdüñ alımazsın sende
Alamargayla yüri yoğısa yel yelkende
Çünkü ‘āşık olımazsın hele bārī yelten

XII

Āh ki fülk-i teni bir gün belā bir gün yar
Bu heves yelkenini bād-ı havādiş yırtar
Pîr olduķça gönül cānına cānān ister
Yā ilāhî bizi girdāb-ı hevādan kırtar
Bize yol vir varalum bir limana erkenden

XIII

‘Asr’ıla “yesri” Hudāya çubıla gönderdüñ
Evlā emvāc-ı belā şöñi şafā gösterdüñ
Bu **Ribāṭī** çü za‘îf idi ifāķat virdüñ

Olsa deryâ kumu miqdârı kayurmaz dirdüñ
Sâ' ati var geçer ey **Āgehî** şabr et katlan

XIV

Bu dürr-i nazmı ol ehl-i yem-i vaḥdet añlar
Yâḥud bu gevḥeri ehl-i ferâset añlar
Bunuñ eṭvârını erbâb-ı tarîkat añlar
Kelimâtuñ dürr-i deryâ-yı ḥaḳîkat añlar
Baḥr-i ma' nâda şinâverlik iden ehl-i süḥan

[7188a-12a]

94¹⁴⁰

Taḥmîs-i Yümni [li]-Ġazel-i 'Ubeydî

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

I

Bu dâr-ı bî-beḳâda ẓaṣr-ı 'âlî-şânı n'eylersin
Ḳurı naḳş-ı nigâra aldanup 'ünvânı n'eylersin
Yüri dîvâne olma şöhret-i dîvânı n'eylersin
Bu fânî evde ṭâḳat-i künbed-i gerdûnı n'eylersin
Yerüñ zîr-i zemîn olur bülend eyvânı n'eylersin

II

Yine ġarralanursun bilsem eyâ var deyü cāhum

¹⁴⁰ Ömer Arslan. *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013). Ayrıca bk. Yunus Kaplan. *Yümni Divanı (İnceleme-Metin-Sözlük)* (İstanbul: Kesit Yayınları 2016).

94/ I,II,III,IV,V. Bentlerin son iki mısraı *Ubeydi Divanı*'nda yer almaktadır. Bk. Arslan, *Ubeydi Divanı*, 461.

II/yüriyüp: yürüdüp D.

Sana ışmarlamadı od yalan dnyāyı Allāhum
Tek tenhā dşp rāh-ı fenāya ‘ āķibet cāhum
‘ Adem mlkinde bir gn yalıñuz gitseñ gerek řāhum
Öñnce şimdi ķıllar yriyp‘ nvānı n’eylersin

III

İdersin ibtizālī ehl-i dnyāya olup rāğīb
Olursun cān  dilden devlet-i dnyāya sen řālīb
Murāduñ bu dem-ā-dem olasın aķranuñā ġālīb
Ölrsin ġayret-i aķran-ıla ey řālīb-i manřīb
Ya ‘ uķbāda merātīb ķať‘ iden yārānı n’eylersin

IV

Kimi ‘ āřık bu alkuñ kimisi cānānesi olur
Kimisi şem‘ -i bezm-i devletñ pervānesi olur
Kimi mecnn-şıfat dār-ı beķā bīgānesi olur
Esir-i cāh olanlar silsile dīvānesi olur
Alup boynuñā ķayd-ı ‘ izzet-i devrānı n’eylersin

V

Gedā-yı bī-ser  pā ol baş egme řāh-ı mesrra
Berābersin Sleymān-ı zamān lkede bir mra
Tevāzu‘ ķıl tenezzl ķılma **Ymni** ķařr-ı faġfra
‘ **Ubeydī** āne-i tenden ‘ urc it beyt-i ma‘ mra
Deli olma yri bu menzil-i vīrānı n’eylersin

Tahmīs-i Bâkî Efendi li-Ġazel-i Necâtî

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

I

- 1 Rāyet-i fitne çeküp her kad-i dil-cū begler
- 2 Uşdılar yanına her şūh-ı cefā-hū begler
- 3 Bir yire geldi nice ġamzesi cādū begler
- 4 Bir ālāy oldı perī-şīvelü āhū begler
- 5 Gözi āhūlaruñ ālāyına yā-hū begler

II

- 1 Kaynadup nār-ı ġam-ı ' aşķ ile hūn-ı cigeri
- 2 Gözlerümden aķıdır kendü görünmez o perī
- 3 Şanmañuz nev' -i beşerden gele bu şīveleri
- 4 Bir perī içün aķar iki gözüm çeşmeleri
- 5 Şaķınuñ bilmiş oluñ ılıdır ol şū begler

III

- 1 Cān yidürseñ eger ol husrev-i şīrīn-dehene
- 2 Ġālib olsañ reh-i ' aşķında bu gün kūh-kene
- 3 Ne kadar naķd-i revānuñda nişār olsa yine
- 4 Bī-vefālklar ider yolına cānlar virene
- 5 ' Acabā böyle m' olur dünyede hep bu begler

¹⁴¹ Küçük, Bâkî Divânı, 70-71.

94/ VI-5/ idemezüz: eylemezüz D.

IV

- 1 Pāk-rū tāze-civāñdur baña cānumdan e‘ az
- 2 Gelmedi yanuma zen kısmı meger duħter-i rez
- 3 Baħmadum aħlas u dībāsına dehrüñ bir kez
- 4 Raħt u baħtum götüri oda urursañ tütmez
- 5 Bir iki gün beni bu dünyede maħbüb egler

V

- 1 Boynuña ħile kemendin biri bağlar nā-gāh
- 2 Çıkarur toğrı yoluñdan biri eyler güm-rāh
- 3 Bu belāya bulımaz çāre ne derviş ü ne şāh
- 4 Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
- 5 Zülf-i bī-dīn-ile ol ġamze-i cādū begler

VI

- 1 **Bāķiyā** gel olalum Ka‘ be-i dil yolına peyk
- 2 Diyelüm sem‘ a nidā iricek āħir Lebbeyk
- 3 Girelüm rāh-ı Ĥudāya diyüp es-sa‘ yü ileyk
- 4 Ne **Necātī** ne güzeller ne selāmün ne ‘ aleyk
- 5 Fāriğuz idemezüz kimseye tapu begler

96¹⁴²

Taħmīs-i Bāķī-li ġazel-i Ĥazreti Sultān Selīm Ĥān

Mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün

¹⁴² Küçük, Bâkî Divânı, 68-69.

96/ II/2 ħalel: kesel D.

III-1: SKBD’ndan tamamlanmıştır.

I

- 1 Geşt ü güzâr-ı bâğ ne hoşdur nigâr ile
- 2 Bir nev-resîde gonca-dehen gül-‘ izâr ile
- 3 Çün tâzelendi gülşen-i ‘ âlem bahâr ile
- 4 Hoşdur çemende seyr idelüm tâze yâr ile
- 5 Tâ düşmenüñ yüregi yana tâze yarıla

II

- 1 Erkân-ı ‘ aşka zerķ ü riyâdan hâlel virüp
- 2 Zühd adın aîma n’idersin tab‘ a hâlel virüp
- 3 Bâğ-ı bihişt çünki alınmaz bedel virüp
- 4 Naķd-i cinân degül mi bu kim devlet el virüp
- 5 Vaşl-ı habîbe fırsat ola nev-bahâr ile

III

- 1 Terk eyle zühdi [mezheb-i] rindân-ı ‘ aşka gir
- 2 Naķd-i revânı bir büt-i zibâ-cemâle vir
- 3 Bir kaç piyâle bâde çeküp deyr-i bâğa ir
- 4 Bûlbûl kitâbın almış ele pendî bu ki dir
- 5 Hoşdur piyâle bir şanem-i gül-‘ izâr ile

[7189a-13a]

IV

- 1 Hâtır harâb ü ‘ aķl müşevveş sen irmeseñ
- 2 Gûlzâr-ı cennet olmaya dil-keş sen irmeseñ
- 3 Güller çemende görünür âteş sen irmeseñ
- 4 Ey nev-bahâr-ı hüsn hıızır-veş sen irmeseñ
- 5 Gülşen gözüme dūzaķ olur intizâr ile

V

- 1 Olsun hezâr-ı zâr u dil-fikâr çâkerüñ
- 2 Kılısun figân ü nâleler üftâde-i derüñ
- 3 Dellâl-i hüsn-i murğ-i çemendür gül-i terüñ
- 4 İncinme âh-ı ‘âşıkâ cânâ ki güllerüñ
- 5 Artar cemâli revnaķı âh-ı hezâr ile

VI

- 1 Virmiş ‘izâr-ı yâra şafâ hatt-ı dil-güşâ
- 2 Yazmış ruķında sûre-i ve’s-şemsi ve’d-duķâ
- 3 Bulmuş cemâli âyînesi mâh-veş cilâ
- 4 Mir’ât-ı hüsne şanma keder irişe dilâ
- 5 Nûr âyeti yazılsa hat-ı müşg-bâr ile

VII

- 1 Seyl-âb gibi şaldı belâ leşkeri aķın
- 2 Tîr-i kazâya oldu ber-â-ber ırâķ yakın
- 3 Seng-i fenâya çaldı hevâ şabr zevraķın
- 4 Ta‘n itme emr-i Hâķķa yûri müdde‘î şaķın
- 5 Ahvâl-i ‘aşķ çûnki degül ihtiyâr ile

VIII

- 1 Gül gibi şi‘r-i **Bâķiye** bir dem kulaķuñ ur
- 2 Derd-i derûnı bûlbûl-i şûrîde-hâle sor
- 3 Gel bir kenâra meclis-i mihr ü vefâyı kur
- 4 Şun la‘l-i cân-fezâyı **Selîme** şehâ k’olur
- 5 Yâruñ şafâ-yı vuşlatı bûs u kenâr ile

Tahmīs-i Bākī li-Ġazel-i Sulṭān Süleymānū'l-Merḥūm

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

I

- 1 Cāme-i şıḥḥat Ḥudādan ḥalka bir ḥıl' at gibi
- 2 Bir libās-ı fāḥir olmaz cisme ol kisvet gibi
- 3 Var iken baḥt u sa' ādet kuvvet ü kudret gibi
- 4 Ḥalk içinde mu' teber bir nesne yok devlet gibi
- 5 Olmaya devlet cihānda bir nefes şıḥḥat gibi

II

- 1 Ehl-i vaḥdet kā'inātuñ 'ākıl ü dānāsıdur
- 2 Merd-i fāriğ 'ālemüñ mümtāz ü müsteşnāsıdur
- 3 Gör nedür ol kim sözi gūyā Mesīh enfāsıdur
- 4 Salṭanat didükleri ancaḳ cihān ğavğāsıdur
- 5 Olmaya baḥt u sa' ādet dünyede vaḥdet gibi

III

- 1 Ṭā' at-i Ḥak mūnis-i bezm-i beḳādur 'ākıbet
- 2 Şıḥḥat-i cān[u] cihān[beden] senden cüdādur 'ākıbet
- 3 Bād-ı şarşardur fenā 'ālem hebādur 'ākıbet
- 4 Kō bu 'ayş 'işreti çünkim fenādur 'ākıbet
- 5 Yār-i bākī ister iseñ olmaya ṭā' at gibi

IV

- 1 'Ālemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raşad

¹⁴³ Küçük, *Bākī Dîvânı*, 65-66.

97/ III-2 cihān : beden D.

- 2 Devr içinde tırmasaň görsen hezārān nīk ü bed
3 Her tarafından aķsa dünyā malı gelse lā-yu‘ ad
4 Olsa kumlar sağışınca ‘ömrüne hadd ü ‘aded
5 Gelmeye bu şīşe-i çarķ içre bir sâ‘ at gibi

V

- 1 Menzil-i āsāyış-i ‘ukbāya isterseñ vüṣūl
2 Ḥubb-i dünyādan ferāġat gibi olmaz toġrı yol
3 Şādmān erbāb-ı ‘uzletdür hemān **Bākī** melūl
4 Ger huzūr itmek dilerseñ ey **Muḥibbī** fāriġ ol
5 Olmaya vahdet maķāmı gūşe-i ‘uzlet gibi

[7190b-13b]

98¹⁴⁴

[Taḥmīs-i Na‘tī li-ġazel-i Uṣūlī]

Mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

¹⁴⁴ İbrahim Halil Tuġluk. “Na‘tī ve Şiirleri”. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13 (2015), 36-54.

98/I-1 dād-ger: Dād-gîr M.

I-3 kudretidir: kudretiyle, hep: her M.

II-2 ümmehâtından: beyyinâtından M.

III-2 seyr ü: seyr-i M.

IV-3 luṭf u baḥşı: nuṭķı yaḥşı M.

VI-3 māder-i dünyā: mazer-i devrān M.

VII-1 İHTNŞ’dan tamamlanmıştır.

VII-4 dünyāya : eflāke M.

VII-5 yirde: şöyle, teber : kemer M.

Mecmuada VIII. bent, Makalede X. benttir.

VIII-2 rāh: reh M.

Mecmuada IX. bent, Makalede XI. benttir.

IX-2 herkes: her kişı M.

Mecmuada X. bent, Makalede IX. benttir.

Mecmuada XI. bent, Makalede VIII. benttir.

XII-1 muķtedālardur: miktedirlerdür M.

XII-2 muḥīte: muḥīṭ M.

XII-3 bu: bir M.

I

- 1 Cihānı ‘aşkla kıldı Hudā-yı dādger peydā
- 2 Virüp nefhiyle cān-ı ‘İsāyı itdi bī-peder peydā
- 3 Kemāl-i kudretidir zāhir ü bātında hep peydā
- 4 Vücūd-ı muṭlaquñ baḥrine mevci kim ider peydā
- 5 Ene ’l-Ḥaḳ sırrını söyler eger maḥfi eger peydā

II

- 1 Qadīm-i lem-yazel bil Ḥaḳḳ’ı esmā’-i şıfātından
- 2 Oḳı men ‘indehū ‘ilmü’l-kitābı ümmehātından
- 3 Kitābu’llāha ol nāzır sebaḳ al müfredātından
- 4 Me‘ādındur kamu eşyā ider öz kendü zātından
- 5 Kimisi sīm ü zer zāhir kimi seng ü meder peydā

III

- 1 Bu levḥ-i sādede bu naḳş-i şāfī şuda bu taşvır
- 2 Bu zīb ü zīnet-i ‘ālem bu seyr u kudret-i taḳdīr
- 3 Bu naḥl-i ser-bülend bu sehī ser-ḳadd-i dil-gīr
- 4 Bu bağuñ ger ḥaḳīḳatde şuyı bir bağbānı bir
- 5 Velī olmuş ḥaḳāyıkdan niçe dürlü şecer peydā

IV

- 1 Gül ‘ibret dīdesinden aç cihāna ey gönül manzar
- 2 Temāşā eyle Ādem nice düşmiş ‘āleme mazḥar
- 3 Bu luṭf u baḥşı fehm eyle başīret ehli iseñ ger
- 4 Naḳar ḳıl nev’-i insāna kimi zehr ü kimi sükker

5 ‘ Aceb hikmet bir ağaçdan olur dürlü şemer peydā

V

1 Kālem geldi vücūda evvel ü āhır pes u pīşler
2 Bu seyr-i sür‘ at-i eflāk-i gerdūn ile gerdişler
3 Bu reng-ā-reng ezhār ü ġarāyib yaz-ıla kaşlar
4 Düzilür nice biñ işler bozılur niçe cünbişler
5 Ne kār-ı bü’l-‘ acībdür bu kim olmaz kārger peydā

VI

1 Nice biñ kez boşalup hāne-i dünyā yine tıldı
2 Nice kerre bahār oldu hazān yeli esüp şoldı
3 Nice dem māder-i dünyā bizimçün saçını yoldı
4 Nice gündüz gice oldu niçe biñ ay u yıl geçdi
5 Dirīgā olmadı kaldı şeb-i hicre seher peydā

[7190a-14a]

VII

1 Kānı anlar ki irgörmüşdi farqın [‘ arş-ı] a‘ lāya
2 Başardı himmet ile pāyını burc-ı mu‘ allāya
3 Aşardı yayını Rüstem mişālī şāh-ı Tūbāya
4 Şu serverler ki tağlar gibi baş egmezdi dünyāya[eflake]
5 Yaturlar yirde pest olmuş ne tīg u ne teber [kemer] peydā

VIII

1 Bizi öldürmek için hīle vü tezvir ile tenhā
2 ‘ Aceb vādīye uğratdı gezerek rāh-zen-i dünyā

- 3 Dirîgâ hasretâ derdâ vü hayfâ veyletâ veylâ
4 Yolumuz bir beyâbâna irişdi nâ-gehân k'aña
5 Gezer biñ kârvân olmaz birinden bir eşer peydâ

IX

- 1 Ledünnî 'ilmini şordum didi bir kûşe-gîr 'âkîf
2 Bu esrâr-ı nihândır aña olmaz herkes vâkıf
3 Meger ğayb 'âleminden ire ta' lîm ile hâtîf
4 Nice zahmet çeker kesb-i kemâl idince bir 'ârîf
5 Nice kanlar yudar kân eyleyince bir güher peydâ

X

- 1 Reh-i 'aşk içre ey dil mest-i hâk ölü ger tâ kim
2 Devâsız derde düşüp dert-nâk olmak gerek tâ kim
3 Beķâ dest-i ecelden çâk çâk olmak gerek tâ kim
4 Niçe biñ âdem oĝlanı helâk olmaķ gerek tâ kim
5 Yalancı kaķbe dünyâdan ola bir gerçek er peydâ

XI

- 1 Neler var Tûr-ı 'aşk içinde Mûsâya müşâbihler
2 Baķup dîdâr-ı yâre karşı turmuşlar müvâcihler
3 Muķabbet kulları hayrân u ser-gerdân vâlihler
4 Niçe şûrîde 'âşıklar gezerler şöyle tâyiķler
5 Bu tîh-i bî-nihâyetde ne reh ne râh-ber peydâ

XII

- 1 Şular kim Na'tiyâ fazl-ı hünerde muķtedâlardır
2 Hemîşe ka' r-ı deryâyı muķîte münka' irlerdür

- 3 Müşâhid olmağa bu merd-i Hakkâ müftahirlerdür
4 Kamu nezzârede ebkâr-ı ma' nâ muntazırlardur
5 Uşûlî gibi tâ kim ola bir şâhib-nazar peydâ

[7191b-14b]

99¹⁴⁵

Tahmîs-i Günâhî li-Ġazel-i Hayretî

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

I

- 1 Lâf urup bülbül gibi germiyyet-i da' vâyı kıo
2 Yan muhabbet şem' ine pervâne-veş pervâyı kıo
3 Çârsû-yı ' aşka gel her sevdâ yok sevdâyı kıo
4 Vaĥdet isterseñ ferâgat eyle hûy [u] hâyı kıo
5 Keşret-i dünyâdan el çek ey gönül ğavġâyı kıo

II

- 1 Gerçi eylersin riyâzet cennet-i a' lâ-yiçün
2 Diş bilersin kûşe-i ĥalvetde bir ĥelvâ-yiçün
3 Mest iseñ şûfî şarâb-ı Kevşer ferdâ-yiçün
4 Gözüñ aç olma gözi aç yime ġam dünyâ içün
5 Ġâv-ı ten-perver gibi endîşe-i mer' âyı kıo

III

- 1 Meskenet meydânına cân oyna ser vir server ol

¹⁴⁵ Çavuşoğlu-Tanyeri, *Hayretî Dîvânı*, 251.

99/Tahmisin her bendinin son iki dizesi, *Hayretî Divanı*'nda yer almaktadır.

II-4 yime ġam: ġam yime D.

Mecmuada III. bendin son iki mısra'ı *Hayretî Divanı*'nda 4. beyittir.

Mecmuada IV. bendin son iki mısra'ı *Hayretî Divanı*'nda 6. beyittir.

IV-5 geldi: güldi D.

- 2 ‘ Ār-ı ʔablın yir ʔal başka başuña mehter ol
3 Rıhlet eylersin gerek Behmen gerek İskender ol
4 Pāye-i ‘ ālī dilerseñ hāk-pāy-ı dilber ol
5 ʔalduñ ayaklarda fikr-i manşıb-ı a‘ lāyı ʔo

IV

- 1 Şems-i zerrīnle cihānuñ zeyn ise bütḥānesi
2 Mihrinüñ gencīnesidür gön̄lümüñ vīrānesi
3 Cān cemālūñ şem‘ inüñ pervānesidür yā nesi
4 Didim oldı dil şaḥuñ zencīrinüñ dīvānesi
5 Nāz ile geldi didi al bunı da bağlayı ʔo

[7191a-15a]

100¹⁴⁶

“Muḥammes-i Mütekerrir”

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn

I

- 1 Niçe cehd ile dūnyā cem‘ idüp ʔekdi emek
2 Cehd ile olmaz naşīb olandan artuğın yemek
3 Ḥoş sa‘ ādetdür fülānuñ zikri ḥayr olsun dimek
4 ʔudret-i ḥūbdur insāna iḥsān eylemek
5 Başda devlet dilde himmet -āh- [elde fırsat var iken]

II

- 1 Dünyede ḥayrū’l-ḥalef isterseñ ey rūşen-nihād

¹⁴⁶ 100/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

I-5, II-5, III-5’de [] parantez içindeki kısım IV-5 ve V-5’deki mısra’ın sonundan alınmıştır.

I-5, II-5, III-5’de - - iki çizgi arasındaki kısım vezne uymayıp diğer iki bentte yer almamaktadır.

- 2 Kem buyurmuşdur selef olmaz oğuldur bahşı ad
3 Hıyr-ıla olmağ dilerseñ haşre dek ‘ âlemde yād
4 Nık-hāh ol eylegil ol nā-murād-ı ber-murād
5 Başda devlet dilde himmet -āh- [elde fırsat var iken]

III

- 1 Geçdi Keyhüsrev zamānı qalmadı ‘ âlem Ceme
2 Atalar pendin işid irmez meşeldür dem deme
3 İyilik eyle şuya şal zāyi‘ olur şakın dime
4 Vaqt-i zilletde bulunmağ hoşdur ādem ādeme
5 Başda devlet dilde himmet -āh- [elde fırsat var iken]

IV

- 1 Ehl-i diller arasında ağ olur günden yüzün
2 Qadr olur bī-şek geceñ hem ‘ ıyd-ı ekber gündüzün
3 Rūz-ı ‘ izzetde kemāl ehlini gözlerse gözün
4 Hāşş u ‘ āme naşş-ı kâtı‘ -veş mü ’eşşerdür sözün
5 Başda devlet dilde himmet elde fırsat var iken

[7192b-15b]

V

- 1 ‘ Asker-i bākī degüldür mülk ü devlet sım ü zer
2 Bir harāb olmuş gönül ta‘ mīrin itmekdür hūner
3 Añılursañ haşre dek ‘ âlemde olmazsañ eger
4 Çeşm-i şefkatle kemāl ehlini gözlerseñ eger
5 Başda devlet dilde himmet elde fırsat var iken

Tahmīs-i Cinānī Çelebi [li-ğazel-i Hayretī]

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I

- 1 Ğubār-ı haṭṭ-ı sebzūn reşk-i reyḥān ola sulṭānum
- 2 Anı erbāb-ı dil gördükçe ḥayrān ola sulṭānum
- 3 İşügün ğayret-i gülzār ola sulṭānum
- 4 Cemālün gülşeni her laḥza ḥandān ola sulṭānum
- 5 Hezerān bülbul ol gülşende nālān ola sulṭānum

II

- 1 Lebün kim ğonce-i zībā-yı gülzār-ı leṭāfatde
- 2 ‘İzaruñ kim gül-i nev-reste-i bī-ḥār -ı cennetde
- 3 Mu‘ anber kākülün kim sünbül-i bağ-ı tarāvetde
- 4 Nihāl-i kāmētün kim serv-i bostān-ı leṭāfetde
- 5 Hudā bād-ı muḥālifden nıgehbān ola sulṭānum

III

- 1 Yaḥup ḥākister itdi tāb-ı ḥüsnün cān-ı mehcūrı
- 2 Fūrüg-ı pertev-i mihr-i tecellī nıtekim ṭavrı
- 3 Delīl-i rüßenüñi ḥüsnüne ol şem‘ -i kāfūrı
- 4 Şu göz kim nāzıruñ olmaya çıksun ey gözüm nūrı
- 5 Şu dil kim menzilün olmaya vırān ola sulṭānum

¹⁴⁷ Cihan Okuyucu, *Cinânî Hayatı - Eserleri - Divanının Tenkidli Metni* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994).

101/ Son iki dizeler Hayretî divanında yer almaktadır.

/II-4 leṭāfetde :melâhatdur D.

IV-4 sāyesinden nice: sāyesinde bunca D.

IV

- 1 Görüp miskîn ü pâ-mâl olduğın bî-vech u bî-‘illet
- 2 Başumdan ‘aql-u fikrüm târ u mâr itdi benüm hayret
- 3 Seher bād-ı şabāmı gūshmâl itdi nedür hikmet
- 4 İderken sāyesinden nice diller kesb-i cem‘ iyet
- 5 Siyeh sünbüllerüñ niçün perişān ola sulṭānum

V

- 1 **Cinānī** dīde giryān-ı dil-i ğamgīn ‘aceb midir
- 2 Lebūñ hicriyle kılsa eşküñi hūnīn ‘aceb midir
- 3 Görüp kılsañ ‘ināyet olmasañ pūr-kīn ‘aceb midir
- 4 Gedā-yı kūyuñ olsa **Ḥayretī** miskīn ‘aceb midir
- 5 Gedā mümkün degil midür ki sulṭān ola sulṭānum

[7192a-16a]

102¹⁴⁸

Tahmīs-i Cinānī li-Ḳavl-i Fuzūlī

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

I

- 1 Ḳanı ol gün ki ruḥuñ şevkiyle dil mesrūr idi
- 2 Çeḥre-i ğam perde-i taḳdīrle mestūr idi
- 3 ‘Arz iderdūñ‘ arızuñ luṭfuñ‘aceb mevḫūr idi
- 4 Ey hoş ol demlerüñe ruḥsaruñ baña manzūr idi
- 5 Çeşm-i ümīdüm çerāğ-ı vaşıldan pūr-nūr idi

¹⁴⁸ Abdülhakim Kılınç, *Fuzûlî Divânı* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021) 625.

101/ II-4 dil-i efkār : ten-i bīmār D.

II

- 1 Tūr-veş cism-i nizārum ğarķa-i envār olup
- 2 Dā ’imā pūr-şevķ olurdu mazhar-ı dīdār olup
- 3 Nāb-ı hūsnūñ rüstāyī dīde-i hūn-bār olup
- 4 Kurb-ı şevķi ‘āfiyet-baḥş dil-i efķār olup
- 5 Vaşl-ı zevķi rāḥat efzā-yı dil-i mehcūr idi

III

- 1 Külbe-i aḥzānı rūşen kılup ol āfitāb
- 2 ‘Arz-ı ruḥsār eyleyüp bir zerre çekmezdi ḥicāb
- 3 Her su ’āl itdikçe lā‘ linden virüp şāfi-cevāb
- 4 Her du‘ ā kılsam tevaḳḳufsuz olurdu müstecāb
- 5 Her temennā eylesem ihmālsiz maḳdūr idi

IV

- 1 Dil ser-i kūyuñda cā-yı kurb bulmuşdı vuşul
- 2 Yādına gelmezdi hīç ol bāb-ı cennetden nüzul
- 3 İtmemişdi şeytanet kaşdın kalup a‘ dā melul
- 4 Ādem idüm kurb-ı dergāhuñda bulmuşdum kabul
- 5 Menzilüm cennet meyüm Kevşer enīsüm hūr idi

[7193b-16b]

V

- 1 Bī-tekellūf bir göz ol meh-rū yanından gitmeyüp
- 2 Eyleyüp rencide aġyārı beni incitmeyüp
- 3 Gird-i bād-ı ğam-ġubār-ālūd hierān itmeyüp
- 4 Dāmen-i iķbālūme gerd-i ta‘ arruż yetmeyüp
- 5 Çeşm-i ḥāsīd çihre-yi cem‘ iyyetümden dūr idi

VI

- 1 Vuşlatuñla yâr olup dâ 'im meserret göñlüme
- 2 Zerre deñlü 'arız olmazdı kasâvet göñlüme
- 3 Gelmeyüp bir gün melâl rûz-ı firķāt göñlüme
- 4 Hicr-i vehminden yetürmezdüm küdüret göñlüme
- 5 Gerçi devrānuñ muḥālif gezmegi meşhûr idi

VII

- 1 Ey **Cinānī** zulm idüp her 'âşık-ı giryāna çarḥ
- 2 Āşinā-yiken ider cānānla bīgāne çarḥ
- 3 Uğradup rāh-ı belāda vādī-i ḥirmāna çarḥ
- 4 N'ola ger şalsa **Fuzûlī** ğam-ı hicrāne çarḥ
- 5 Vaşl-ı eyyāmında ol ğāfil iken mağrûrdı

103¹⁴⁹

“Tahmis” – Cinānī -' Amrī

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Ağladup cevır ile nālān eyleyen sensin beni
- 2 İnledüp derd ile giryān eyleyen sensin beni
- 3 Āteş-i firķatde sūzān eyleyen sensin beni
- 4 Mübtelā-yı derd-i hicrān eyleyen sensin beni
- 5 Kānlu yaşıım gibi ğaltān eyleyen sensin beni

¹⁴⁹ Cihan Okuyucu, *Cinānī HEDTM*, 295.

II

- 1 Hâtem-i lâ' lûñ şunup yüz virmeseñ ' âlemde sen
- 2 Cānumı āzürde kılmazdı ' adū-yı Ehrimen
- 3 Fitneye bā' iş sen oldun ey gül-i nāzük-beden
- 4 Hār n'eyler bülbül-i şūrīdeye güldür iden
- 5 N'itdi düşmen zār u nālān eyleyen sensin beni

III

- 1 Dīde-i giryānumuñ eşk-i ferāvānın görüp
- 2 Acıyup rahm itmedüñ hāl-i perīşānum görüp
- 3 Eşkle peymāne vü kanla bağrum doldurup
- 4 Tāze tāze yüregüme lāle gibi dāğ urup
- 5 Sünbülün gibi perīşān eyleyen sensin beni

[7193a-17a]

104¹⁵⁰

“Müseddes” – [Āzerī]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

I

- 1 Olurdı ' aşk ile herkesün rüsvāy aḥvālī
- 2 İdeydi ' aşık-ı şādık hezerān fāriğü'l-bālī
- 3 İdüp taḥşīş vaşf-ı ḥüsnüne rüz [u] meh ü sālī
- 4 Olırdı nice Ḥassān gibi hicr-āmīz-i delālī
- 5 Söz aḥlasa güzel ḳaddi
- 6 Peder māder ḡamın çekmez bize bir

¹⁵⁰ Okuyucu, *Cinânî HEDTM*, 295.

Müseddesin bendlerinin son iki mısraı mürettip tarafından yazılmıştır.

II

- 1 İnansa Āzerī ‘ arz-ı niyāza i‘ timād itse
- 2 Cefālar itmese ‘ uşşākı ihsān ile yād itse
- 3 Vefā resmin çıkarsa ‘ āleme luţf ile ad itse
- 4 Hezerān nūktelerle hātır-ı maḥzūnı şād itse
- 5 Söz ańlasa güzel kıaddi
- 6 Peder māder ğamın çekmez bize bir

105¹⁵¹

Müseddes-i Āzerī Çelebi

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

I

- 1 Kelāma iktidārum yok nice ḥālüm şorarsın sen
- 2 Cünūn-ı‘ aşkla mecnūn olandan‘ akıl umar sensin
- 3 Sözüñ arturdu sözüm cānuma odlar yaķarsın sen
- 4 Dilber sen bańa merhem ursan ammā nışter sensin
- 5 Gel ey nāşılı kıo pendi ḥāl-i dilden bī-ḥabersin sen
- 6 Beni dīvāne kıldı ol perī bilmem ne dirsın sen

II

- 1 Beni kim men‘ ider ol gözleri seḥḥār-ı‘ aşkıñdan
- 2 Ne mümkindür ola ḥālī gönül dildār-ı ‘ aşkıñdan
- 3 Beni tağyīr idersin gerçi kim her bār-ı ‘ aşkıñdan
- 4 Naşihatle ferāğat eylemem ol yār-ı‘ aşkıñdan
- 5 Gel ey nāşılı kıo pendi ḥāl-i dilden [bī- ḥabersin sen]
- 6 Beni dīvāne kıldı ol perī bilmem [ne dirsın sen]

¹⁵¹ Okuyucu, *HEDTM*, 295.

III

- 1 Niçün ‘uşşāka teşnī‘ eylemekden vaz gelmezsin
- 2 Çekersin tīg-i ʔa‘ nı hicr-i irādetden kesilmezsin
- 3 Muḥabbet-pīşesi düşvār olur idrāk kılmazsın
- 4 Degüldür ihtiyārum elde sen aḥvāli bilmezsin
- 5 Gel ey nāşılı ʔo pendı [ḥāl-i dilden bī-ḥabersin sen]
- 6 Beni dīvāne kıldı ol perī bilmem [ne dirsın sen]

IV

- 1 Beri eyle beni luṭf eyle zāhid ʔa‘ n-ı düşmenden
- 2 Bilürsen derdümi āḥır bu ḥāletler gider senden
- 3 Kerem kıl şimdilik vākıf degülsün vaz gel benden
- 1 Baña dünyāda yegdir kūy-ı dilber şaḥn-ı gülşenden
- 2 Gel ey nāşılı ʔo pendı ḥal-i dilden [bī-ḥabersin sen]
- 3 Beni dīvāne kıldı ol perī bilmem [ne dirsın sen]

[7194b-17b]

V

- 1 Beni kūyında gördi Āzerī zāhid su’āl itdi
- 2 Fiğān u āha bā‘ iş şordı istifsār-ı ḥāl itdi
- 3 Diyince ḥālimi teşnī‘ idüp ceng ü cidāl itdi
- 4 Bu beyti okudum şol dem ki ‘arz-ı infi‘āl itdi
- 5 Gel ey nāşılı ʔo pendı ḥal-i dilden [bī-ḥabersin sen]
- 6 Beni dīvāne kıldı ol perī [bilmem ne dirsın sen]

Müseddes – Velehu [Āzeri Çelebi]

Mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

I

- 1 Dilden gider mi hîç baña ' izzetler itdigün
- 2 Hadden ziyâde lütf u ' ināyetler itdigün
- 3 Gördükçe işigünde ri' āyetler itdigün
- 4 Düşdükçe hāk-i pâyine rağbetler itdigün
- 5 Kānı benümle her gice şöhetler itdigün
- 6 Halvetde şubh olunca mürüvvetler [itdigün]

II

- 1 Lütfün ezel gelürdi dil-i mübtelâlara
- 2 Ekşer kapuñda bendün olurdu gedâlara
- 3 Mu' tād iken hemîşe hezārān vefâlara
- 4 Şabr eylesün mi şimdi gönül bu cefâlara
- 5 Kānı benümle her gice şöhetler itdigün
- 6 Halvetde şubh olunca mürüvvetler itdigün

III

- 1 Kān itmege henüz yeñi rağbet eyledün
- 2 Cevr ü cefâyı kendüne hayşiyet eyledün
- 3 Cān-ı helāk tīg-i ğam-ı fırkat eyledün
- 4 Tebdil-i hulk idüp yine bir ' âdet [eyledün]
- 5 Kānı benümle her gice şöhetler itdigün
- 6 Halvetde şubh olunca mürüvvetler itdigün

¹⁵² Okuyucu, *HEDTM*, 295.

IV

- 1 Biz tâ ezel apudndan umardık devāmızı
- 2 Def itmee muayyed olurdu belāmızı
- 3 aşdu helāke űimdi dil-i mūbtelāmızı
- 4 Amaz mısın senūle geen mācerāmızı
- 5 anı benūmle her gice űohbetler itdigū
- 6 Hālvette űub olunca mūrūvvatler itdigū

V

- 1 Ten yanmada meā‘ il-i nār-ı firā-ile
- 2 A‘dā nifāa ‘āzim iken ittifā-ile
- 3 Rıf-ı mūlāyemetle kemāl-i vifā-ile
- 4 Yūz ‘izz ű rabetle nice itiyā-ile
- 5 anı benūmle her gice űohbetler itdigū
- 6 Hālvette űub olunca mūrūvvatler itdigū

[7194a-18a]

107¹⁵³

[Tedsīs – Su‘ūdī]

¹⁵³ Fatma Direkli, *Milli Kūtüphanede 26 HK 1060/1 Numarada Kayıtlı űiir Mecmuasının Metni ve Mecmuaların Sistemati Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) Gōre Tasnifi* (İstanbul: İstanbul Kūltür Ŭniversitesi, Lisansūstū Eitim Enstitüsü, Yūkssek Lisans Tezi, 2021), 119.

107/ Tezde űiir, “Mūseddes-i [Su‘ūdī] Diger” űeklinde gemektedir.

I-3 bihterdūr: rehberdūr T.

I-4 naarla: naarda T.

II-2 urulsa ar-geh-i zerrīn: urula ar-geh-i gerdūna T.

II-4 ide: ider T.

II-5 ola anu: anu ola

III-1 var u : varı T.

III-5 dūnyā: ‘ālem T.

IV-5 ālūe: ālūi T.

V-2: anı űāh-ı cihān gibi: anı bir űāh-ı cihān ki T.

V-5 Murāda ders-i ‘aı: Berāt-ı ders-i ‘aı T.

Müseddes¹⁵⁴-i Su‘ūdī li-gazel-i Sultān Murād Hān

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

I

- 1 Nice bir sīm ü zer sevdāsı ey dil sende muzmerdür
- 2 Egerçi bā‘ iş-i devlet cihānda sīm-ile zerdür
- 3 Erenlerden yūri bir himmet iste saña bihterdür
- 4 Ki anlar bir naẓarla beher-mend itmek muḳarrerdür
- 5 Şu kim yanında onuñ sīm ü zer ḥāke berāberdür
- 6 Olaruñ ‘ ayn-ı inzārı hemān eksīr-i ekberdür

II

- 1 Dilā merdānlar olmaz bu fānī devlete muḥtāc
- 2 Nigāh itmez ḳurulsa ḥar-geh-i zerrīn-i taḥt u tāc
- 3 Fenāsın añlayup dehrüñ cihān mülkin ider tārāc
- 4 Odur şeh kim cenāb-ı ‘ izzete her dem ide mi‘ rāc
- 5 Sen aña dime server kim ola anuñ başunda tāc
- 6 Ser-ile tācını terk eyleyenler bil ki serverdür

III

- 1 Cihānuñ var u yoğundan mu‘ arrā oldı anlar kim
- 2 İrüp enfās-ı Rūḥullāh’a iḥyā oldı anlar kim
- 3 Görüp envār-ı vechullāhı bīnā oldı anlar kim
- 4 Çeküp el tārık-i dünyā vü ‘ uḳbā oldı anlar kim
- 5 İki dünyā ni‘ amından müberrā oldı anlar kim
- 6 Fu‘ ādınuñ sirācından Ḥudānıñ sırrı aẓherdür

¹⁵⁴ Müstensih şiire müseddes demişse de şiir tesdistir.

IV

- 1 Be şūfī saña mı kaldı cihānda vaż' -ı nā-ma' kŭl
- 2 Bilürseñ kimse hālinden degŭldür kimse hod mes'ŭl
- 3 Kō semt-i ta' nı hak katında dirseñ olasın maqbŭl
- 4 Nice bir ehl-i hālŭñ hāli yanuñda ola medhŭl
- 5 Gel ey zāhid koğıl ta' nı yŭri ol hālŭñe meşgŭl
- 6 Kim itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür

V

- 1 Su' ūdī ' āleme virse ' aceb mi lŭtf-i şeh revnağ
- 2 Kānı şāh-ı cihān gibi Hudā lŭtfına müstağrağ
- 3 Şu deñlü eylemiş ol zāta feyzi kādīr-i mutlağ
- 4 Yine oldur fŭnŭn-ı ' aşkı hāl ü keşf [iden]¹⁵⁵ ancak
- 5 **Murāda** ders-i ' aşkı kimse ta' līm idemez elhāk
- 6 Zāmīrinde kitāb-ı ' aşk anuñ her demde ezberdür

[7195b-18b]

108¹⁵⁶

Tahmīs-i Rahmī-i Şeydā [li-gazeli Hayālī]

Mefā' ilŭn mefā' ilŭn mefā' ilŭn mefā' ilŭn

I

- 1 Cihān-ı ğarğ āl olubdur dīde-i eşk revānumdan
- 2 Felekler neyl-i eşk olmuş-durur dŭd-ı duhānumdan

¹⁵⁵ FDMK'den yararlanılarak tamamlanmıştır.

¹⁵⁶ Ali Nihat Tarlan, *Hayali Bey Divanı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları 1945) 117.

108/Son iki dizeler a.g.e. yer almaktadır.

Mecmuada 2. bendin son iki mısraı Divanda 4. beyittir.

Mecmuada 3. bendin son iki mısraı Divanda 2. beyittir.

V-4 abdālī: abdāllar D.

- 3 Melekler bāl ū per yaqmıř-durur sūz-ı nihānumdan
4 Düşelden ayru şeydā dil meh-i nā-mihribānımdan
5 Kevākib her gice yummaz gözin āh u fiğānumdan

II

- 1 Bugün Ferhād-veş bir ‘āşıkam miñnet diyārında
2 Güli rüsvāy ider dāğ-ı tenüm ğam-ı şāh-sārında
3 Mekān itsem ‘acep midür melāmet küh-sārında
4 Ben ol bāz-ı hümā-şaydum ki ‘ālem-i merğzārında
5 Nice ‘anķa gibi yavru uçurdum āşiyānumdan

III

- 1 Devāt-ı ğam olubdur gerçi bu çeşm-i giryānım
2 Midād-ı surhdur ānıñ içinde eşk-ile kırım
3 Yazuban mācerā-yı derd-i ‘aşkı kıl-k-i giryānım
4 Muħabbet nāmelerdür kim saña irsāl ider cānım
5 Ben öldükde seg-i kūyuñ götürse üstühānımdan

IV

- 1 N’ola Mecnūn-ı ‘aşk olsam ezel taķdırdür çünkim
2 Tenümde mūlarum yer yer cūnūn-ı zencirdür çünkim
3 Bu yolda cān nişānlık ‘āşıkun tedbir[i]dür çünkim
4 Şanavber gibi bağrum başlu olsa yeridür çün kim
5 Murādum mīvesi bitmez nihāl-i ergüvānumdan

V

- 1 Derūnuñ **Rahmiyā** ālāyiři ğamdan kılup hālī
2 Yüri bir ihtiyāruñ ol reh-i ‘aşkında pāmālī

- 3 K alender-veş tir ş it lev -i dilden  att-ı  m li
4  ay li tekye-i   aş u  olup mecz b abd li
5 Ged lar gibi ge mek isterem n m-ı niş n mdan

109¹⁵⁷

Velehu [Ta m s-i Ra m -i şeyd  li- azeli  ay li]

F  il t n f  il t n f  il t n f  il n

I

- 1 T  ezel   k m ki ta m r oldu t ynet ba ladı
2 Cevher-i   aş a ma  l i  n liy kat ba ladı
3   Unşur-ı p mde  udret bunca  ikmet ba ladı
4 Ana ra minde ten m şol dem ki ş ret ba ladı
5 Bir şanem y dına z nn r-ı ma abbet ba ladı

[7195b-19a]

110¹⁵⁸

         -     li

Fe  il t n fe  il t n fe  il t n fe  il n

- 1 Kiş n   sevd gi her vech ile m mt z olsa
şeh-levend olsa b l nd olsa ser-fir z olsa
2 Eger incinse de iz ara mec l olmasa  i 
Kend si  ış m iderin şansa vel  n z olsa

¹⁵⁷ Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, 421.

109/ Mecmuada tahmisin sadece ilk bendi vardır.

Son iki dize a.g.d. yer almaktadır.

¹⁵⁸ İsmail Hakkı Aksoyak. *Gelibolulu Mustafa Ali Divanı* (Ankara: T.C.K lt r ve Turizm Bakanlığı K t phaneler ve Yayınlar Genel M d rl   , 2018) 1110.

110/1b ser-fir z :ser-efr z D.

3a semtine : resmine D.

- 3 atı oklıkda cef  semtine meyl eylemese
Cevri de mihr   vef sı gibi az az olsa
- 4 Yine   yetde hev yiligi var mur -ı dil  
Alsa urtarsa bizi bir g zi  eh-b z olsa
- 5 Dil-ber   her birine  'il olurdu  '  l 
Mi netine g re b r  hele dem-s z olsa

111¹⁵⁹

 azel-i   ar ['  l ]

Mef 'il n mef 'il n mef 'il n mef 'il n

- 1 Ben m bu m rde cism m i re ey c nım  af  geld  
Yıkılmış bu g   l m lkine sult n m  af  geld  
- 2 Eger i almı  id m z lmet-i  amda bi- amdi'ill h
adem renc de ıldı  m h-ı t b n m  af  - h- [geld  ]
- 3 V c d m  aymesin p -m l id p  am le ker amm 
Vel  v r n m  b d itmeye c n m  af  geld  
- 4 ud m  nle m  erref eyled    am c n m  c n 
Ben m ' mr m ben m c n m ben m r   m  af  - h- [geld  ]
- 5 Nice yildur sen   derd   beni z r-ı niz r itdi
Meded bu dertlin   derdine derm n m - h- [ af  geld  ]

¹⁵⁹ 111/  iir, herhangi bir aı mada tespit edilememi tir.

“Gazel” - Zātī Fermāyed

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Çün nesīm-i zülf-i yāre hemdem itdün bir nefes
Ey şabā şağ u esen oldukça ‘ âlemde sen es
- 2 Kārbān-ı derd gelmişdür derūnum şehrine
Şanma cāna inlerim andan gelür bang-i ceres
- 3 And içirmişsin raķibiñ başına her dem şehā
Gel duā’-yı seyf haķķı için kerem kıl anı kes
- 4 Şu gibi şāfi yolın şu gibi pāk itmek gerek
Görmege dīdār-ı yārı her kim eylerse heves
- 5 **Zātiyā** cān vir reh-i ‘ aşķında nigāruñ öl diril
Çün yolında ölene cān virir ol ‘ Īsā-nefes

[7196b-19b]

“Gazel” - Fevrī fermāyed

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Derd-i hicrān yaķdı dil mülkini cānān bī-ķaber
Zulm-i zālīm şehri virān itdi sulţān bī-ķaber

¹⁶⁰ Tarlan, *Zatī Divanı (Edisyon Kritis ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, 75.

112/ 1a itdün: olduñ D.

1b oldukça: sen D.

5a nigāruñ: yāruñ D.

¹⁶¹ 113/ Şiir, herhangi bir çalışmada yer almamaktadır.

- 2 ‘Aşk derdi ‘aceb bir meslek devāsız derd imiş
Çāresin bilmekde Cālīnūs u Loḡmān bī-ḡaber
- 3 Dil ḡat-ı hicrān çeker Ferhād ü Mecnūn ḡabda
Ben ölümlü ḡasteyim derd āña yārān bī-ḡaber
- 4 Dil yanar nār-ı belāda yār ḡāfil n’eyleyem
Sūziş-i pervāneden şem‘ -i şebistān bī-ḡaber
- 5 Ehl-i zevke şūfi inkār eylemezdi **Fevriyā**
Şevķimizden olmasa her ḡāh nādān bī-ḡaber

114¹⁶²

“Gazel” - Fuzūlī

Fe‘ ilātūn Fe‘ ilātūn Fe‘ ilātūn Fe‘ ilūn

- 1 Cānumuñ cevheri ol la‘ l-i güher-bāre fidā
‘Ömrümüñ ḡaşılı ol şīve-i reftāre fidā
- 2 Derd çekmiş başum ol ḡāl-i siyeh ḡurbānı
Tāb görmüş tenüm ol ṡurre-i ṡarrāre fidā
- 3 Gözlerümden tōkilen ḡatre-yi eşķüm güheri
Leblerüñden ṡaçılan lü‘lū‘-i ṡehvāre fidā
- 4 Çāk sīnemde olan ḡanlu ciger pāreleri

¹⁶² Kılınç, *Fuzūlī Dīvānı*, 375

114/6b yiten : olan D.

Divanda 5 ve 6. beyitler yer deḡiştirmiştir.

Mest çeşmüñde olan ğamze-yi hûn-hâre fidâ

5 Cân u dil kaydını çekmekden özüm kırtardum

Cânı cânâneye itdüm dili dil-dâre fidâ

6 Pâre pâre dil-i mecrûh-ı perîşānumdan

Ser-i kūyuñda yiten her ite bir pâre fidâ

7 Ey **Fuzûlî** şaklar-iseñ n’ola cânı azîzün

Vaqt ola kim ola bir yâr-i sitemkâre fidâ

[7196b-20a]

115¹⁶³

“Gazel” - Şānî

Fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilün

1 Bezm-i ğamda yâd iderken cām-ı la’ lüñ ey melek

Cānum ağzuma gelür dil debrenür ditrer yürek

2 Sen civân bahta nazar kıl ğam içün iki gözüm

Ay günden gözine gözlük halvetine pîr felek

3 Yerlere çalardı zülfi gibi miskîn göñlümi

Kâküli ayağa düşüp itmese ânı dilek

4 Pây-mâl itdün ser-i zülfi gibi dil-i mestini

Bir ğarîbi saña düşmez pür-perîşān eylemek

¹⁶³ 115/ Şiir, herhangi bir çalışmada yer almamaktadır.

- 5 Gönlüm âdâbı gider bir yana cânım bir yana
Şâniyâ beñzer ki bir dilber severler müşterek

116¹⁶⁴

“Gazel” - Hayâlî Çelebi

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Cân-nişâr olduğına cânâna acır gördiler
Ehl-i diller göz yaşın bir bir nazardan sürdiler
- 2 Lâle evrâkın çemenler yele virdi şanmañuz
Al kâğıdla güle tâze haber uçurdılar
- 3 Kâğî ‘ asker oldu gül şâhına nevrüz-ı şerîf
Gece gündüz geldiler aña berâber durdılar
- 4 Eyleyüp meclis çemende sen harâmîsin deyü
Kâđiler bî-had şurâhîniñ günâhın şordılar
- 5 Ey Hayâlî hatt-ı dildâra dil uzatmış meger
Bâğda miskîn benefşenüñ kulağın burdılar

117¹⁶⁵

“Gazel” - Aḥmedî

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Kâküli dost şandı göñlini ben maḥzûnuñ
Dil gören kâsesini Leylî şanmış Mecnûnuñ

¹⁶⁴ Tarlan, *Hayâlî Bey Divanı*, 126.

¹⁶⁵ 117/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 2 Serve âzâde dimek bâğ-ı cihânda çıkmaz
Boyunu bağılu kılıdur bir (.....)¹⁶⁶ gülğünüñ
- 3 Bize geldükçe vefâ cāmı döner ğayra şunar
Dâ'imâ 'aksine devr devri bu çarh-ı dūnun
- 4 Ğam-ı cānānı göñül cān gibi gizli dutar
Yine tiryākī bilür kıymetini afyonuñ
- 5 Būsem aldı deyü borçlu çıkardı **Aḥmedī** yār
Cānun alsun nesi var bencileyin medyūnuñ

118¹⁶⁷

“Gazel” - Bākī Fermāyed Nazīre

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Elemin ğayra kıyās itme dil-i maḥzūnuñ
'Aklı yoğ idi ne derdi var idi Mecnūnuñ
- 2 Ey ser-efrāz geçen kimse ne ğaddār idügin
Başuña toķunıcak añlayasın gerdūnuñ
- 3 Zīrā ḥāk olsa gerek menzilūñ [āḥir] n'idelüm
Mālına mālİK imişsin tūtalum gerdūnuñ

¹⁶⁶ Bu kelime okunamamıştır.

¹⁶⁷ Küçük, *Bākī Dīvānı*, 197.

118/1a ğayra : Kaysa D.

3a āhir: Divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

3b gerdūnuñ : Karūnuñ D.

- 4 Mey-i rāḥat dileyü çekme ğam-ı devrānı
Cām-ı gül-reng yiter saña dil-i pür-ḥūnuñ
- 5 Yāre ‘arz eyleyemez çihre-i zerdin **Bākī**
Virdügi rengi görüñ aña mey-i gül-gūnuñ

119¹⁶⁸

“Gazel” - Bākī

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Kālubdur eşk-i çeşmüm gerçi kim kemāl-i mezelletde
Bî-ḥamdi’llāh hele āh u fiğānum evc-i rif atde
- 2 Kesildüm şeyḥ-i miḥnetden çekildüm cām-ı ‘işretten
Kebābum dil şarābum eşk-i çeşmüm künc-i ‘uzletde
- 3 Der-i dildārdan dūram diyār-ı ğamda mehcūram
Müselmānlar esirgeñ ḥasta kaldum dār-ı ğurbetde
- 4 Ḥayāl-i ḥāl u ḥaṭṭuñdan beni ḥālī olur şanma
Göñüldeñ çıkmaz ol endişeler vaḥdetde kesretde
- 5 Eger **Bākī’nüñ** aḥvālinden istifsār iderlerse
Ġam-ı dildāra hem-dem vaḳti ḥoş devletde ‘izzetde

¹⁶⁸ Küçük, *Bākī Dīvānı*, 265

119/1a kemāl-i mezelletde :ḥāk-i mezelletde D.

2a şeyḥ-i miḥnetden :sih-i mihnetden D.

120¹⁶⁹

“Gazel”

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Kaşuñ yā kirpigüñ tîr-i kazâ hûn-hâr-durur çeşmüñ
Harāmîdür haṭṭ u ḥal-i ruḥuñ serdâr-durur çeşmüñ
- 2 Kapağın yaşlanup yatmış bakar ‘uşşâka dir dîde
Ne deñlü mest -i hûb-âlûde ise bîdâr-durur çeşmüñ
- 3 Bele inmiş harāmîdir şaçuñ ‘ayyâr-durur ḥâluñ
İki ğaddâr-durur ğamzuñ iki mekkâr-durur çeşmüñ
- 4 Tûtup gencîne-i ḥüsnünde mesken mâr-ı zülfünden
İki yanında ejderler yatur seḥḥâr-durur çeşmüñ
- 5 Zemîne degme nâ-ḥaḳ yere kanın şenâ-bînüñ
Nedendür muẓṭârib ğamzeñ neden hümâ-durur çeşmüñ

121¹⁷⁰

“Gazel” - Emrî

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- 1 Beni sen hecr-i miyânuñla nizâr eylersin

¹⁶⁹ 120/ Şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

¹⁷⁰ Saraç, *Emrî Dîvânı*, 212.

121/ Mecmuada 2. Beyit Divanda 3.beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 3.beyit divanda 4.beyit olarak geçmektedir.

3a ğaddaruñda : ‘izâruñda D.

Mecmuada 4.beyit divanda 2. Beyit olarak geçmektedir.

4a ḥâlün divandan yararlanarak tamamlanmıştır.

5a hemân : revân D.

Gizleyüp kaşlarınıñ nūnını zār eylersin

2 Gösterürsün ele şol çeşm ü kadūñi kaşuñı

‘Āşıkā ‘arz-ı cemāl itmege ‘ār eylersin

3 Çeşm ü hālūñ idüben zūlf ü ğaddārunda nihān

Dār-ı dünyāyı bu miskīnūñe dar eylersin

4 Nāz idüb ol iki [hālün] birisin gizleme kim

Beni yandurmağa sen nāzunı nār eylersin

5 Göricek hāl-i nigārı lebi altında hemān

Emrī’nūñ yaşını ey dide pınar eylersin

[7197a-21a]

122¹⁷¹

“Gazel” – [Recāyī]

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 Leṭāfet-i gülşende ğonce nāzük-beden sensin

Melāḥat Mısrına yā Yūsuf-ı gül pīrehen sensin

2 Seni meydān-ı ḥüsn içre ne ḥūnī sen bilürsün heb

Çeküp tīg-i müjün bir demde yüz biñ kan iden sensin

3 Ger olsam sāye şalmazsın baña bir serv-i serkeşsin

Beni başum gibi pā-māl iden her laḥzada sensin

¹⁷¹ 122/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

- 4 Taķılma hār-ı aġyāra yaraşmaz bñlbñlñn gñzele
 Hābñbñm gñlřen-i nāza gñl-i nāzik-beden sensin
- 5 Ma‘ ānñ mñlkine ħñkm eyleseñ ger n’ola ser-tā-ser
 Belāġatla **Recāyñ** ħñsrev-i mñlk-i sñġān sensin

123¹⁷²

“Gazel” – [Nef‘ ĩ]

Fā‘ ilātñn fā‘ ilātñn fā‘ ilātñn fā‘ ilñn

- 1 Mā ‘ilim cezbe-i dñdāra hem anñ severin
 Bir gñzel ĉeġrede ān olsa ben ānñ severin
- 2 Dilerin ħñsni gibi ħulķñ gñzel cānānñ
 Muġlaķa bñyle olan řñġ-ı ciġānñ severin
- 3 Severin zāġir ù bāġın ġoriceķ bir ħñbñ
 ‘ Arz-ı ħāle medet olmuşa nihānñ severin
- 4 Sevmezsin sevmezsin āmma seviceķ maġbñbñ
 Nerede var ise bir āfet-i cānñ severin
- 5 Ne ķadar nāzik [ñ] nerm olsa nigānñ sevmem
 Ne ķadar āfet-i cānñ olsa civānñ severin

¹⁷² Metin Akkuş. *Nef‘ Divanı* (Ankara: T.C.Kñltñr ve Turizm Bakanlıġı Kñtñphaneler ve Yayım lar Genel Mñdñrlñġñ, 2018) 273.

123/3a Severin zāġir ù bāġın ġoriceķ bir ħñbñ : İhtiyārım ġider elden ġorecek her yārñ D.

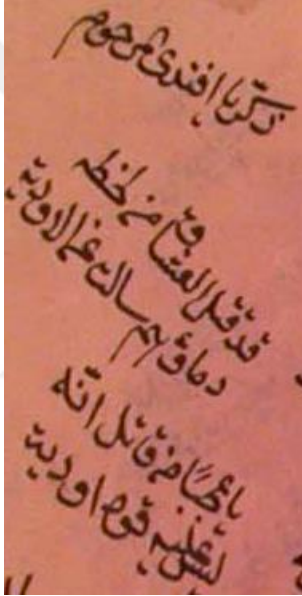
6a “sñfñ” kelimesi divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

6b severin: severim D.

- 6 İhtiyār elde degül [sūfî] ne dirseñ di baña
Severin hāşılı ol rūḥ-ı revānı severin
- 7 Çāre yok sevmemek bir güzeli ey **Nef̣î**
Saña lâzım mı demek işte fülānı severin

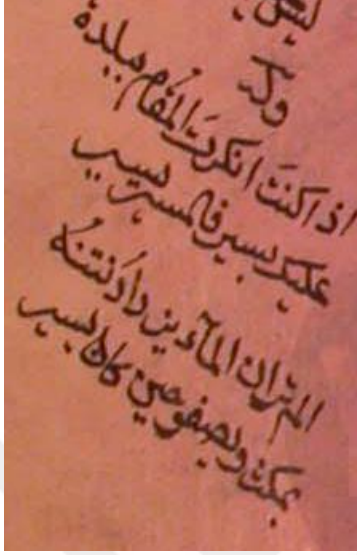
124¹⁷³

“Kıta” - Zekeriyā Efendi lî-Merḥūm

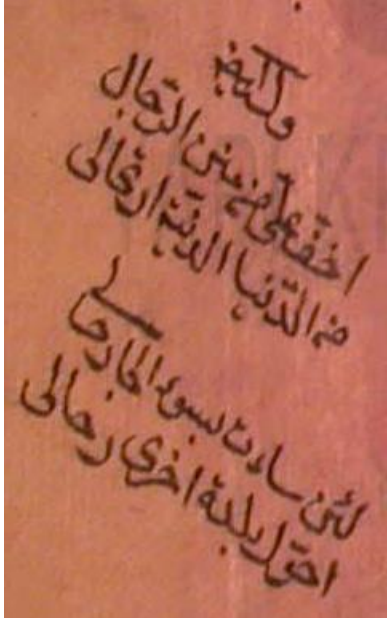

¹⁷³ Şiir, Arapçadır.

“Kıta” - Velehu [Zekeriya Efendi li-Merhūm]

“Kıta” - Velehu [Zekeriya Efendi li-Merhūm]

¹⁷⁴ Şiir, Arapçadır.

¹⁷⁵ Şiir, Arapçadır.

“Kaside” - Vehbî Efendi

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Maḥmil-i pür-naḳṣ eyâ mihr-i çarḥ-ârâ mıdır
Çarḥa girmiṣ yâ meger tâvûs ya sîmâ mıdır
- 2 Yâ dil-i erbâb-ı zevḳ-i şayd itmek için
Dest-i ḳudretten şalınmış bâz-ı bî pervâ mıdır
- 3 Yâ şeb-i zûlmetde her demde revân-ı Ka' beye
Hâdî-i râh-ı Ḥudâ bir kevkeb-i zîbâ mıdır
- 4 Nâle iden ceres midir yanınca rûz [u] şeb
Ya ta' alluḳ eyleyen nice dil-i şeydâ mıdır
- 5 Meş' alinden her gören rûy-ı zemîn-i pür-şerâr
Dir nücûm-ile müzeyyen künbed-i mînâ mıdır
- 6 Sancaḳ-ı a' lâ mı yanınca ḥırâmânı giden
Seyre çıkmış zeyn olub yâḥûd müsteşnâ mıdır
- 7 Behce-i zerrîn kim dâ'im ziyâ virmekdedir
Mâh-ı şeb-ârâ mı yâ mihr-i cihân-ârâ mıdır
- 8 Râh-ı ḥaḳdan ḥükmin icrâ itmege yâḥûd

¹⁷⁶ 127/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

Dest-i kudret-ile çekmiş bî-bedel-i tuğrā

9 Cān ü dilden meyl ider kim görse ānuñ cünbişin

Gülşen-i cennetde bitmiş sidre vü tûbā mıdır

10 Gülşen-i cennet midir kim gül gül olmuş açılup

Tāḳati tāḳ olmaya yāsin ü t̄ahā mıdır

11 Şāmdan her sāl ‘azm eyler diyār-ı Yesrībe

Yā ser-ā-ser bir muraşsa‘ naḥl-i bî-hemtā mıdır

12 Nāḳa-i maḥmilde bir özge mehātib var kim

Cālib-i raḥmet meger bir tācir-i Baḥḥā midir

13 Bî-ta‘ ab şad-sāle rāḥı dā‘ imā tayy itmede

Her görendir ḳulle-i ḳāf üzere bu ‘anḳa

14 Var iken ānuñ vaḳārı taḡlarca nāḳanuñ

Ḥazret-i rūḥu’l-emīn ḥızr-ı cihān bî-mā mıdır

15 Rāḥ-ı ḥaḳda hevdec-i Rūḥu’l-emīn olmuş revān

Ḳāşırāt’uṭ-ṭarf yāḥūd ḥayme-i ḥaḍrā mıdır

16 Çille ‘ālem bende-i fermānı mülk-i faḥrda

Şāḥib-i ṭabl-ı ‘ālem bir Ḥüsrev [ü] Dārā mıdır

[7198a-22a]

17 Yüz sürer dāmānına a‘lā vü ednā şeyḥ ü şāb

‘ Ālemi irşād ider yā ḥazret-i monlā mıdır

- 18 Rişte-i ka tırāfin almış bend ider cān u dili
Kākül-i ğılmān yaḥūd zūlf ü ruḥ-ı ḥavrā mıdır
- 19 Gökden inmiş raḥmet-i Ḥaḳ yā hidāyet ehline
Müjde-i raḥmetle peyk-i ‘ ālem-i bālā mıdır
- 20 Ğarḳ-ı envār-ı Ḥudā olmuş ser-ā-ser hey’eti
Vādi-i eyvende Ṭūr-ı Ḥazret-i Mūsā mıdır
- 21 Cāme-i zerrīn ya tūṭī-i zerrīn kafes
Yā mu‘ anber zer şemāme yā gül-i ra‘ nā mıdır
- 22 Seyr ider rūy-ı zemīni māh-ı şeb peymā mı yā
Meş‘ al-i pür-nūr -ı subḫane’l-lezi esrā mıdır
- 23 Micmer-i pür-‘ūd-ı cem‘ -i ‘ ālem-i ervāḥ mı
Yā meger fānūs-ı şāh-ı Yeşrib ü Baṭṭā [mıdır]
- 24 Ol şehenşāh-ı nübüvvet seyyid-i kevneyn kim
Ḳapusunda bendedir Ḥüsrev [ü] Dārā mıdır
- 25 Ol şeh-i mesned-nişīn-i mülk-i zühd ü faḫr kim
Şaymadı bir zerreye dünyā vü māfihā mıdır
- 26 Ol burāk-ı berḳ-reftāruñ süvārı gāḥ ‘ azm
Nice hemrāḥ ola Cibrīl aña hīç hemtā mıdır

- 27 Hüsrev [ü] Dārā degül mihr-i ciḥān-ārā degül
Yüz sürer dergāhına a‘ lā mıdır ednā [mıdır]
- 28 Tavf ider ḥāk-i derin kerrūbiyān şubḥ u mesā
Ravzası ehl-i semāya Ka‘ be-i ‘ ulyā mıdır
- 29 Din ü millet-perver elṭāf ü şefā‘ at-küsterā
Ey hidāyet nūrı zātuñ raḥmet-i Mevlā [mıdır]
- 30 Sensin ol kim bir şefā‘ atle ‘ uşātuñ cümlesin
Raḥmete ğarḳ eyledüñ lüṭfuñ şehā deryā [mıdır]
- 31 Gelmedi zātun gibi bir raḥmeten lil ‘ ālemin
Ümmetüñe ḥazret-i Ḥaḳdan bu ān i‘ tā [mıdır]
- 32 Kurb-ı Ḥaḳḳa vat itmekte saña pāy-endāz idi
Ferş-i istebrak mıdır yā refref-i a‘ lā mıdır
- 33 Bī-tekellūf saña keşf oldı ḥicāb-ı zāt-ı Ḥaḳ
Zātuñı mümtāz iden bu kurb o ednā mıdır

[7199b-22b]

- 34 Gördüñ ol demde anı kim görmedi nev‘ -i beşer
Saña ‘ arz oldı kamu pinhān mıdır peydā mıdır
- 35 Yā Rasūlu’llāhi **Vehbī** inkisār u faḳr-ile
Yüz süre dergāhuña az devlet-i ‘ użemā

36 Kōma ol demde ola pā-māl-i cürm ü ma‘şiyet
Ümmetüñ çünküm dir va‘de vefā hengāmıdır

37 Āl ü aşhābuña olsun dā‘imā Hāğdan selām
Çār-i yār-i bā-şafā yā hazret-i Zehrā mıdır

128¹⁷⁷

“Gazel” - Nazāire-i Maḥmūd Beg Ḳaddessallahu Sırrıhu

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

1 Nāḳa üstinde şāhid-i maḥmel-i zibā mıdır
Ya nücūm-ile müzeyyen ḳubbe-i ḥaḍrā mıdır

2 Bāl açup pervāz ider murğ-ı hümā mıdır ‘aceb
Bād-bān açmış gider yā keşt-i deryā [mıdır]

3 Ka‘be-i maḳşūdına vārı fi‘l-ḥāl irgörür
Hızır mı yā hem-tā mıdır hem-pā mıdır

4 Muḳtedā āsān aña rāh olmuş gibi
Mürşid-i kāmīl midir maḥmil yaḥūd monlā [mıdır]

5 Sancağı bir serv-i bāğ-ı ḳadd-i sadr eyler ḥırām
Sebz-i puj olmuş yāḥūd bir dilber-i ra‘nā [mıdır]

6 Şāh-ı maḥmel cünd-i ḥuccāc ile ḳaldırmış ‘alem

¹⁷⁷ 128/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

‘Āmm-i (....)¹⁷⁸ tayy-ı tarīk-i Ka‘be-i ‘ulyā mıdır

- 7 Oldı rāh-ı pür ta‘abda rāhat-ı hālka sebep
Zıll-ı memdūd-ı ‘ālem yā sāye-i tūbā midir
- 8 Reh-revān-ı ‘aşk yanınca yürür mecnūn-şıfāt
İşitir sermest-i muḥmel nāka-i leylā mıdır
- 9 ‘Āşık-ı şādık mıdır gögsin döküp efgān iden
Maḥmiliñ iderince yāḥūd ṭabl ile sertā mıdır
- 10 Topdur viren şadā yā ra‘d-i berķ efşān mıdır
Yāḥūd āteşler şaçar ağzından ejderhā mıdır

[7199a-23a]

129¹⁷⁹

“Gazel” – [Fürūğī]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Deheni yār gibi ğonce-ğüftār olmaz
Ḳadd-i bālāsı gibi servide reftār olmaz
- 2 Beni ğam-ḥānede ḥālī ḳomadı ğuşşa-i yār
Müstedām ola anuñ gibi vefādār olmaz
- 3 Zāhidūñ hırķa belin bükdi diyār-ı āhında

¹⁷⁸ Bu kelime okunamamıştır.

¹⁷⁹ 129/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Semeri gerçi haruñ kendüsine yâr olmaz

- 4 Beni âşüfte görüp pendî xo sözi yokdur
Nâşîhâ ‘ âşîk olan kimsede namâz olmaz

- 5 İrmedik şubh-ı vişâline o mâhuñ gitdi
Ey Fûrûgî kara bahtum dañi bîdâr olmaz

130¹⁸⁰

“Gazel” - [Sâ‘î]

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Yâd-i lâ‘ lûñle kimin dîdesi hûnbâr olmaz
Fîkr-i ğamuñla kimüñ sînesi efkâr olmaz
- 2 Nağd-i cân ile belün çoçmaq olurdi kemerin
Araya girdi miyân hîle-i bâzâr olmaz
- 3 Dile naql eylemek âyîne gibi taşvirün
Ey şanem mümkün olur şîve-i reftâr olmaz
- 4 ‘ Aşka inkârdadur küfri haṭâ ey zâhid
Hûbları sevmekle kişi günehkâr olmaz
- 5 Yâr ağıyârla hoş görse ‘ aceb mi **Sa‘î**
Bâğ-ı dehr içre bilürsün gül bî-hâr olmaz

¹⁸⁰ 130/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” – [Bâkî]

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün

- 1 Kānā‘at [kıl] gönül pâ-būs-ı yâre
Elinden buse alınmaz ne çâre
- 2 Saña taşvîr-i mâhı beñzedince
Ne gözler nûrunı dökdi sitâre
- 3 Miyân-ı bahır-i istignâdan âhîr
Gelürsin rûzgâr ile kenâre
- 4 Yıkar bünyâd-ı çarhı bād-ı âhûm
Efendîm nesne döymeز rûzgâra
- 5 Belâdur gel bu sevdâdan geç ey dil
Tolaşma halka-i zülf-i nigâra
- 6 Kîyâmı kâmet-i bālâña eyler
Anuñ’çün mescide girmez minâre
- 7 Saña açmaz efendi gerçi **Bâkî**
Ġamuñdan göğsin itdi pâre pâre

¹⁸¹ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 280.

131/1a “kıl” kelimesi Divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

“Gazel” – [Şeyhü’l-İslâm Yahyâ]

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Yârdan seng-i cefâ gelse bî-çun [âh] iderin
Başımı yarsa da yâr yarıcun Allâh derin
- 2 Bâğbân her ne kadar göge çıkarsa ögerek
Kaddüne nisbet-ile ‘ar‘ ara kûtâh derin
- 3 Mest ü medhûş yatan rind-i harâbât içre
Halk ğafletde şanur ben aña âgâh derin
- 4 İrgörin Ka‘be-i maşşûda muhabbet yolıdur
Ben reh-i ‘aşkı koyan şâlike gümrâh derin
- 5 Her zaman ‘ıyş ü şafâ vaḳti midür ey **Yahyâ**
Añlamazsın sözimi hiç saña gâh gâh derin

¹⁸² Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 300

132/1a “âh” kelimesi divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

5b añlamazsın: diñlemezsın D.

¹⁸³ Küçük,a.g.e s.136

133/1a giryân: ‘uryân D.

1b seyrân: hayrân D.

2b Hürşiddür ki : Hürşid gibi D.

3a meh-likâ seher: şûh-ı meh-likâ D.

3b şöhre-i âfet-i devrân :şöhre-i devrân D.

3b Şehri: şehir D.

Mecmuada Divana göre 4.ve 5. beyitlerin yerler birbiri ile yer değiştirmiştir.

Mecmuada eksik olan beyit şudur: Fasl-ı hazânı gör ki gelür ayagina zer

Ebr-i bahar ‘âlemi giryân olup gezer

Gazel” – [Bākī]

Mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün

- 1 ‘ Āşık ki sūz-ı ‘ aşkuñ-ıla giryān olup gezer
Abdāldur ki ‘ ālemi seyrān idüp gezer
- 2 Eşküm döker sitāre gibi cev-r-ile o mäh
Hürşiddür ki hurrem ü handān olup gezer
- 3 Dün toğdı mäh-ı nev gibi ol meh-liķā seher
Şehri içre şimdi āfet-i devrān olup gezer
- 4 Şultāna kayd-ı şaltanat-ı dehr pāy-bend
Derviş kendü başına şultān olup gezer
- 5 Dilber beşikden öğrenür oldı şalınmağı
Her tıfl-ı nā-resīde hırāmān olup gezer
- 6 Evrāk-ı bāğa n’eyledi bād-ı hazān gör
Bākī gamuñla şöyle perişān olup gezer

134¹⁸⁴

“Gazel” – [Riyāzī]

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Dāğına merhem kımaz bī-ser ü sāmān-ı ‘ aşk
Sikkisini işledür hāce-i dükkān-ı ‘ aşk

¹⁸⁴ 134/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

- 2 Cām ü şafā görme dir meşreb-i erbāb-ı ‘aşk
Devr-i belā çekme dir şīve-i rindān-ı ‘aşk
- 3 Bezm-i belā naklidür bunca olan güft-ü-gū
Gelmiş-idi bir yere zümre-i rindān-ı ‘aşk
- 4 Gevher -i ser-i efser devlet-i ‘izzet bilür
(.....)¹⁸⁵ pālārın deşt-i nurdān-ı ‘aşk
- 5 Virse **Riyāzī** n’ola sözlerine āb u tāb
Sīnesi sūzān-ı ‘aşk dīdesi giryān-ı ‘aşk

[7200a-24a]

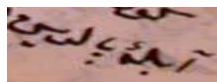
135¹⁸⁶

“Gazel” – [Şeyhü’l-İslām] Yahyā

Mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Hemīşe merdüm-i çeşmüm ‘izār-ı yāre bakar
Gözüm o penceredür şahn-ı lāle-zāra bakar
- 2 Zamān gelür yine zerrīn kadeh alur eline
Çemende nergis-i şehlä hemān bahāra bakar
- 3 Nesīm-i luţfunadur intizārı fülk-i dilün
Çoğ oldu sâhil-i miḥnetde rûzgāra bakar

¹⁸⁵ Bu kelime okunamamıştır.

¹⁸⁶ Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 97

- 4 Seni gelür işidüp bâğa yâsemen cânâ
Çıkup o şevk ile dīvāre reh-güzāra baķar
- 5 Ne i‘tibār bu evzā‘ a merd olān **Yahyā**
Ne zillate nażar eyler ne i‘tibāra baķar

136¹⁸⁷

“Gazel” – [Bağdādî Rûhî]

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 1 Yâ semendür ĥaddı yâ gül ikiden ĥālî degül
Zülfî şebbûdur yâ sünbül ikiden ĥālî degül
- 2 İñler ağlar serv-ķaddiñ gül ruĥun yâd eyleyüp
Dil yâ ķumrîdur ya bülbül ikiden ĥālî degül
- 3 Dâğ-ı ĥün-feşānuma didüm ne dirsün didi yâr
Lâle yâ ķatmer ķaranfûl ikiden ĥālî degül
- 4 Dün bir ehl-i derde [‘aşķuñ] şordum ķâresiñ didi
Yâ seferdür yâ taĥammül ikiden ĥālî degül

¹⁸⁷ Saniye Rukiye ERTEN, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi’ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)* (Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans 2018) 349.

136/ Divandaki 2.beyit mecmuada yoktur.

Hâl-ı ruhsârı ki mülk-i fitnede yek-dânedür

Ėabb-ı miskîdür ya fülful ikiden hâlî degü

4a “‘aşķuñ” kelimesi Divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

4a şordum ķâresin: ķâresin şordum D.

6a nedâmetdür :melâmetdür D.

6b “Didi” kelimesi Divanda mısraın başında yer almaktadır.

- 5 Evvelâ ‘ aşkuñ nedâmetdür selâmet âhiri
Sen gerek ağla gerek gül ikiden hâlî degül
- 6 Va‘ de-i luṭf eylemiş dün **Rûhî**-i ‘ uryâna çarḥ
Yâ ‘ abâdur luṭfi yâ çul ikiden hâlî degül

137¹⁸⁸

“Gazel” – Li-Mevlânâ Ebu’s-Su‘ ûd

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün

- 1 Sa‘ y kıl fehm-i rumûz-ı kâ‘ inâta gerçi kim
Yine esrârına ırmez ‘ aql u yâ fikret [gibi]
- 2 ‘ İlm ü irfân meclisinde eyledüm sa‘ y-ı cemîl
İtdüm erbâb-ı himem itdükleri himmet gibi
- 3 Keşf-i esrâr-ı ḥaḳâyıkda besî çekdüm ‘ anâ
İtmedüm ol bâbda ihmâl ü yâ ḡaflet gibi
- 4 Merşad-ı enzârım oldı ḡâh evc ü geh ḥazîz
Cüst-ü-cûda işler itdüm ḥârık-ı ‘ âdet gibi
- 5 Mevḳıf-ı ḥayretten özge bir maḳâma irmedim
Müntehâ-yı râh-ı ‘ irfân ‘ âlem-i ḥayret gibi

¹⁸⁸ Muhittin Eliaçık, “Lefkoşe Kalesinin Fethini İlk Elden Anlatan Mühim Bir Mektup”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 26/21 (Aralık 2009), 31.

137/ Mecmuada yer alan şiir, makalede kime ait olduğu tespit edilememiş 45 beyitlik şiirin son 5 beyitidir.

1b yine: küh-i M.

2a: meclisinde: mesleginde M.

“Gazel” – [Şeyhü’l-İslām] Yahyā

Fā ’ilātün fā ’ilātün fā ’ilātün fā ’ilün

- 1 Ğamze özler dil yā kākül ikiden hālī degül
Tığ lâzım aña yā ğıll ikiden hālī degül
- 2 Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sāķiyā
Devrdür yāhūd tesellül ikiden hālī [degül]
- 3 Dilberüñ ruhsār-ı rengininde hāl-i ‘anberin
Müşg-i terdür yā karanfül ikiden hālī [degül]
- 4 Bāde-i nāz ile serhoşsun yā cām-ı meyle mest
Ey nigār-ı şuh şen-gül ikiden hālī degül
- 5 Yā irem kıddine **Yahyā** yāhūd olam pāymāl
Yā terakķī yā tenezzül ikiden hālī degül

“Gazel” – [Hamdī]

Mef’ülü fā’ ilātü mefā’ ilü fā’ ilün

- 1 Çoklar kemendi zülfüñ ucundan çekişeler
Biri birine tır-i müjünle atışalar

¹⁸⁹ Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 247

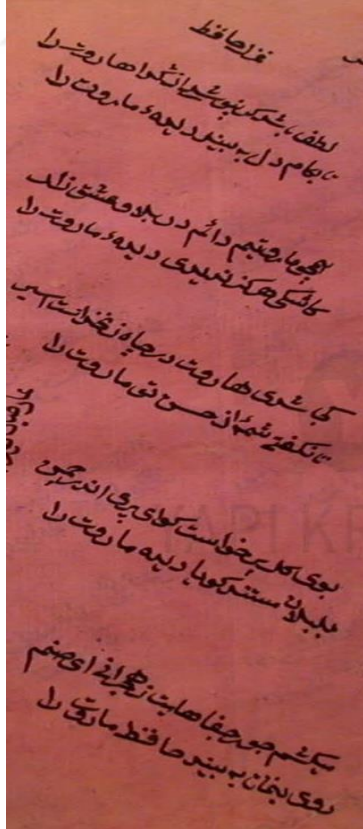
138/3a dilberün: dilberā

¹⁹⁰ 139/ Şiir, herhangi bir çalışmada yer almamaktadır.

- 2 ‘Uşşāk feth idince diyār-ı muḥabbeti
Tîğ-i zebān ile nice güller çelişeler
- 3 Pervāne gibi şevḳ-i ‘izārunla nār-ı dil
Bir yāre şimdi nār-ı firāḳa yakışalar
- 4 Evvel egerçi ḡalib idi cāna ḥançerüñ
Senden ḡamdan soñra berāber çıkışalar
- 5 Öykündi deyü ‘arız-ı dildāra **Ḥamdiyā**
Pervāne çeraḡla muḥkem tūtuşalar

140¹⁹¹

“Gazel” - Ḥāfız

¹⁹¹ 140/ Şiir, Farsçadır.

141¹⁹²

“Nazm” - Fuzûlî

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Dilberün ‘ uşşâkdan ‘ ayn-ı talebdür nefreti
Men ’dendür mihr-i tuğyânı muhabbet şiddeti
- 2 İntifâ-yı nâr-ı şevk eyler zülâl-i iktisâl
Men‘ miqdâruncadur maflûba tâlib rağbeti

142¹⁹³

“Beyit” - Velehu eyzân [Fuzûlî]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Lezzet [ü] zevk-i cemâli dem-be-dem efzûn olur
- 2 ‘ Ârızın gördikçe göz gönüm beter meftûn olur

[7201a-25a]

143¹⁹⁴

“Gazel” – [Nâmî]

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Sâgar-ı bād ya ‘ aks-i leb-i cânân düşdi
Dehen-i mâhiye şan mihr-i Süleymân düşdi
- 2 Hâl‘ -i sa‘ adimi isbât tîr-i fer‘ ümde
Sehmümüz tîr-i ğam ğamze-i cânân düşdi

¹⁹² 141/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

¹⁹³ Sibel Üst Erdem, M. B. Çakın, “Fuzûlî’nin Su Kasidesini Hadikatü’s-Süedâ ile Yeniden Okumak”, *Tarih Okulu Dergisi* 15/56 (Şubat 2022), 765.

142/ 1a lezzet ü: lezzet-i

¹⁹⁴ 143/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

- 3 Muttaşıl yād-ı lebūñ bā‘ iş ceng olmakda
Şerer-i cān dil-i ‘ uşşāka nice kıan düşdi
- 4 Kendüm idrāk idemem ıasret-i ruhsāruñdan
Hırmen-i ‘ ömrüme bir āteş-i sūzān düşdi
- 5 Ğam-ı **Nāmī** kıarūn eyledi efkār-ı firāğ
Kıayd-ı cem‘ iyyet hātırla perīşān düşdi

144¹⁹⁵

“Gazel” - Nazīre-i Rūhī

Fe‘ ilātūñ fe‘ ilātūñ fe‘ ilātūñ fe‘ ilūñ

- 1 Ğāh-ı şeddāde kıaçan Yūsuf u Ken‘ ān düşdi
Dil-i Ya‘ kıūba ğam-ı ğuşşa-i hicrān düşdi
- 2 Ayrı düşdikse dilā tañ mı der-i dilberden
Salıanat-ı tahtgehinden nice sultān düşdi
- 3 Sālīk-i dile diyār-ı ‘ adem olduķda ğöñül
Bir iki ğün bu fenā tekyeye mihmān düşdi
- 4 Derc-i lā‘ lūñde ğünler o dürr-i dendānuñ
Şadef ağızına şanur kıatre-i nisyān düşdi
- 5 **Rūhiyā** sūziş-i nazımuñ tıuycak te’sīrden
Kıalb-i hıuşşāda yine āteş-i sūzan düşdi

¹⁹⁵ 144/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

“Gazel” – [Şemsî]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Eyleyeydüm gülşen-i dehri temâşâ kâşkî
Görmeyeydim kâmetün tek serv-i bâlâ kâşkî
- 2 Bütlerün gibi başum kırdum işigün taşuna
Pâyüne yüz sürmege el virse dünyâ kâşkî
- 3 Hey ne müşkil derd imiş ey dost hicrânun senün
İtmeyeydüm vaşluñı senden temennâ kâşkî
- 4 Gördiği gün ‘âşık-ı bî-çâreye meyl eylemez
Hüblara olmasa kânün-ı ferdâ kâşkî
- 5 Tevbe itdiyse n’ola **Şemsî** günâhkâr olmadı
Kıyınına girse n’ola bir verd-i ra‘ nâ kâşkî

[7202b-25b]

¹⁹⁶ Mehmet Akkaya. *Şemsî Paşa Divanı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992) 675.

145/1a eyleyeydüm: itmeyeydüm D.

2a bütlerün: itlerün D.

4a gün: dem D.

5b n’ola: gelüp D.

¹⁹⁷ Mustafa Erdoğan. *Bursalı Rahmî Divanı* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017) 184.

146/1a bir dem: yürürem D.

2a Divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

Mecmuada 3. ve 4. Beyitler, Divanda yer değiştirmiştir.

Divandaki 5. beyit mecmuada yoktur:

Cevâbın viremez müftî-i ‘âlem ey Mesîhâ-dem

Kitâb-ı ‘ilm-i ihyâda lebünden bir su‘ âlüm var

“Gazel” - Raḥmī

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Bugün Mecnūn-ı ‘ aşk devr elinden bir melālüm var
Bir dem vādī-i ḥayretde bilmem kim ne ḥālüm var
- 2 Belādur şāḥsārı berg ü bārı miḥnet ü ğam[dur]
Dıraḥt-ı ‘ aşk dirler bāğ-ı dilde bir nihālüm var
- 3 Rumūzın ḥurde-dānlar idemezler zerrece idrāk
Dehānı yāre beñzer yine bir nāzūk ḥayālüm var
- 4 Gedā-yı kūy-ı yārem cerr içün bāzār-ı ‘ aşk içre
Şikest olmuş elümde kāse-i serden sıfālüm var
- 5 Belādan ğam yimezdi ‘ arşa-i ‘ aşk içre ḥāk olsa
Diseñ **Raḥmī** gibi bir ‘ aşık-ı şūrīde-ḥālüm var

147¹⁹⁸

“Gazel” - Bākī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Cür‘ adan abdāla gerçi maḥzenü ’l-esrārdur
Rind-i dūrd-āşāma sāğar maṭlā‘ u’l-envārdur

¹⁹⁸Küçük, *Bākī Dīvānı*, 98.

147/ Divandaki 3 ve 4. Beyit mecmuada yoktur:

Her gedā-tab’ anlamaz âyîn-i Cemdür bezm-i mey
Bunda bir şāḥâne tavr u özge ‘âlem vardur

Dâm-ı âğuş içre düşmez ol tezerv-i hoş-hırām
Dâne-i eşküm egerçi lü’lû-yı şeh-vārdur

- 2 Gülsitân-ı bezme sâgar gonca-i sîr-âb ise
Âteşin ruhsârı sâķinũn de bir gül-nârdur
- 3 Her gedâ-ťab‘ anlamaz âyîn-i Cemdür bezm-i mey
Bunda bir řâhâne ťavr u özge ‘ âlem vardur
- 4 Mihr-i ‘ âlem-tâb olupdur ol büt-i meh-veş bu gün
Aña nisbet mâh-ı enver sûret-i dîvârdur
- 5 Ol şanemden **Bâķiyâ** bir bûse da‘ vâ kııl yûri
Söylemezse öp hemân ağızın sükût ikrârdur

148¹⁹⁹

“Gazel” - Bâķî

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Halk-ı ‘ âlem gül seveydi kâşkî bülbül gibi
Ol lebi ğonce ķalurdı baña tenhâ gül gibi
- 2 Zülf-i ‘ anber-büyuñuñ sevdâlarıdur düstum
‘ Âřıķuñ ģâlin perîşân eyleyen sünbül gibi
- 3 Eksük olmaz sînenen gül gibi tâze dâğlar
Nâleler kılsa ‘ aceb mi mürĝ-i dil bülbül gibi
- 4 Kâkülũn sevdâlarından düşdi ğöñlüm zülfüñe
Bir belâ dağı ol oldu başuma kâkül gibi

¹⁹⁹ Küçük, *Bâķî Dîvânı*, 291.

148/1b ķalurdı baña: baña ķalurdı D.

- 5 Çeşmüm üzre görinen hûn-âbe şanma **Bâkiyâ**
Gözüme geldi şarâb-ı ‘ aşk-ı dil-ber mül gibi

[7202a-26a]

149²⁰⁰

“Gazel” – [Behiştî]

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

- 1 Elâ yâ eyyühe ’s-sâkî edir ke ’sen ve nâvilhâ
Bizi öldürmedin ğam ğâfil olma çâremiz kıl hâ
- 2 Ezelde mekteb-i ‘ aşkuñ pür[bir] üstâd-ı şafâ-bağşı
Görüp âyîne-i tab‘ um dimiş bu hayli kâbil hâ
- 3 Görürseñ muğ-beçe yanında bir yañlış hayâl itme
Beni ey pîr-i mey-hâne hemân oğluñ gibi bil hâ
- 4 [Olur mı] olurmuş dîdeden dîdâra perde eşk-i hûn-âlûd
İrişdi cilve eyyâmı gönül demden gözüñ sil hâ
- 5 **Behiştî** sâde-rûlarla mülâkâta du‘ â kılsañ
Kabûl olmağa gönülde gerekmez kıl kadar ğıl hâ

²⁰⁰ Yaşar Aydemir. *Ramazân Behiştî Divanı* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018) 110.

149/3b beni :bizi D.

Divandaki 5.beyit mecmuada yoktur:

Perî-rû dil-rübâlarda saña beñzer melek yokdur

Kemâl ehlini sevmezsın musâhibüñ erâzil hâ

5b gönülde : sîneñde D.

“Gazel” – [Emrî]

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- 1 Öldürürseñ beni kudret haqquñ
Dirgürürseñ yine hikmet haqquñ
- 2 Dilesem cânuñ alurdum didi yār
Didüm ey dost irâdet haqquñ
- 3 Ni‘ met-i buseñi men‘ itme didüm
Lebleri didi ki ni‘ met haqquñ
- 4 Didüm ey dost ‘ inâyet eyle
Didi bî-çâre ‘ inâyet haqquñ
- 5 Şeb-i miḥnetde didüm hādī ol
Didi **Emrî** hidâyet haqquñ

“Gazel” – [Maḳālî]

Mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün

- 1 Sevdüñ dilâ görünce hemân ol civānuñı
Şimdengerü yūri imdi belâlar mübâregi
- 2 Benden n’ola kaçarsa ol sulṭân-ı mülk-i rûm

²⁰¹ Saraç, *Emrî Dîvânı*, 155.

150/2a alurdum : olurum D.

5a miḥnetde : fūrkatde D.

²⁰² 151/ Şiir, herhangi bir çalışmada bulunamamıştır.

Ben bir gedā o şehir-i melāhatda hācegi

3 Gūyā ki za‘ f-ı hicr-ile bir riştedür beden

Bir barmağına töladi alup añı nāvegi

4 Kim görse āşiyāne-i zenbūre beñzedür

Zahm-ı haddünün yār ile cism-i müşebbegi

5 Ba‘ de’l-firāk vaşl-ile añmak **Maḳālī**

Āzād itme gibidür ölmüş mübāregi

[7203b-26b]

152²⁰³

“Gazel” - Şuhūdī

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

1 Kılsa zülfin gün yüzüne perde olma şeb gibi

Dīdeden zāhir olur bir bir yeşim kevkeb gibi

2 Koynına koymuş tır-i zülfün yüzün āyīnesin

Ey kamer tāl‘ at ruḥun devrinde māhı şeb gibi

3 Aḥter-i baḥtum başardı pāye-i pervīne pāy

Göz yaşıyla pāyuña sürsem yüzüm kevkeb gibi

²⁰³ Ertuğrul Can. *Şuhūdī Divançesi (İnceleme-Metin)* (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005) 182.

152/1b bir bir yeşim: dem şiyem D.

2a tır-i zülfün : yatur zülfün D.

Mecmuadaki 4. beyit divanda yer almamaktadır.

- 4 Tār-ı zülfüñ ne tılsım itdiği zülfüñ gencîne
Tāreten ef‘i görünür tareten ‘aķreb gibi
- 5 Hāl-i haddun ‘aksinedür lā‘lünde ki tebhāleler
Görinür āyine-i hüsnuñde tāb-ı teb gibi
- 6 Ey **Şuhūdī** reşha-i şehd-i ma‘ānīdir sözüñ
Lā‘l-i vaşfin kılduğuñ ol şeker leb gibi

153²⁰⁴

“Gazel” - Bākī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 ‘Arızuñ firdevs-i a‘lā kāmētüñ tūbā imiş
Būse-i lā‘lün alan hoş mīve-i zībā imiş
- 2 Ruḥların teşbīh idersem n’ola cennet bāğına
Eksük olmaz tāze şeftālüler anda yaz u kış
- 3 Teşne-diller vādī-i hicrānda sensüz yandılar
Hızır-veş ey lā‘l-i nābı āb-ı ḥayvānum yetiş
- 4 Geçdi sen serv-i semen-simā tırurken ser-firāz
Gördi ‘ar‘ar lā-cerem bād-ı şabādan serzeniş
- 5 Kār-ı düşvār olsa kıl ‘azm-i cenāb-ı mey-fürüş
Himmet-i merdān ile āsān olur her müşkil iş

²⁰⁴ Küçük, *Bākī Dîvânı*, 172.

- 6 Göz yaşın çok çok revân it cürm ü ‘ işyân üzre kim
Aķduđı yerde kıomaz āb-ı firāvān ğıll u ğış
- 7 Bir güherdür şab‘ -ı **Bākı** kân-ı imkân içre kim
Āfıtāb-ı luşf-ı sulřān ile bulmış perverış

[7203a-27a]

154²⁰⁵

“Gazel” - Nihālī

Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

- 1 Biz sākın-i meyhāne-i peymāne keřānuz
Biz ser-i zihde ĥāk-i reh-i pır-i muġānuz
- 2 Biz dıñlemeüz ğulġulini bŭlbŭl-i bāġuñ
Biz murġ-ı ĥoř-elĥān-ı ğŭlistān-ı cinānuz
- 3 Geh maĥrem-i ‘ irfān gehī hemdem-i sulřān
Geh ĥāk-i keş-i pāy-ı gedāyān-ı cihānuz
- 4 Sehm-i ġam atılsa ne kıadar kıavs-i kıazādan
Meydān-ı rızāda āña cān ile niřānuz
- 5 Őñ řoñ irerüz menzil-i maķřŭda **Nihālī**
Ćŭn rāh-ı muĥabbetde bugŭn rāh-revānuz

²⁰⁵ 154/ řiir, herhangi bir Ćalıřmada bulunamamıřtır.

“Gazel” - Hayālī

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Her kaçan vahşī ğazālüm seyr ide şahrā yüzün
Hāy-ü-hūyum āh kim ol dem dutar dünyā yüzün
- 2 Haftalarla gülmeyüb yıllarla ağlarsam n’ola
Ay olur göstermez ol mihr-i cihān-ārā yüzün
- 3 Ey şanem bir bir diyem bu resme kāfirliklerüñ
Rūz-u mahşerde görürsem Hāzret-i Īsā yüzün
- 4 Āh-ı ‘āşık her kaçan erse hazān bādı gibi
Döndürür berg-i hazāna ‘āşık-ı şeydā yüzün
- 5 Faqr-ı kūyın devlet-i dehre **Hayālī** virmedi
Böyle kullanmak gerek ‘ālemde istignā yüzün

“Gazel” - Behiştī

Fe’ ilātün Fe’ ilātün Fe’ ilātün Fe’ ilün

- 1 Devlet ser-çeşme-i ğamdur bilürin baş degül
Dīdeden ānuñ ayāğıdur ağan yaş degül

²⁰⁶ Tarlan, *Hayālī Bey Dīvânı*, 325.

155/Mecmuada 3. ve 4. beyitler, divanda yer değiştirmiştir.

²⁰⁷ Aydemir, *Ramazan Behiştī Divanı*, 284.

156/1a devlet :dilde D.

5a hark :hürde D.

- 2 Sîne şahrāsına yağıdırmağa bārān-ı ğamı
Kıt‘ a-i ebr-i belādur karararın kaç degül
- 3 Ger hücum eylerse darb-zen-i na‘ ra-i ‘ aşk
Āhen olsa yağa ğam kal‘ asını taş degül
- 4 Çemenün gerçi şabā yalıñuz yügrügidür
Talebünde dil-i çālāk ayakdāş degül
- 5 Hurdeden hark-ı **Behiştī** dehen-i yār sözün
Cevher-i ferde yazım dāne-i haşhāş degül

[7204b-27b]

157²⁰⁸

“Gazel” - Bākī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Nāle-i dil ol ham-ı zülf-i hümā-pervāzdan
Şan figān-ı mürğdür ser-pençe-i şeh-bāzdan
- 2 Beydağ-ı hāl-i ruñuñ zülfüñle mestür eyleme
Almağa şāhum gönül ferzānesin açmazdan
- 3 Ağlayu ağlayu gözden çıkdum āhir kaṭrevār
Ayrı düşdüm çeşm-i hün-bārum gibi dem-sāzdan
- 4 Muttaşıl ğamzeñ geçer bir laḫza baksañ hālüme

²⁰⁸ Küçük, *Bākī Dîvânı*, 235.

157/5a Okusun muṭrib-ı meclis : Muṭrib-ı meclis D.

‘ Āciz olduđ dūstum ve ’l-ĥāsıl ol ġammāzdan

- 5 Vaşf-ı nāz-ı nāzenīnümdür bu şi‘ rüm **Bākīyā**
Oķusun Muṭrib-ser-āġāz eylesün şehnāzdan

158²⁰⁹

“Gazel” - Şeffī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Gözleri āhūların vaḥşī dil almaġa şikār
Deşt-i ‘ aşķ içinde Mecnūn gibi ṭutmuşdur ḳarār
- 2 Gördiler ḥüsn-i cihān edāña bulunmaz naẓīr
Düşdi deryāya deñiz mālikleri ḥayrān firār
- 3 Ḥaṭṭ-i ḥālūñ vaşfını dilde ziyād itsem n’ola
Ḥoş görünür ġālibā āyīnede naķş-ı nigār
- 4 Ey güneş ġūyā dehānuñ zerresi şems içre mīm
Düşen eyler ‘ ālemi ebrūlaruñ nūn-ı nehār
- 5 Ḥāleden bir ṭavķ-ı sīm-ile **Şeffī** ol mehūñ
Boyımı baġlu ġalā mıdur hilāl-i tābdār

²⁰⁹ 158/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Kıt‘ a-i ‘ Ālī

Fe‘ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 [Gel ‘ Irāk-ı ‘ Arab’da tutma maḳām
Umma andan şaḳın ḳarār u beḳā]²¹¹
- 2 Bu cihān bir ḥarābe menzildür
Ḳondı göçdi hezār mīr-livā
- 3 Mā’-i cārīdeki ḥabāb gibi
Niçe biñ çeri ḳıldı nā-peydā
- 4 Ḥāk-i Baḡdād’ı zeyn olan şeceri
Naḥl-ı ḥurmā şanur gören ammā
- 5 Tuḡlardur ki ḳaldı menzilde
Çekilüp gitdi leşker-i ḥülefā

[7204a-28a]

“Gazel” - Bākī

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Açıl bāḡuñ gül ü nesrini ol ruḥsārı görsünler
Şalın serv ü şanavber şīve-i retfārı görsünler

²¹⁰ Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Ali Divanı*, 130.²¹¹ 159/ Divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.²¹² Küçük, *Bākī Dîvânı*, 97

2 Kāpuñda hāşıl itdi bu devāsuz derdi hep gönlüm
Ne derde mübtelā oldı dil-i bīmārı görsünler

3 Açıldı dāğlar sīnemde çāk itdüm giribānum
Maḥabbet gül-şeninde açılan gül-nārı görsünler

4 Ten-i zārumda pehlūm üstühānı sayılur bir bir
Beni seyr itmeyen aḥbāb mūsīqārı görsünler

5 Güzeller mihri-bān olmaz demek yañlışdur ey **Bākī**
Olur va ’llāhi bi ’llāhi hemān yalvarı görsünler

161²¹³

“Gazel” – Velehu [Bākī]

Mef’ ūlū fā’ ilātū mefā’ ilū fā’ ilūn

1 Devr-i gül irdi gonca-şıfat olma teng-dil
‘Azm eyle ṭarf-ı gülşene gül gibi gül açıl

2 İtdi nişār ‘āleme kef-i nesīm sīm
Gülşende şāḥ-ı gül gibi sen de dökil saçıl

3 Deryā-yı aḥṭār oldı çemen mevc urup yatur
Rūy-ı zemīni faşl-ı bahār itdi yemyeşil

4 Baḥş eyleme ‘izār-ı ‘araḳ-rīz-i yār ile
Yüzüñ şuyıyla ey gül-i ter yūri var açıl

²¹³ Küçük, *Bākī Dîvânı*, 202.

- 5 Şahn-ı cemende nefha-i bād-ı bahār ile
Bākī gül-āb u ġāliye misk oldı āb u gil

162²¹⁴

“Gazel” – Velehu [Bākī]

Fā’ ilātūn fā’ ilātūn fā’ ilātūn fā’ ilūn

- 1 Gül gibi olmak dilerseñ şād u hūrrem ey gönül
Lāle-veş elden düşürme cāmı bir dem ey gönül
- 2 Devr elinden kâse kâse yutduğum kanlardır ol
Katre katre tamlayan gözden dem-â-dem ey gönül
- 3 Devlet-i dünyâ için hergiz ne ġam-gīn ol ne şād
Ber-ķarār olmaz bilürsin hāl-i ‘ālem ey gönül
- 4 Gülşen-i kūyında me’vā bulsa bir hūrīveşūn
İhtiyār eyler mi bāġ-ı huldī ādem ey gönül
- 5 Devr ider Bākī-şifat hūrşid o māhuñ menzilin
‘Aşk ser-gerdānıdur Allāhu ā‘lem ey gönül

[7205b-28b]

163²¹⁵

“Gazel” – [Bākī]

²¹⁴ Küçükî *Bākî Dîvânı*, 207-208.

162/4a bir: ol D.

²¹⁵ Küçük, *Bākî Dîvânı*, 238.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ğam-ı haṭṭıyla yāruñ nice bir dil pür-melâl olsun
Sür ey sâķī ayāķı mūr-ı ğuşşa pāy-māl olsun
- 2 Vişālūñ bezmine tek maḥrem eyle cān-ı maḥrūmı
İçerlerse ḥarāmī gözlerūñ ḳanum ḥelâl olsun
- 3 Yiter şīt u şadā-yı cān-ı nālānum bu ğülzāra
Çemen bülbülli şimden girü ḥāmūş u lāl olsun
- 4 Ser-i kūyuñda ger ğavġā-yı ‘uşşāk olmasun dirseñ
Raķīb-i kāfiri öldür ne ceng ü ne cidāl olsun
- 5 Dirġ eyler mi **Bāķī** cānı kurbān olduġum senden
Fidā yoluña varı tek hemān ‘īyd-ı vişāl olsun

164²¹⁶

“Gazel” – [Bāķī]

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Māh-rūlar bī-‘aded bir ‘āşık-ı rüsvāyı ben
Yitmeye biñ pāre ḳılsam bu dil-i şeydāyı ben
- 2 ‘Aşķınuñ sevdāsına düşdüm yitürdüm kendümi
Ḳanda buldum bilmez in ol şūḥ-ı bī-pervāyı ben
- 3 Bir ḥarāret baġladum tâb-ı teb-i ‘aşķuñla kim

²¹⁶ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 242.

Sûzumı def' eylemez nûş eylesem deryâyı ben

4 Hep senûñ 'çündür benüm dünyâ cefâsın çekdüğüm

Yoğsa 'ömrüm varı sensüz n'eylerin dünyâyı ben

5 La' l-i şîrînüñ ümîdin kılsa gönlüm 'âkıbet

Pârelerdüm kûh-ken gibi nice hârâyı ben

6 Âsitân-ı yârda mesken bulursam **Bâkıyâ**

Îkâfda seyr itdürem 'Ankâya istîgnâyı ben

165²¹⁷

“Gazel” – [Bâkî]

Fâ' ilâtûn fâ' ilâtûn fâ' ilâtûn fâ' ilûn

1 Nice tûfân oldı peydâ dîde-i hûn-pâşdan

Nûh çeşmüm yanına gelse dem urmaz yaşdan

2 Tîr-i gamzeñ nice ğarrâ râstlar hayretdeyem

Îkana müstağrâk ciger aslâ görünmez başdan

3 Jâle düşmiş berg-i sūsendür muraşsa' hañçerüñ

Berkdür ey seng-dil ammâ demürden taşdan

4 Hânkâh-ı 'aşkuñuñ mihmânlarıdur cân u dil

Tekyedür hâlî degül evbâşdan [u] kallâşdan

²¹⁷ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 240.

- 5 **Bâkî**'yi ğam öldürür ‘aşķuñ yolında ķorķarım
Şimdi mi çekdi belâyı rāh-rev yoldaşdan

[7205a-29a]

166²¹⁸

“Gazel” – [Bâkî]

Fe‘ ilâtûn fe‘ ilâtûn fe‘ ilâtûn fe‘ ilûn

- 1 Seyre çıķsun ne temâşâ ola peydâ göresin
Bir iki gün hele şabr eyle temâşâ göresin
- 2 Leb-i cân-baķşı ile mürdeler ihyâ itsün
Nic’ olur mu‘ cize-i Hâzret-i ‘İsâ göresin
- 3 Çekinür silsile-i zülf-i siyehkâruña dil
Beni dîvâne kılar bir gün o sevdâ göresin
- 4 O mehûñ şevķına yir yir yakayın nice fetil
Sinemûñ dāğların şekl-i şüreyyâ göresin
- 5 Şûret-i mihrine ey dil ķatı mağrûr olma
Bî-vefâdur felek-i âyine-sîmâ göresin
- 6 Seni bir şûret-i zîbâ ile aldar ammâ
‘Âķıbet saña ne yüz göstere dünyâ göresin
- 7 **Bâkîyâ** cilve kılar ķihre-i iķbâl ol dem

²¹⁸ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 243-244.

Ki gönül âyînesin pâk ü mücellâ göresin

167²¹⁹

“Gazel” – [Bâkî]

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Tesellî virmez ey dil derdün ol cânâne söylersin
Açılmaz saña güyâ gonca-i handâne söylersin
- 2 Varup Mecnûn gibi âhuñ kemendin şalma şahrâya
Ol âhû saña şayd olmaz ‘abeş yâbâne söylersin
- 3 Koyup tesbîh-i mercânı seni kim dinler ey vâ‘ iz
Mufaşşal kışşa başlarsın garîb efsâne söylersin
- 4 Anuñ ‘çün gonca-i gül râzın açmaz saña ey bülbül
Hezârân hem-zebânun var çıkar yârâne söylersin
- 5 Yanup yakılmağ ister kimse yok yanunca ey **Bâkî**
Hadîs-i ‘aşk-ı ‘âlem-süz-ı yâri yâ ne söylersin

168²²⁰

“Gazel” – Velehu [Bâkî]

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Geh cefâ kılsun niyâz ehline geh nâz eylesün
Nâz iderse ‘âşık ol şüh-ı tannâz eylesün

²¹⁹ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 234.

²²⁰ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 245.

168/4a fikr eden : isteyen D.

- 2 Nāle kılsun kāmētūñ yādına mürğ-i hoş-nevā
Rāstdan bir nağme-i dil-keş ser-āğāz eylesün
- 3 Būs-ı la‘ lin isteyen ol muṭrıb-ı ‘İsī-demūñ
Nāy-veş kendin belā bezmine dem-sāz eylesün
- 4 Pāy-būsın fıkır iden ol sāķī-i gül-çihrenūñ
Kendüyi nergis gibi mest-i ser-endāz eylesün
- 5 Mā ‘il ol **Bākī**-şıfat dā‘im hümālar şaydına
Şāh-bāz-ı himmetūñ göklerde pervāz eylesün

[7206b-29b]

169²²¹

“Gazel” – [Bākī]

Fā‘ ilātūñ fā‘ ilātūñ fā‘ ilātūñ fā‘ ilūñ

- 1 Bir lebi ğonca yüzi gül-zār dirseñ işte sen
Hār-ı ğamda ‘andelīb-i zār dirseñ işte ben
- 2 Lebleri mül saçları sūnbül yañağı berg-i gül
Bir semen-ber serv-i hoş-reftār dirseñ işte sen
- 3 Pāyine yüzler sürer her serv-i dil-cünūñ revāñ
Şu gibi bir ‘āşık-ı dīdār dirseñ işte ben
- 4 Zülfi sāhır ṭurrası ṭarrār şūḥ-ı şīvekār

²²¹ Küçük, *Bākī Dîvânı*, 241.
169/5a ḥaste-ḥāl : ḥaste-dil D.

Çeşmi cādū ğamzesi mekkār dirseñ işte sen

5 Firkatüñde teşne-leb hâtır-perişân haste-hâl
Künc-i ğamda bî-kes ü bîmār dirseñ işte ben

6 Gözleri şabr u selāmet mülkini tārāc ider
Bir amānsuz ğamzesi tātār dirseñ işte sen

7 **Bākiyā** Ferhād ile Mecnūn-ı şeydādan bedel
‘Āşık-ı bî-şabr u dil kim var dirseñ işte ben

170²²²

“Gazel” – [Bākī]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

1 Ğaraž yār ile ‘işretdür bu nüzhetgāh-ı hurremden
Mey ü maḥbūbdan ğayrı nedür maḥşūd bu ‘ālemden

2 Bulınmaz cāy-ı engüşt ol leb-i şekker-feşān üzre
Mezāk ehli bilürler şehd-i nābuñ zevk ol femden

3 Maḥabbet resm ü āyīnin be şūfī ben mi važ‘ itdüm
Mu‘ ayyen kışşadur sevmek sevilmeḳ mā-taḳaddümden

4 Fürüg-ı cām-ı ‘işretden ḥarīm-i cānı rüşen kııl
Ki envār-ı sa‘ ādetdür çerāğ-ı devlet-i Cemden

²²² Küçük, *Bākī Dîvânı*, 236-237.
170/2b zevk : farkın D.

- 5 İřāret besdür ey **Bākī** saña ser-māye-i devlet
Hudāvend-i ader-udret řehenřāh-ı mu‘ azzamdan

171²²³

“Gazel” - Bākī

Mef‘ūlü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün

- 1 Hergiz ne adr u cāh u ne sīm ü zer isterin
Bir serv boylu dil-ber-i sīmīn-ber isterin
- 2 Bāğ-ı bihiřt-i kūyına yāruñ irem diyü
Hādan hemīře uçmağā bāl ü per isterin
- 3 Şahrā vü kūhı geřt ü güzār itdüğüm bu kim
Dīvāne gönlüm egleme ki bir yir isterin
- 4 Sīm ü sirişk-i arc iderin āk-i pāyüñe
İksīr-i ‘aşk tālībiyin cevher isterin
- 5 Rūz-ı ğamuñda ğamzeñe meyl itdüğüm bu kim
Kendüm helāke aşd iderin ançer isterin
- 6 Meylüm cihānda bāde-i gül-günādur benüm
Ma‘ cūn olursa bārī leb-i dil-ber isterin
- 7 **Bākī** gedā-yı meykede-i ‘aşk olup yine
Bezm-i ğamından ol şanemün řāğar isterin

²²³Küçük, *Bākī Dīvānı*, 244.

171/3b egleme: egleyecek D.

Ḳaṣīde-i Raḥmī Çelebi

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

1 Gülşende giyüp efser-i şāhāne ḳaranfūl

Baş egmedi tāc-ı ser-i ḥāḳāna ḳaranfūl

2 Dāğ üstine dāğ urdı yaḳup sīne ḳat ḳat

Āşık gibi bir ḡonca-i ḥandāna ḳaranfūl

²²⁴ Mustafa Erdoğan, *Bursalı Rahmî Divanı* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017) 86-89.

172/Mecmuada 3. beyit, divanda 8. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 4. beyit, divanda 9. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 5. beyit, divanda 14. beyit olarak geçmektedir.

5a pîrûze :firuze D.

5a tolmuş : yâḥud

Mecmuada 6. beyit, divanda 10. beyit olarak geçmektedir.

6a pîrehen : al firengi D./ 6b zînet-i cānāne :behcet-i hūbāna D.

Mecmuada 7. beyit, divanda 6. beyit olarak geçmektedir.

7a yā: san D.

Mecmuada 8. beyit, divanda 4. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 9. beyit, divanda 12. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 10. beyit, divanda 13. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 11. beyit, divanda bulunmamaktadır.

Mecmuada 12. beyit, divanda 5. beyit olarak geçmektedir.

12b cihān :zamān D.

Mecmuada 13. beyit, divanda 11. beyit olarak geçmektedir.

13b ayāğ üzre :seher gāh D.

La' lîn ḳadeḥi: la' lîn kadehin D.

13b “Ḳaranfūl”divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

Mecmuada 14. beyit, divanda 3. beyit olarak geçmektedir.

14b her demde girdi : boyunca girüp D.

14b “ḳaranfūl” divandan faydalanılarak tamamlanmıştır.

Mecmuada 17. beyit, divanda 19. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 18. beyit, divanda 24. beyit olarak geçmektedir.

18a ḳahrūn: mihrūn D.

18b “ḳaranfūl” divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

Mecmuada 19. beyit, divanda 22. beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 20. beyit, divanda 21. beyit olarak geçmektedir

20a ḳapuña :ravzaña D.

Mecmuada 21. beyit, divanda 20. beyit olarak geçmektedir.

22-30. beyitler mecmuada olamayıp Divanda yer almaktadır.

- 3 Evreng-i zebercedde yine niteki Dārā
Hüküm itdi çemen mülkine mîrâne kıaranfûl
- 4 Her bergi yeşil kıanlu birer kıaңcere beñzer
Tıkup biline döndi Nerîmâna kıaranfûl
- 5 Bir hokkıa-i pîrûze midür lâ' l ile tölmuş
Yâkıut ile pür eyledi peymâne kıaranfûl
- 6 Şandûkıñ açup giydi şehir pîrehen âl
Ta' n itse n'olâ zînet-i cânâne kıaranfûl
- 7 Yâ sâmiridür gülgûni destâr ile yâhûd
Tersâ-beçedür gelmedi îmâna kıaranfûl
- 8 Her ğoncası bir tûğme-i yâkıuta dönüpdür
Dikse n'ola ger ânı ğirîbâna kıaranfûl
- 9 Bir çûba niçe kâse dizüp bâzîçe eyler
Hengâme kıurup geldi gülistâna kıaranfûl
- 10 Lâ'lin kıadehi bâde-i şebnemle pür itdi
Maħmûrlıĝın yazmaĝa mestâne kıaranfûl
- 11 'Iyş itmege güleşende şehir geldi niyâza
Pîrûz sütun üstine kâşâne kıaranfûl
- 12 Şiveyle şokup başına bir ak kıılâli

Hübân-ı cihân gibi zarîfâne kıaranfûl

13 Yâkıût kıadehden pür idüp lâ' l-i müzâbı
Nûş itdi ayâğ üzre hâkîmâne [kıaranfûl]

14 Gülgûmı firengîler ile cilverler eyler
Dil-ber gibi her demde girdi kıana [kıaranfûl]

15 Hıdmet kemerin muhkem idüp bir nice yirden
Çâker geçinür bir şeh-i devrâna kıaranfûl

16 Hâkıân-ı cihân Hâzret-i Sultân Süleymân
El açdı gelüp cerre o sultâna kıaranfûl

17 Pâyûña nişâr itmege jâleyle getürdi
Bir lâ' l tabâkıda nice dürdâne kıaranfûl

18 Şahın-ı cemene kıılsa güzer âteş-i kıahrın
Güller kül olup ahker olup yana [kıaranfûl]

19 Gülzâra gelüp düşse eger 'aks-i cemâlün
Yır gök ola döne meh-i tâbâna kıaranfûl

20 Yüz sürmek için geldi şehâ kıapuña yoıhsa
Başmazdı kıadem 'âlem-i imkâna kıaranfûl

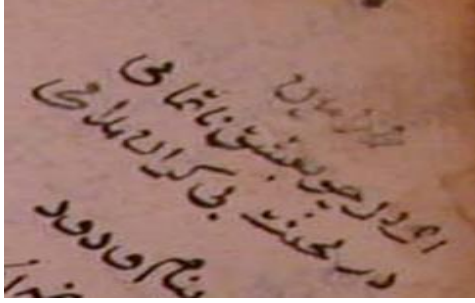
21 Alur mıyıldı destine pîrûze 'aşâyı
Reşk itmese kıapuındaki derbâna kıaranfûl

- [22 Geh gâh geyer kırmızı atlasları kat kat
 Geh sâde geyer niteki cânâne karanfûl
- 23 Kâşâne-i kudretde felek mihr ile hem mâh
 Bir köhne sifâl içre iki dâne karanfûl
- 24 Sahbâya viren zîneti la‘ lîn siperündür
 Virür nitekim revnakı bustâna karanfûl
- 25 Merdâne takup başına bir perr-i sefidî
 İster ki kaddüni çeke meydâna karanfûl
- 26 Dâmen-i güli cûdun eli ideli pür-zer
 Rahmî gibi el açdı bu ihsâna karanfûl
- 27 ‘Arz eyle dilâ gel bu kelâmun şu‘ arâya
 Olursa tekellûf nola yârâna karanfûl
- 28 Yum agzunı gel gonca gibi hatm-i kelâm it
 Niteki gele gülşen-i devrâna karanfûl
- 29 Gün pertevi neyleye nitekim kân-ı ‘ademden
 Renk ala döne la‘ l-i Bedehşâna karanfûl
- 30 Hâk-i rehüne tuhfe diyü kılmaga îsâr
 Yâkût koya hokka-i mercâna karanfûl]

[7207b-30b]

173²²⁵

“Beyit-Muamma”

174²²⁶

“Mu‘ ammā”: Be-nām-ı Vedūd

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Muhtesib mey-gedede görince ud itdi yirin

Ufadup iki humın dökdi yire kaçrelerin

175²²⁷

“Mu‘ ammā”: Be-nām-ı Receb

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün

Görüp Emrī lebinde kaçre-i mey

‘ Acebdür dökdi çeşminden peyâpey

176²²⁸

“Mu‘ ammā”: Be-nām-ı Yūsuf [Kınalızâde ‘ Alî Çelebi]]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

²²⁵ 173/ Şiir, Farsça’dır.

²²⁶ 174/ Herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²²⁷ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

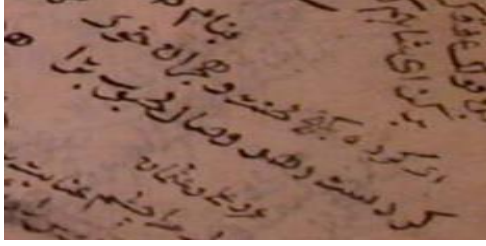
²²⁸ Ömer Arslan, “Kınalızâde Alî Çelebi’nin Muammeyâtı”, 60. Doğum Yılı Münasebetiyle M. A. Yekta Saraç Armağanı, İstanbul: DBY Yayınları, 217.

176/ Sefer ehli idüm şehrine gelince ammā: sefer ehli idüm ammā gelicek şehrüne ben M.

Sefer ehli idüm şehrine gelince ammā
Sende bu şekli görüp rāy-ı seferden geçdüm

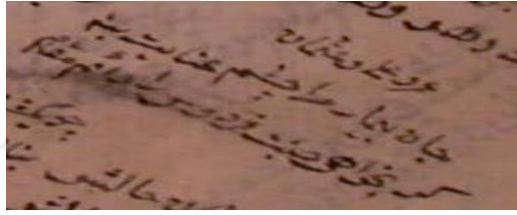
177²²⁹

“Beyit-Muamma”

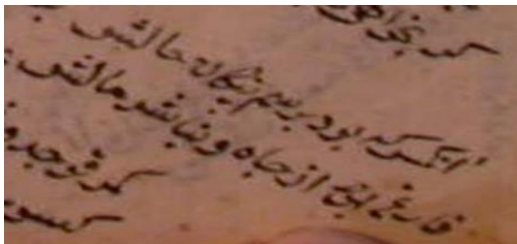
178²³⁰

“Beyit-Muamma

179²³¹

“Beyit-Muamma

²²⁹ 177/ Şiir, Farsçadır.

²³⁰ 178/ Şiir, Farsçadır.

²³¹ 179/ Şiir, Farsçadır.

180²³²

“Mu‘ ammā”: ‘ Abdü’l-Aḥad

Fā‘ ilatün fā‘ ilatün fā‘ ilatün fā‘ ilün

Ben ḵuluñ yolunda çekmişem bî-ḥad elem

Bir kez ey şāhum gönüm alup dimediñ baña gülüm

181²³³

“Mu‘ ammā” : Memi

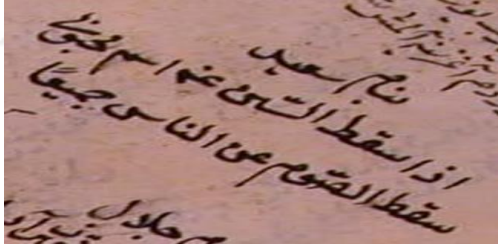
Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün

Nigārum ref’ idüp yüzden niḵābı

Ki gördüm ağzına almış şarābı

182²³⁴

“Beyit-Muamma”

183²³⁵

“Mu‘ ammā”: Be-nām-ı Celāl

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Üç otuzla bir otuz bir ād olur

Bu mu‘ ammāyı bilen üstād olur

²³² 180/Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²³³ 181/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²³⁴ 182/ Şiir, Arapçadır.

²³⁵ Menderes Coşkun, “Edebî Terimler ve Aruzla İlgili Bir Eser: Alî B. Hüseyin Hüsâmeddîn Amasî’nin Risâletün Mine’l-‘Arûz ve Istılâhı’ş-Şi‘ri”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 8 (Nisan 2003), 118.

184²³⁶

“Mu‘ ammā”: Be-nām-ı ‘Ömer [Kınalızâde ‘Alî Çelebi]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Şehr içre yürütmez bizi yârun qahrı

Terk ideyim bâri ol mâhuñ evcinden şehri

185²³⁷

“Mu‘ ammā”: Qayā

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Sâkiyâ destündekin meclisde devr itdür müdâm

Bir el öñdin Āgehī’i bir ayakla kılmam

186²³⁸

“Mu‘ ammā”: Memī

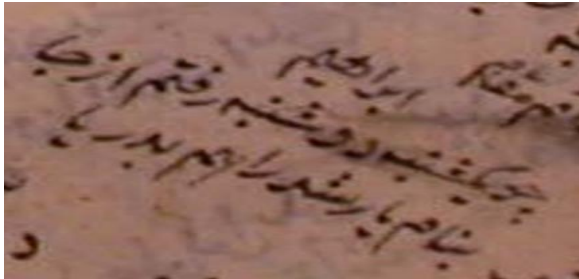
Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

‘Uşşākuñ olupdur bu cihān halkı tamāmı

Ey cān dilūn maqşad-ı maṭlūb-ı merāmı

187²³⁹

“Beyit-Muamma”

²³⁶ Arslan, “Kınalızâde Alî Çelebi’nin Muammeyâtı”, 212.

184/ 1b evcinden: ucından M.

²³⁷ 185/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²³⁸ 186/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²³⁹ 187/ Şiir, Farsçadır.

188²⁴⁰

“Mu‘ ammā”: ‘Ömer

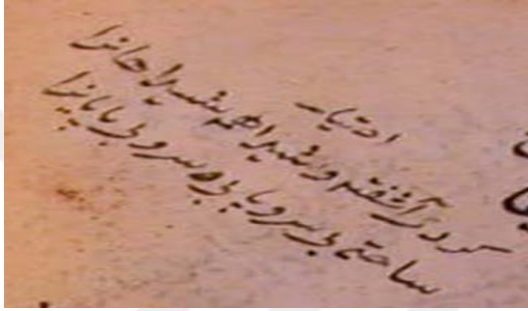
Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün

Kemer қоңдуғиңүн yārũn miyānın

Kesüp başını göz dikdüm yirine

189²⁴¹

“Beyit-Muammā”

190²⁴²

“Mu‘ ammā”: ‘Abdu’r-raḥmān

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Evvelini soñranuñ kılop miyān

İsm-i Raḥmāna muzāf it kıl ‘ayān

191²⁴³

“Mu‘ ammā”: İbrāhīm

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Yoluñ başında şu çıkdı ayağında deñiz oldu

Benüm şāhum bu esmār çıkan ād ismiñüz oldu

²⁴⁰ 188/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁴¹ 189/ Şiir, Farsçadır.

²⁴² 190/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁴³ 191/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

192²⁴⁴

“Mu‘ ammā”: Sinān

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün

Ço ekmek üstüne bir pāre balı

Biline bu mu‘ ammānuñ hayāli

193²⁴⁵

“Mu‘ ammā”: Aydın

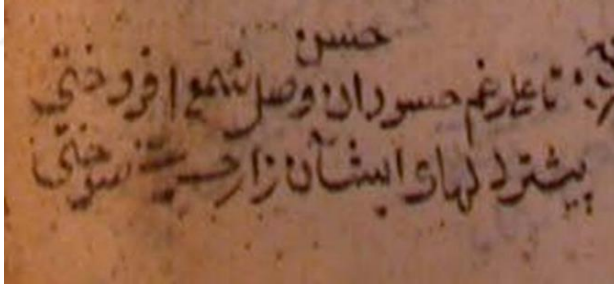
Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Şol güneşden şūret üzre bir siyeh dām eylemiş

Dāne-i hāl ile vaḥşī dilleri rām eylemiş

194²⁴⁶

“Beyit-Muamma”

[7207a-31a]

195²⁴⁷

²⁴⁴ 192/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁴⁵ 193/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁴⁶ 194/ Şiir, Farsça’dır.

²⁴⁷ İsmail Çetin. Derzi-zade Ulvi: Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993) 127-129.

195/ 1.beyit divanda 4.beyit olarak geçmektedir.

2.beyit divanda 28.beyit olarak geçmektedir.

3.beyit divanda 25.beyit olarak geçmektedir.

4.beyit divanda 20.beyit olarak geçmektedir.

4b bite ra‘ nā: yine zībā D.

5. Beyit divanda 16.beyit olarak geçmektedir.

“Kaşide” - ‘Ulvî

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Mevc urur bād-ı şabā-yile seher seyr itdüm
Açılup itdi çemen şahnını deryā sünbül
- 2 Yılda bir kerre görürsem n’ola gīsūlaruñı
Yılda bir kerre gelür ‘āleme zīrā sünbül
- 3 Āhumuñ gördi duḡānın ser-i şad çākümde
Seng-i ḡārāda şu kim itdi temāşā sünbül
- 4 Ağladursa beni her dem de ḡayāl-i zūlfūñ
Cūy-ı eşk aḡduḡı yerde bite ra‘ nā sünbül
- 5 Kūh u şahrāda kaçan zūlf-i ruḡuñ yād itsem
Ḥārlar gül görünür gözüme ḡārā sünbül
- 6 Bunca sünbül ki redif oldu kaşidümde benim
Bāḡdur bitdi kenārında ser-ā-pā sünbül
- 7 Bāḡ-ı ṭab‘ umda bitüpdür nice sünbül ammā
Çopmamuşdur bu kadar dānelü a‘ lā [sünbül]

6.beyit divanda 31.beyit olarak geçmektedir.

7.beyit divanda 32.beyit olarak geçmektedir.

7b sünbül divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

8.beyit divanda bulunamamıştır.

9.beyit divanda 29.beyit olarak geçmektedir.

10.beyit divanda bulunamamıştır.

11.beyit divanda 33.beyit olarak geçmektedir.

12.beyit divanda 34.beyit olarak geçmektedir.

13.beyit divanda 35.beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 13 beyit bulunmaktadır, divanda 35 beyit bulunmaktadır.

- 8 addũn ũstũnde gören attı siyāhuñ didi kim
Ne ‘acebdũr bitũre ‘ar‘ ar-ı balā sũnbũl
- 9 āl-i ‘Ulvĩ’yi grũp oldı perĩşān ātır
Var-ise derdin anuñ eyledi ışga sũnbũl
- 10 ‘Ālem-i firate dũřdũke gnũl āh eyler
Faşl-ı dide bitũrũr niteki ğabrā sũnbũl
- 11 Ğonca-veş tā kim idũp aşr-ı zebercetde cũlũs
Taşt-ı gũlřende giyer efser-i Dārā sũnbũl
- 12 Lāle adlerde olan şurra-i mũřgiñ mānend
Olur ezhār arasında emen-ārā sũnbũl
- 13 Zũlf ũ dilber gibi vire ař saña ‘mr-i řavĩl
‘Ālem ire nitekim ola hũveydā sũnbũl

196²⁴⁸

“Gazel” - ‘Ařāyĩ

Mef‘ ũlũ fā‘ ilātũ mefā‘ ilātũ fā‘ ilũn

- 1 řĩrĩn lebũñi bũs ideli řehā abāř
Bir boynı bağlu bende olubdur saña [abāř]
- 2 Zerd olmaz idi rũyı vũ şolmazdı bağrı ān

²⁴⁸ Saadet Karaköse. *Nev‘ĩ-zāde Atāyĩ Dīvānı*. (Ankara: T.C. Kũltũr ve Turizm Bakanlığı Kũtũphaneler ve Yayınlar Genel Mũdũrlũęũ, 2017) 200.

196/1a řehā : dil-berā D.

3b [abāř] divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

Olmasa cām-ı la‘ lüñe ger mübtelā kıbaķ

- 3 Bilmez ne kılp ıakacağın aña ehl-i rızķ
Bezm ehline muřāķib olaldan řehā [kıbaķ]

- 4 Ağzını tuı ki fāř ide bu sırr-ı meclisi
Būs eylemek diler lebüñi sākıyā kıbaķ

- 5 Ėaltān-ı kūy-ı pır-i mugāndur ‘Aıāy-veř
Olmış esır-i ‘ışret-i bezm-i řafā kıbaķ

[7208b-31b]

197²⁴⁹

“Gazel” - Bākı

Mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilūn

- 1 Yazdı bahār āyet-i ĥüsnüñ varaķ varaķ
Gül muşhafından okudı bŭlbŭl sebaķ sebaķ
- 2 Rāh-ı ġamıñda bulmadı dil emn ü rāĥatı
Tātār-ı ġamzeñ eyledi yaġmā kınaķ kınaķ
- 3 Yād-ı lebüñle ‘ışret içün büstānlara
Allāĥ çekildi bāde-i gül-gŭn kıbaķ kıbaķ
- 4 Dŭn gice ol ġazāli kıaçurmuş raķıb-i seg

²⁴⁹ Kŭçŭk, *Bākı Dıvānı*, 183.

197/2a Rāh-ı ġamıñda : ‘Ařkuñ yolında D.

5a yeter baña :gerek bize D.

İtler gibi aradı bulınca yatağ yatağ

5 Kaddūñ nihālî ruğlaruñ âlî yeter baña
Gül deste deste taze fidânlar kucağ kucağ

6 Mesken tatalı ol ham-ı ebrûda çeşm-i yâr
Âşûb u fitne gizlenür oldu bucağ bucağ

7 **Bâkî** işigi hâkine düşmiş niyâz ider
Miskîn fütâde ‘ âşık-ı miskin bî-dil babak babak

198²⁵⁰

“Gazel” - Bâkî

Mef’ ulü fâ’ ilâtü mefâ’ ilü fâ’ ilün

1 Kâsd eyler ağzuñ öpmek için dâ’imâ kabak
Olur boğazı iplü degüldür şehâ kabak

2 Bezm-i gamuñda şanma kabak minnetin çekem
Eşküm şarâb u dîdelerümdür baña kabak

3 Bezmünde gerçi şagâr-ı şahbâya baş eger
Bedr-i münîre dil uzadur dil-berâ kabak

4 ‘ Âşık hadîs-i câm-ı lebûñ aldı ağzına

²⁵⁰ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 183.

198/Divandaki 2. Beyit mecmuada yoktur:

Hoş şevk virdi meclise mihr-i münîrvâr

San kurs-ı âfîtabdur ey meh-likâ kabak

4a aldı: alsa D.

Meclisde çok laķırdamasun sākıyā ķabak

- 5 Ol vāsıtayla la‘l-i leb-i dil-beri öper
Cāmuñ yüzine gülse n’ola **Bākıyā** ķabak

199²⁵¹

“Gazel” – [Şeyhü’l-İslām] Yahyā

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Ele alsuñ yazılur ey meh-i enver kākaz
Dil-i sevdā-zede-i ‘āşıkā beñzer kākaz
- 2 Saña tōmar dil ü cānı şunarsam n’ola kim
Pādişāh olana elbetde şunarlar kākaz
- 3 Hırz-ı cān haţţ-ı emān bil anı ey ‘āşık-ı zār
Saña lūţfundan eger göndere dil-ber kākaz
- 4 Yansa kül olsa da mażmunını izhār eyler
Bes hemān sözüñi yaz dilbere gönder kākaz
- 5 Rişte-i cān-ile sar şeh-perine ey **Yahyā**
Senden ilterse eger yāre kebüter kākaz

²⁵¹ Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 69.
199/4b bes :sen D.

“Gazel” - Fâ’îzî

Fe’ ilâtün Fe’ ilâtün Fe’ ilâtün fe’ ilün

- 1 Dilberün çünki ğubâr-ı haţın özler kâgaz
Göresin olur o sevdâ-yile muğber kâgaz
- 2 Gitmeye naķş-ı haţuñ yine anuñ göñlüñden
Kül olub âteş-i řahruñla [yâne] ger kâğız
- 3 Şu’ le-i âteş-i ğamdur döyemez aña řamām
Benden ol řāha meger ilete kebüter kâgaz
- 4 Şa’ şa’ a şaldı meger neyyir-i a’ zām hāke
Gönderüp Fâ’îzî’ye şazret-i dāver kâgaz

[7208a-32a]

“Gazel” - Nādirî

Fe’ ilâtün Fe’ ilâtün Fe’ ilâtün fe’ ilün

- 1 Görelî haţtın olup ‘ aşķla lāğar kâgaz
Saña olmuş yazalu bende-i kemter kâgaz

²⁵² Halil İbrahim Okatan. *Kafzâde Faizi Hayatı Eserleri Sanatı-Tenkitli Divan Metni* (İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 1995) 183.

200/2b “yane” divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

3b kebüter: semender D.

Mecmuada 9 beyitli gazelin sadece 4 beyitine yer verilmiştir.

²⁵³ Numan Külekçi. *Gani-Zade Nadiri: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şeh-name’sinin Tenkidli Metni* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1985) 241.

201/1b saña : sikke D.

3a olduğda: oldukça D.

3b bir: ter D.

4b [kâgaz] divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

- 2 Sûret-i hûbuñı bir şafhada naķş eyleseler
‘Āşık-ı zāra gelür rûh-ı muşavver kâğaz
- 3 K̄ararup tursa n’ola hāmeve olduķda k̄arın
Dili ucundan anuñ düşmüş idi bir kâğaz
- 4 Gerçi ġāyetde eli yufkadır ammā ki yine
Tırma bezl itmede mānend-i tūvān-ger [kâğaz]
- 5 Buldı revnaķ nitekim ‘arşa-i kâğıd-hāne
Āb-ı eş‘ aruñla **Nādiriyā** her kâğaz

202²⁵⁴

“Gazel” - Rūhī

Fe’ ilātün fe’ ilātün fe’ ilātün fe’ ilün

- 1 Yārdan geldi bize virdi haberler kâğaz
Başlar üzre iderse yeridür yer kâğaz
- 2 Şerh-i vaşfi o mehüñ irmeye pâyāna henūz
Fi’-l-meşel ger ola eflāk-ı ser-ā-ser kâğaz
- 3 Āsumānda görinen mihr-i cihān-tāb degül
Uçurur her seher ol serv-i semenber kâğaz
- 4 Her kaçan alsam ele yazmağa söz dilimi
Od düşer üstine fi’l-hāl yanar her [kâğaz]

²⁵⁴ 202/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 5 Yazmağa vaşf-ı ruḥ-ı yār ile **Rūḥī** şî‘ rin
Çarḥda almış ele māh-ı münevver kâğaz

203²⁵⁵

“Gazel” – [Taşlıcalı] Yahyâ

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

- 1 Ne sulṭānuz ne dervîşüz ne şeyḥ-i kâmyābuz biz
Deminde ‘ aşıkına açılur söyler kitābuz biz
- 2 Şu gibi mā’ il alçaqlaruz ammā ki ey sofî
Ma‘ ānî selsebilinden yüze gelmiş ḥabābuz biz
- 3 Kişinüñ yel gibi dāmān-ı ‘ aybın açmazuz hergiz
Bu yād illerde settārü’ l-‘ uyūb olan türābuz biz
- 4 Muḥibb-i ehl-i ‘ irfānuz ğubār-ı rāh-ı merdānuz
Şafā-yı ‘ aşk ile rif‘ atdeyüz ‘ ālî-cenābuz biz
- 5 Beri gel müşkilüñ cāniblerinden bir su’āl eyle
Kıbāb-ı Mescid-i Akşā gibi ḥāzır-cevābuz biz
- 6 Ḥasūd-ı lā-yesūda ḥāşılı merdūd-ı merḥūma

²⁵⁵ Mehmed Çavuşoğlu. *Yahyâ Bey (Taşlıcalı) Dîvân Tenkidli Basım*, 332.

203/2a mā’ il : yalımı D.

3. Beyit divanda 4.beyit olarak geçmektedir.

3b olan: olmuş D.

4.beyit divanda 5.beyit olarak geçmektedir.

4b Şafā-yı: şabā-yı D.

5.beyit divanda 3.beyit olarak geçmektedir.

5a su’āl : şadā D.

6a merḥūma : ma’būda D.

Çekilmiş tîğ-i tâbende atılmış bir şihâbuz biz

- 7 Bugün ‘uşşâkuñ ey **Yahyâ** şukûfe gibi gülşende
Gözini gönîlini açmaya gelmiş âfitâbuz biz

[7209b-32b]

204²⁵⁶

“Gazel” - ‘İlmî

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- 1 Şevk virdi bu gice meclis-i mestâne kadeh
Mey-i rahşân-ile döndi meh-i tâbâne kadeh
- 2 Meclis-i gülşene beñzetdi gülünce sâķī
Murğ-ı dil bûlbüle döndi gül-i ħandâne [kadeh]
- 3 Kıymet olmaz aña sâķī güħer-i cāna deġer
Bezm-i ‘işretde deġerse leb-i cānâne kadeh
- 4 Ġam kıyâmet kıparurdı beşine rindānuñ
Dönmese meclis-i ‘âlemde tokuz dâne kadeh
- 5 Bezm-i ‘aşķuñda ‘İlmî meye muħtâġ degül
Çeşm-i pür-ħûnu yeter ‘âşık-ı giryāna kadeh

²⁵⁶ 204/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” - Zārīfī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Şevkl̄er virse n’ola meclis-i mestāne ẓadeḥ
Beñzemez mi pür olıncaḥ meh-i tābāne ẓadeḥ
- 2 Būs-ı la‘ l-ile ruḥın eyledi meclisde ‘aṭā
Şundi bir verd-ile gūyā baña cānāne ẓadeḥ
- 3 Meclis içre düşüp olmazdı şikeste sāḳī
Mey-i la‘ lūñle eger olmasa mestāne ẓadeḥ
- 4 Neş’e-i meyle virüp meclis-i ‘irfāne şafā
Būs ider la‘ lūñi döne döne rindāne ẓadeḥ
- 5 Bezm-gāh-ı zurefā içre Zārīfī seyr it
Dest-i sāḳīde yaraşmaz mı zārīfāne [ẓadeḥ]

“Gazel” - Nādīrī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

²⁵⁷ Gülşah Taşkın. *Çorlulu Zarīfī Divan’ı: İnceleme-Edisyon Kritikli Metin* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2009) 239.

205/1a meclis-i mestāne : bezm-i sebistāna D.

4a ‘irfāne : mestāne D.

5b “ẓadeḥ” divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

²⁵⁸ Külekçi, *Gani-zade Nadiri: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şeh-name’sinin Tenkidli Metni*, 239.

206/ 2.beyit divanda 4.beyit olarak geçmektedir.

2a dökilen: görinen D.

3b devrānı: devr idicek anı D.

4.beyit divanda 2.beyit olarak geçmektedir.

- 1 Söyledüp bülbül iderse n'ola rindānı adeh
Bağ olur meclis-i 'ışret gül-i andānı adeh
- 2 Cur'a şanma dökilen dūr olıcağ la' lünden
Dīdesinden ağıdur āke ciger anı adeh
- 3 Halka-i meclis olup dā'ire-i muṭrib-i şevk
Pür-celācil görünür [devr idicek anı] adeh
- 4 Devr-i meclis ki şafā sübḥasınun riştesidür
Ṭurmayup aña dizer dāne-i mercānı adeh
- 5 Dir isem halka-i rindāne revā **Nādiriyā**
Kemer-i cemdür anuñ la' l-i Bedeḥşānı adeh

207²⁵⁹

“Gazel” - Emrī

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Mūmiyānuñ hevesi şöyle za' if itdi teni
Bir ıluñ ardına sinsem göremez kimse beni
- 2 Var-iken yār dehānında cevāb-ı şāfī
Cān-ı bīmāruma yokdan gelür anıñ süḡanı
- 3 Öykünür la' lüme didün meyün içdüñ anını
Göresin sāḡi nice tutar anuñ anı seni

²⁵⁹ Saraç, *Emrī Dīvānı*, 297-298.
207/1a za' if : ḡayāl D.

- 4 Atduğın taşı kı bārī başalum bağrımıza
Hele lutf eyle dirîğ itme elünden geleni
- 5 Hınçer-i yâre tayanma o bir âhen-i dildür
Emriyâ tîşesi öldürmedi mi kûh-keni

[7209a-33a]

208²⁶⁰

“Gazel” - Ğafûrî

Fe‘ilâtûn Fe‘ilâtûn Fe‘ilâtûn Fe‘ilûn

- 1 Söylemez rāz-ı leb-i la‘lini mübhem ne tutar
Şadef içre dūr-i nâ-süfte’i bilmem ne [tutar]
- 2 La‘li efsûnına olmasa perî-rûlar esîr
Ol Süleymân-ı hüsün yok yere hâtem ne [tutar]
- 3 Çeşme-i âb-ı hayât olmasa la‘l-i pâki
Nevbahâr-ı haţını tâze vü hürrem ne [tutar]
- 4 Hâşıdır şâh-ı ğamuñ şehir-i dil ü cân ammâ
Virse bir mültezem vuşlata görsem ne [tutar]
- 5 Sakf-ı gerdûna n’ola virse **Ğafûrî** yine tâb
Seyr idüñ meş‘ale-i âhı dem-â-dem ne tutar

²⁶⁰ 208/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” - ab l 

F   il t n f   il t n f   il t n f   il n

- 1 Ri te-i nazmum bıra dı i ine  alku n igi
G rel m b z ra  ı sun her ki in n ipligi
- 2 Kirpiye d nd rdi za m-ı t r-i  amzile seni
Ol  a ı y nu  birer gizlenmi  o dur karpigi
- 3 Ellerin g rd m nig ru  d gmelerken c mesin
G rin r el- a  g m   barma larından iligi
- 4 Nesne ta   il eylemez ‘ lemd  beglikten ki i
A duran eylikd r ey dil  oma elden eyligi
- 5 B se isterse ab l   am deg l eks klid r
Bende-i k st  dur  o dur anu  eks kligi

Gazel” – Velehu [ab l ]

Mef  l  f   il t  mef   il  f   il n

²⁶¹ Erdo an, *Kab l  İbrahim Efendi, Hayatı, Edeb  Ki ili i ve Divanı ( nceleme-Tenkitli Metin-Dizin)* (Ankara: Gazi  niversitesi, Sosyal Bilimler Enstit s , Doktora Tezi, 2008) 745.

209/2a seni: dili D.

3.beyit divanda 4.beyit olarak ge mektedir.

4.beyit divanda 3.beyit olarak ge mektedir.

4a beglikten : kemlikten D.

4b ey dil :  dem D.

²⁶² Erdo an, *Kab l  İbrahim Efendi, Hayatı, Edeb  Ki ili i ve Divanı ( nceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, 717.

210/2b d   im:renc   D.

4a      ki :    il ki D.

- 1 Murğān-ı murğzār ki mergūle-senc ola
Şahñ-ı çemen mişāl-i serāy-ı sipenc ola
- 2 Sağ ola bir kişi de ele almaya sāgar
Her ne içerse içine dā'im firenc ola
- 3 Sultān-ı mülk-i hüsn ü melāhat odur k'anuñ
Hurşid ile şu'ā-ı ruḥı pençe penc ola
- 4 'Āşık ki degme kayd ile dil-beste olmaya
Lā-büd esīr-i silsile-i pūr-şikenc ola
- 5 Āhır ḥarāb olup yıkılur ḥāne-i dili
Anuñ ki ey **Ḳabūlī** ruḥ-ı yāri genc ola

211²⁶³

“Gazel” – Velehu [Ḳabūlī]

Fe 'ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bir gedā himmeti yegdür baña begden ağadan
Ḳurtarurdu hele bir pāre bizi dağdağadan
- 2 Tīr-i dil-dūzı ciger delse 'aceb mi ey dil
Yegdür ol māh-veşüñ kaşı kemānı çağadan

²⁶³ Erdoğan, *Kabūlī İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, 685.

211/ 2a ey dil: çağadağ D.

5a ṭa' nı : ḳavli D.

5b vaḳvaḳa-i : laḳlaḳa-i D.

- 3 Keşf için şūfi keşef gibi hicāb ile yürür
Başını hırkasına çekmegi görmüş bağadan
- 4 Bir ‘ Arab şūhına bir buse ‘ aṭā eyle didüm
Kāle huz min keremī kiltü metā kāle ğadan
- 5 Vā‘ izūñ ṭa‘ nı **Kabūlī** bizi tağyir itmez
Āb-ı pāke ne zarar vaḳvaḳa-i kurbāğadan

[7210b-33b]

212²⁶⁴

“Gazel” - Baḥr-ı Tavīl-i Beyānī der Tevhīd-i Bārī

Fe‘ ilātün

²⁶⁴ İsmail Hakkı Aksoyak. “Beyanî’nin Baḥr-ı Tavīl’i” *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 2/3, (2018), 230-242.

212/1b “daḡı” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

2a daḡı : bedr-i dūcā M.

3a idüp : ider M.

3b “bī-bedel” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

4b ““āşık-ı şādık güle hem-rāz olalum bülbül-i hoş-lehce gibi şerḥ- i ğam-ı dil- bere āğāz” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

5a “dil-i āşüfte-i” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

5b “āh kün ü” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

6a hem dem :hem derd M.

6a daḡı: ruh-ı M.

7a “bī-ḡār” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

7a “-dī” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

7a “meger” makaleden faydalanılarak tamamlanmıştır.

7b bī-çāreye : ğam-ḡāreye M.

8b midir : nedür M.

8b “mı ki yā Rab” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

11b “kāküli yok dide-i” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

12a “ki ma‘ ānī” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

12b zuhūr :ṭahūr M.

12b “cihān” makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

1a Evvelâ hamd idelüm Hâlık-ı eflâke vü mâ-fihî ki izhâr u ‘ıyân eyledi bu cümle ‘acâyib ü ğarâyib yir ü gök ü melek ü cennet ü Rızvân [u] dağı hürî [hür] ile ğılmân ve gül ü sünbül ü reyhân ü mül ü bülbül ü destân ve dağı çeşme-i hayvân u dürrü lü ‘lû’ mercân u meh ü mihr -i dırağşân

1b Ehad u Qâdir ü Qayyûm ki evvel dūr [durur] u Âhirdur u Zâhirdür Bâtındur u [zâhirdur u] Sulţân-ı Ezeldür ki ebed mülkini âbâd idüben kendüyi bildirmek için tûtî-i ervâhı muqaddes adını Âdem idüp dām- ı ten-i hâki ile mûnis ü me’nûs [dağı] kılup şâhib- i nāmûs kılup eyledi ihsân.

2a Şekeristân- ı belâgatda gelüp her biri bir pâdişeh-i sebz-livâ mihr ü meh ü nûr ü zîyâ maţla‘-ı hürşîd-i şafâ menba‘-ı envâr-ı hüda baħr-i şehâb ve dağı hür-likâ kim gönül âyînesine çünki nazar kıldılar Üstâd-ı Ezelden dükeli şavt-ı hazîn ile hoş-âvâze gelüp dir

2b ki: “*Elâ in ne lenâ merhameten min -keremih*” yokdur anuñ şibh ü şerîki vü nazîri vü vezîri vü anuñdur dükeli ‘âlem ü Âdem Harem-i Ka‘be vü Zemzem heme zerrât-ı cihân pertev-i hüsn ile ferağ-nâk ü tarab-nâk ü heme vâlih ü hayrân u heme medhü senâ-ğân u heme şâkir- i Sübhân

3a “*Eyyühe ‘n-nâ su te‘âlev fe-ğuzûâ yete rabbin ħamidû ve ‘ğ terafû ve ‘ğtenimû naħnu ileykum rûsul min ħablih*” cümle cihânı bezedi hüsn- i ‘acîbiyle ki ‘aql irmez aña fîkr ü firâset müteħayyir ħaluban secde-i şükrâne idüp “*eyyete lâ-‘ilme lenâ*” Her ne olursa olsun ilim de bize son yokdur ħatm idüp be-şad ikrâm

3b Ki ne hoş-câm- ı cihândur ki hüveydâ vü nihândur Şamed ü Lem-yezel ü [bî- bedel] ü pâdişeh ü kevn ü mekândur ki ħitâb-ı kün ile arz u semâvâtı ‘ademden getürüp cûd- ı vücûd-ile müşerref kıluban Âdem için mesken ü me’vâ-yı laţîf itdi vü ‘aşq ile gönül mülki ne virdi ğam-ı cânân

4a Niçe ğam kim dükeli şādî vü ‘âlem buçuğa almaz anuñ ehli olan ‘aşık-ı dil-dâde-i üftâde-i âlüfte-i âşüfte-i sevdâ-zede-i bî-ser ü pâ kim sûz-i ħâk-i kefi pây-i bût ü serv- ħadd ü mâh-ruħ u sîm-ber ü leb-i şekker-i hür-veşi yâr-ı hoşı itdi fûrûğ

[7210a-34a]

eyledi ol yār

4b Heme ebnā-yı cihāndur ki budur hāşiyet-i ‘āşķ- ı kemīn-şāz u cihān-sūz-ı dil-efrūz
budur taht-ı vüçüd üzre Celāl-i Hāķa mazhar ki “*eger ‘āşķ nebūdī be-cemāleş ki resīdī*”
bu-durur vāsıta-i hılķat-i ‘ālem ğaraż ez-rif at-i ādem sebeb-i mevhebet-i Hālīķ [u]
Raḥmān.

5a İmdi ey [‘āşķ-ı şādīķ ğüle hem-rāz olalum bülbül-i hoş-lehce gibi şerḥ- i ğam-ı dil-
bere āġāz] ide tā ki neler eyledi hicrān dikenı bütün āzürde-i [dil-i āşüfte-i] bī-şabr u
ķarāra gel aḥī kāşif-i esrār olalum yār- ı vefā-dārumuz olġıl

5b Men-i bī-çāre-i dil-ḥaste-i bir dil-ber-i Leylī-ves ü ḥançer-keş ü merdüm-küş ü āşüb-ı
cihān nice zamān kūh ile hāmūna düşürdi men dīvāne daḥı [āh- kūn ü] na‘ ra-zenān sīnemi
çāk eyleyüben ḥāk-i kef-i pāyını Mecnūn gibi her dem gözedürem [ez-]pey-i dermān

6a ki çekem dīde-i ğam-dīdeme ol kuḥl- i cevāhirden ü āsūde vü fāriġ olam ey ‘āşķ-ı
hem-dem ki ferd olmaġiçün merd oluban çeşm-i ter ü çeḥre-i zer dile gelen ni‘ met ü ‘ıyş
u ṭarab u zevķ u şafā vü daḥı maķşūd bulur kimse buña şekk idemez kim ḥaber-i Seyyid-
i levlāk-durur bu

6b Geh beyābānda enīsüm dürr-i ümmidi vü āh geh benüm re’s-i cibāl üzre celīsüm esed
ü bebr ü peleng ile ķamu vaḥş u tıyūr idi ve men fāriġ idüm cümle cihāndan ki ḥayāl-i
ruḥ-ı cānān beni almışdı vü fikr-i ser-i zülfinde bu dīvāne göñül ķalmış idi bī-ḥaber ü bī-
eşer ü vālīh ü ḥayrān

7a Gelüben ‘āķıbetü’l-emr ser-i kūyını mesken tıutuban ğülü [bī-ḥār] gibi nāle vü āhum
yedi eflāke çıkar[dı] zīre ki bu ‘āşķ-ı cihān-sūz-ı ciger-düz-durur kimse buña şabr idemez
men nice şabr eyleyim [meger] āḥir “*ferecu ’llāh ķarīb*” oluban bende-i āzād idüben ķıldı
teraḥḥum baña ol yār

7b Diñle ey yār benüm bu gice dil-dārum ile nice vişāl oldu müyesser niçe sevdā-zede itdi
beni ol zülf-i mu‘ anber şeh-i serverüme enver dil-ber nice oldu men bī-çāreye serv-i ķadi
bālā niçe bālā aña hem-tā göremez mihr-i semā bedr-i dücādur heme cā der-heme devrān

8a Başıımı ceyb- i tefekkürde idüp bir gice ḥayrān u perīşān

[7211b-34b]

idem andan ki ‘aceb n’ola benüm hālüm ü ol rūḥ-ı revānum nice görem n’ideyin āh u fiğān eyleyüben lücce-i ‘ummān gibi olmışdı benüm gözlerüm ü ‘aynuma gelmezdi şehā ḥāb- ı ḥayāl idi baña cümle cihān ‘ākıbet-i kār

8b Nāzar itdüm ki benüm başuma gün toğdı vü men ḥayrete ṭaldumdı “Sübḥāne’l-Melikü’l- Cāmi‘ leylan ve nehāren [çi] ne ‘aceb nīm-i şebān-ı ṭal‘at-i ḥūrşid-i müniri Melikü’l-‘arş midir düş mi ki bu vāḳı‘a-i bü’l-‘aceb mi yoḥsa menüm baḥt-ı siyāhum uyandı [mı ki yā Rab] ne ‘aceb ḥikmet-i Yezdān

9a Hātif-i ḡaybdan āḥir bu nidā geldi ki “[*el-‘alimü’l-muṭṭalib*] *yā ebşir bi-vişāli’ş-şanemi’l-maṭlab*” yā ‘āşık-ı miskīn ḥoş u şād ol ki dem-i vaşl ḡanīmet-durur ol maḳşad-ı aḳşā ki anuñ [māh] ṭal‘atine reşk ider mihr-i münir andan utanup yüzi yirde müte‘accib oluban oldu o vech-i ḥasene cān ile meddāḥ

9b Baña raḥm eyleyüben kıldı müşerref sözi ḳo sāzı getür şem‘-i şeb-efrūzı getür didügi vaḳtin didüm ey Rūḥ-ı Muḳaddes nefesüñ ‘İsī-i Meryem gibi cān virdi baña şād olasın bī-ḡam u āzād olasın ben n’ideyim şem‘-i şeb-efrūz-ı nigārı göreyin çünki odur kevkeb-i tābān

10a İşidüp bu sözi ol şāḥ-ı cihān kıldı tebessüm gelüben yanuma çok mekremet itdi men sevdā-zede çün sāye-şıfat anuñ ayaḡına düşüp ol kişinüñ zerre-i luṭfı meni mihr ile götürdi yine ol ḥāk-i mezelletden ü didi delü olma didüm ey meh ne ‘aceb mekremet itdün meni āşüfteye ‘ömrüm

10b Didi ḡam çekme ki şimdengirü eyyām-ı feraḥ geldi vü gitdi elem ü derd ki çekdüñ deñedüm men seni çok şabr ü taḥammüllü imişsin diyü ḳol şaldı benüm boynuma gel didi bu beytü’l-ḥazeni terk idelüm didi men faşl- ı bahār irdi vü geldi gül-i gülzārı temāşā-yı ḡanīmet bilelüm eyleme efgān

11a Şalıcaḳ boynuma ol sā‘id-i sīmīni didüm kim ‘acebā bu meh-i nev mi ki felekden inüben gerdenüme ṭavḳ oluban kıldı müşerref ki seg-i kūy-ı nigārı ḳıla mümtāz

kılanlardan itdi ne tırursun Tura seyrân idelüm cânib-i bâğa gidelüm geşt- i gülîstân
idelüm ‘ âşık-ı miskîn

11b Didüm ey cân-ı bâğ-ı cihânsun gül ile nergis ile sünbül ile serv-i hırâmānuñla bâğ-ı
cihānı n’ideyin behresi yok çehresi yok

[7211a-35a]

dide-i pür-[kākūli yok dide-i] fitnessi yok kâmet-i cân-perveri yok şâh-ı şâhân-ı cihân-ı
kevn ü mekân ez-dil ü cân çerh-zenân oldı saña bende-i fermân

12a Bu-durur hâşiyet-i şabr u şebât ey dil-i âşüfte işit kavl-i Beyânî [ki ma‘ânî] heme
cem‘ olıcağız el virüp ahvâl- i murādâtı [sa‘ âdât] u [anuñ] ki bir şemmesidir baħr-i tavîli
ki buved bîst ü çehâr fe‘ ilâtün. Dürer-i dürc[- ile] le’âlî ki bu baħr içre-durur cümle
şifâtdan olubdur

12b “*Aḥmedallāhe ‘ale ‘l-ḥatmi ve ‘l-itmām keşīran ve şallā ve sellime ebu ‘d-dehri ‘ala ‘l-
ḥātīm men kāne beşīran ve nazīran*” o zamāndan berü kim pertev-i nūr-i nebevīden heme
ervāḥ zuhūr itdiler ol iki [cihân] serverine ez-dil ü cân muttaşılan her biri bir medḥ ü şenā-
ḥân.

213²⁶⁵

Ġazel ez-ân Sa‘ dī der-tarz-ı ġarīb

Fe‘ ilâtün

1a Ey yüzi gül lebi mül şureti şengül saçı sünbül beñi fülful kadi ra‘ nâ ruḥı zībâ lebi
ḥamrâ vü [güz el]²⁶⁶ gözleri ala.

²⁶⁵ İsmail Hakkı Aksoyak, “Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa’nın Mıdır?”, *Turkish Studies* 2/4, (2007), 90.

213/ İsmail Hakkı AKSOYAK, makalesinde söz konusu bahr-i tavîlin Seyfî’ye ait olduğunu söylemektedir.

1b V’ey lebi gonca beli ince: Ey beli ince lebi gönce M.

2a tapuñdan: kapuñdan M.

4a dilber: gözler M.

4b Sa‘ dī gibi âşüfte vü ser-geşte vü şûrîde dermânde vü bî-çâre vü âvâre: Seyfî gibi âşüfte vü dermânde vü ser-geşte vü şûrîde fütâde vü bîçâre M.

²⁶⁶ Makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

1b V'ey lebi ğonca beli ince perī-rūy [u] melek-ĥūy [u] cefā-cūy [u] gül-endām [u] dil-ārām [u] teni berg-i semen ruĥları lāle.

2a Ĥāk-i pāyuñ gözüme sürme yiter sürme ĥapuñdan beni ey ĥüsrev-i şīrīn-süĥan u ğonce-dehen gözleri sāĥir ĥaĥı kāfir.

2b Cevr-i hicrān-ıla zecr eyleyüp iñende dil uzatma vü ebrūlaruñı ĥatma vü ‘āşıkларуñ ağlatma şehā girme vebāle.

3a Yine eyyām-ı bahār irdi mey-i nābla vü sāz ile vü söz ile niyāz ile cinān bāġını seyr eyle gel ey dost.

3b Ġāfil olma şanemā ‘ömri geĥür ĥeng ü rebāb ile şarāb ile kebāb ile ki ĥüsnüñ güneşi bir ğün ola ire zevāle.

4a Bend-i zūlfüñde esīr oluban irişmesün ey serv-i revān dilber-i fettān şeh-i hūbān ü suĥandān ü cefākār-ı dil-āzār.

4b Dil-i Sa‘dī gibi āşüfte vü ser-geşte vü şūrīde [u] dermānde vü bī-ĥāre vü āvāre olup uğramasun kimse bu ĥāle.

[7212b-35b]

214²⁶⁷

“Kaside” - Baĥr-i ĥavīl-i ‘Ālī

Fe‘ilātūn

²⁶⁷ Aksoyak, “Gelibolulu Mustafa Ālī Dīvānı”, 63-64.

214/2b cūy-ı: ĥeşm-i D.

3a “şīveye” divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

3b Cānı yaĥar: Ĥālī yıkar D.

5b ğünüm : anuñ D.

5b gele :hele D.

6b sad pāre :hezār bār D.

1a Yine bir şüh-ı cefā-pīşe şeh-i merḥamet-endīşe güneş gibi toğup ḥāneme gencine sıfat virdi şeref gūşe-i vīrāneme dil şehrine luṭf ile kerem kaşrını bünyāde yıkık gönlümi iḥsān-ile ābāde vü ḳādem-rence ḳılup bezmüme tenhā vü beni itdi vişāliyle ḥased-kerde-i dünyā

1b Didi ḥālūñ nedür ey ‘āşık-ı bīmār ve benüm derd ü firāḳumla olan zār yiter çeşmüñi ḥūn-bār 6) yiter kendüzüñi derde giriftār idüben ağlasın inleyesin āteş-i hecr ile ciger tağlayasın müjde ki itdüm seni iḥyā vü şifā-ḥāne-i la‘lümdeki şerbetden içerseñ n’ola şıḥḥā

2a Bārekallāh o luṭf ıssı kerem kânı vefā gülşeninüñ gonçe-i ḥandān-ı şafā meclisinüñ şem‘-i şebistānı ki ben ḥāki müşerref ḳıla dāmān-ı mürüvvetle yaşum daḥı sile serv-i ser-efrāzı tenezzüller ide gül gibi alınmaya her ta‘na taḥammüller ide. İşte civān işte suḥan-dān

2b Ben anuñ bendesiyem luṭf ile şermendesiyem. Başum anuñ cānum anuñ cūy-ı sirişküm gibi emvāl-i firāvānum anuñ çāker-i fermān-beri ‘āşıklarınuñ kem-teri bir bağı yanıḳ sīnesi ḳana boyanıḳ miḥneti çok rāḥatı yok ‘āşık-ı dīvānesi ferzānesiyem Ḥazret-i Ḥaḳ ‘ālim ü dānā

3a Nedür ol ḥüsn ü bahā yā nedür ol luṭf-ı edā o daḥı tursun o revişler tıruşlar o gelişler o gülişler o baḳışlar dil-i ‘uşşāḳı zārāfetle yaḳışlar ki ruḥın ‘arz ide yā şaḳlaya. Ol ‘işveye [şīveye]kim ḳatlana. Bir laḫza ḳara zülfi ḳomaz dilde ḳarār Uyḫu yüzün görmez oldum

3b Görenüñ ‘aḳlı gider. Ğamzesi cān mülketini ğāret ider. Dillere āteş birağur. Cānı yaḳar ḥāne-i nāmūsı yıḳar ol ruḥ-ı āli niçe ‘āḳılları dīvāne niçe zāhidi mestāne ḳılup gözleri pür-fitne vü ğavğā gözümün yaşı mişālinde ider mā-melekin her ḳişinüñ iki gözi göz göre yağmā.

4a Bā-ḥūşūş ol ḥaṭ-ı leb ol çeh-i ğabğab ki leṭāfetde biri āb-ı ḥayāt u zulumāt oldu. Biri şol çeh-i naḥşeb ki toğar anda şebān-rüz u be-her-sā‘at-i firüz-ı

[7212a-36a]

cihân-sûz u cihân-tâb meh-i bedr-i firûzende-i pür-tâb ki her gâh iki rahşende vü tâbende
güneş olmuş anuñ şevkine sūzân

4b Şaķın ey dīde daķı kimseye girye ile görünme şaķın ey sīne daķı seng-i nedāmetle
melāmetle şaķın döginme ey eşk daķı olma revān şaķın ey āh daķı eyleme ‘ālemleri sūzân
ki günün toĝdı. Sa‘īd oldı sitāruñ yine ğam-ĥāneñe nā-gāh şeref virdi. O meh-pāre zihī
ṭālī‘-i ğarrā

5a Yūri ey derd ü elem girme gönül mülkine zīnhār beni ḳatma siyeh baḥtlularuñ silkine
kim devr-i murād üzre dönüp gerd-i ruḥ-ı ṭālī‘-i güm-geşte zülāl-i leb-i yār ile yunup āteş-
i endūh-ı dil ü sīne o şudan söyünüb şem‘-i murādum uyanup renc ü ‘anā zulmeti ḥūznüm
gibi gitdi.

5b Aña şādem ki felek baḥtuma rām u baña ol mihr-i cefā-pīşe dil-ārām ve vişāliyle
günüm ‘īde dönüp şoḥbet-i eyyām u cemāliyle şeb ü rûz dil ü cānuma vāşıl niçe biñ cām
ḥayāliyle şeker-ḥāb-ı şabūḥide daķı zevḳ-i şafā lezzeti mevcūd u tamām. Aç gözün ey
kevkeb-i bīnā.

6a Gele ey çerḥ-i felek sen de gehī ‘adl ile inşāf ile depren fuḫalā zümresi bezminde bu
evşāf ile söyleñ ki suḥan-dān olana cevri revā ḳahrı sezā görme. Yüzin desti ihānetle sitem
topraĝına sürme bu luṭfı ki baña eyledün ol luṭfı şaķın ğāyete irgürme ki me‘mül olan
oldur.

6b Şükür Allāh’a benem mīr-i ahālī vü benem nām ile ‘Ālī ki felek rütbe-i ‘irfānumı
ta‘zīm ü melek kevkebe-i şānumı tekrīm iderek kevne ḳadem başdum u ter-şaşt ile
meydān-ı hünerde niçe biñ kerre oḳum atdum u sad pāre yayum yaşdum u tā ḳavs-i ḳuzah
ṭāķına aşdum nite pervā.

[7213b-36b]

215²⁶⁸

“Gazel” - Kabûlî

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Cism-i pâkiñ görmek isterseñ şoyub hammâma koy
Olmaz ol sîmîn-beden gibi efendi pâk-şoy
- 2 Ol tezerv-i hoş-ıdırâmıñ şimdi ey şeh-bâz-ı dil
Şaydınıñ eyyâmıdur zîrâ raķibi dahı toy
- 3 Tañ mı pest olsa nazarda serv-i bâlâ-yı çemen
Kadd-i yâre uymadı başķa başına çekdi boy
- 4 Āb-ı istiğfâr ile çirk-i günâh-ı cismi yu
Naķş-ı ğayrı levh-i dilden men-i ‘ irfân ile yuy
- 5 Hâzret-i ‘ İsâ olursañ yaramazsıñ düşmene
Ey **Kabûlî** sūzen-i zerle gerekse gözin oy

216²⁶⁹

“Gazel” - ‘Ulvî

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün fe‘ ulün

- 1 Zuhûr itdi ruķuñda dilberâ hatt
Yeridir beni öldürse şehâ hatt

²⁶⁸ Erdoğan, *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, 738.
215/ 4b levh: tiğ

5a olursañ: olsan da

²⁶⁹ Tuba Onat Çakıroğlu ve Ayşe Nur Kılıç, “Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Y/460 Numarada Kayıtlı Cönk”, *KÜLTÜRK* 9, (Yaz 2024), 150.

216/ Makalede gazelin sadece ilk ve son beyiti yer almaktadır.

- 2 ‘İzaruñ ‘aşkı ile cān virirken
Belā-yı nāgehān oldu baña ḥaṭṭ
- 3 Yaraşur bu dil-i şeydāya şāhum
Belā-yı pūr-siyāh olsa n’ola ḥaṭṭ
- 4 Ğam-ı zülfünle miḥnetler çekerken
Getürdi başıma bunca belā ḥaṭṭ
- 5 Egerçi qaradur ‘Ulvī ḥaṭṭ-ı yār
Şeb-i vuşlāt-ı dilrübā ḥaṭṭ

217²⁷⁰

“Gazel” – [Şeyhü’l-İslām] Yahyā

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Rūy-ı dilber āl kağıd ‘anberīn mū anda ḥaṭṭ
Sāyesi müjgānunuñ i’ rāb beñlerdür nuḫaṭ
- 2 ‘Aşıkā Bağdād ırağ olmaz vücūduñ fülküñi
Cūy-ı eşküñ kūy-ı yāre irgürür mānend-ı şaṭṭ
- 3 Bāğ-ı ḥüsnüñ goncasın tūtī-i gūyā gösterür
Nice sāḥir-pīşe olmuş ol civān-ı sebz-i ḥaṭṭ
- 4 Mā’ il olmaz dil-i zen dünyāya bir ḥūb anlayup
Bāde-i ğafletle medhūş olmayan itmez ğalat

²⁷⁰ Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 191.

217/1a kâğıd : kâgaz

- 5 Yazılurdu hâtır-ı mecrûh-ı **Yahyâ** dostum
Kâtib vaşfuñ ideydi üstühânından miķāt

218²⁷¹

“Gazel”

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Oldı sen Bağdâdı kūyında cūy-ı şāt
Her ḥabâb-ı seyl-i eşküm seyr ider mânend-i bat
- 2 Bî-bedel sen âfitâb-âsâ felekde dostum
Rūyuña mâhı bedel şananlar eylerler ğalať
- 3 Yâre ṭavr u cevrum bir muḥabbet-nâmedür
Şerḥalardur anda cedvel mû-yı ḥať dâġum nuķať
- 4 İ‘ tidâl-i ķâmetüñdür maẓhar-ı ḥayrū’l-enâm
Şem‘ -i bezm-ârâ gibi olsa n’ola her bir vasať
- 5 Ḥatt-ı reyḥānuñ muḥaķķaķ seyr ider la‘ lüñdedür
Levh-i yâķūt üzre ķazmamışdur böyle ḥaťṭ

[7213a-37a]

219²⁷²

“Gazel” - Bâķī

²⁷¹ 218/ Şiirin kime ait olduġu tespit edilememiştir.

²⁷² Küçük, *Bâķî Dîvânı*, 263.

219/5a nazm-ile :pâk-ile D.

Mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Âyîne-şîfat şâf gerek şafha-i sîne
Gün gibi ziyâ-güster ola rûy-ı zemîne
- 2 'Uşşâk idemez ol kâd-i mevzûnı der-âgûş
Açılmayacak hayme gibi nice hazine
- 3 İnşâf budur kim çıkarub misk-i ğazâli
İzûn tozını tıduralar nâfe-i Çîne
- 4 Âyîne gibi herkese yüz virmesün ol mâh
Bir bağı yanuk 'âşıkuñ uğrar nefesine
- 5 Pürdür güher-i nazm-ile mecmû'a-i **Bâkî**
Deryâ dil-i dânadur aña sîne sefine

220²⁷³

“Gazel” - Nazîre-i Sâ'î

Mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Ol şeh karanu gicede 'arz eyleye sîne
Mehtâb gibi şû'le düşürürdi zemîne
- 2 Çekmez mi harâret düşüben ter-i dil ü dide
Hammâm-şîfat dökmeşe yoluñda hazine
- 3 Bu hüsn-i leâfette göreydi seni mânî

²⁷³ 217/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Naķş-ı ŗüver itmez idi bũthâne-i Ćine

4 Pervânelerin yakmasun ol ŗem' i ŗeb-ārā
Bād-ı seherũñ ķorkarım uğrar nefesine

5 Bir mevsim olā baķr-ı belāęātde ki Sā' i
İlete bu ģarir-i suķanum Hinde sefine

221²⁷⁴

“Gazel” - Nazire-i Kāni' i

Mef' ūlũ mefā' ilũ mefā' ilũ fe' ūlũn

1 ' Aŗķ ehli budur nāvekũne tũtduęı sĩne
Peykānuñ alup gide gidicek bile sĩne

2 Ger māye-ŗıfat ģalvete yārin ķeker ol kim
Ŗu gibi revān aķıda yoluna ģazĩne

3 Bir naķŗ-ıla resm-i ķademũñ sĩneye ķekmiŗ
Ķalursa öęũnsũn bu zamān ile zemĩne

4 Beñzetmeyeler saña yazarlarsa birisin
Puķhâne-i Ćinũñ nice ŗüret-ger-i Ćine

5 Fehm it suķanı Kāni' i gũŗ eyleyũp ey cān
Beñzer sızinũñ her biri bir dürr-i ŗemĩne

²⁷⁴ 218/ Ŗiir, herhangi bir ģalıŗmada tespit edilememiŗtir.

“Gazel” - ‘İzzetî

Mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ iilün fe‘ ilün

- 1 Hārīm-i gülşen-i cennetde olsa cā-yı kafes
Kebābdur ciger-i murğ mübtelā-yı kafes
- 2 Nihāl-i nāzuk-i gülden yapılsa hoş gelmez
Mizāc-ı bülbul-i şūrīdeye hevā-yı kafes
- 3 O murğ-ı lāl şikeste cenāh-ı bī-ķadrüm
Ki ne harīf-i gülistān ne sezā-yı kafes
- 4 Felek müsā‘ ade itmez ki ‘ arz idem hūnerüm
Hırām-ı kebke nice āl virür feza-i kafes
- 5 Hūrūş u cūş [u] neşāt anlar ‘İzzetî bī-ķayd
Figān u nāledür āvāze-i nevā-yı kafes

[7214b-37b]

“Gazel” - Bākî

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Lāle-ķadler ķıldılar gül-geşt-i şahrā semt semt

²⁷⁵ Adnan Çağlı. *Vişne-Zade İzzeti (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanın Tenkidli Metni)* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999) 70.

²⁷⁶ Küçük, *Bākî Dîvânı*, 82-83.

223/3a fevc fevc : cavk cavk D.

Mecmuada divandaki 5.beyit eksiktir.

Bir kadem bas lutf ile gel gül-şene ey serv-kad
Bileler eksüklüğün her serv-i bâlâ semt semt

Bâğ u rāğı gezdiler idüp temâşâ semt semt

2 ‘ Āşık-ı dîdâr-ı pâkündür meger kim cûylar
Cüst ü cû eyler seni ey serv-i bālâ semt semt

3 Leşker-i ğam geldi dil şehrine xondı fevc fevc
Xopdı yir yir fitne vü âşüb u ğavğâ semt semt

4 Giryeden cûy-ı şirişküm sū-be-sū oldı revân
Yine xulzüm gibi cûş itdi bu deryâ semt semt

5 Şi‘ r-i **Bâkî** seb‘ a-i iklîme oldukça revân
Okınursa yiridür bu nazm-ı ğarrâ semt semt

224²⁷⁷

“Gazel” - Rûhî

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Nev-bahâr oldı açıldı verd-i ra‘ nâ semt semt
Xurdılar şahñ-ı çemende bezm-i şahbâ semt semt

2 Kûh-ı deşte lâle vü gül xurdı zerrîn haymeler
Xondılar hayl-ı bahâr-ı ‘ âlem-ârâ semt semt

3 Cûy-ı eşküm bâğ u rāğâ varmağa maḥza seni
Cüst ü cû eyler yürür ey serv-i bālâ semt semt

²⁷⁷ Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*, 200-201.

224/3a varmağa : akmadan D.

- 4 Sen lebi şîrîn saçî leyli ğamından baş alup
Gitdiler Ferhād ile Mecnūn-ı şeydā semt semt
- 5 Hurrem itdi ‘ālemi bārān-ı eşküm **Rūhiyā**
Çıkıldılar şahrā seyrine a‘lā vü ednā semt semt

225²⁷⁸

“Gazel” - Mantıķī

Mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 İsterse söyünsün felegüñ meş‘al-i mähı
Dünyāya yeter sinemüzüñ şu‘le-i āhı
- 2 Bir gün düşürür ‘aşķ seni çāh-ı belāya
Elden koma ey dil resen-i zülf-i siyāhı
- 3 Şimdengirü yāhū size ey şabr u taħammül
Sultān-ı ğamuñ kalbe hücūm itdi sipāhı
- 4 Her nesnede hem-rengine var idi ta‘alluķ
Şimdi sezemem kāh-rübā cezb ide kāhı
- 5 Görmez gözümüz **Mantıķiyā** hāb-ı ferāġat
Bād-ı seher-i ğaflet eger esmese gāhı

²⁷⁸ Bilge Kaya. *XVII.Yüzyıl Divan Şairi Mantıķi Ahmed Efendi ve Divançesi* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991) 152.

225/2.beyit divanda 4.beyit olarak geçmektedir.

3.beyit divanda 2.beyit olarak geçmektedir.

4.beyit divanda 6.beyit olarak geçmektedir.

5.beyit divanda 7.beyit olarak geçmektedir.

Mecmuada 2 beyit eksiktir.

“Gazel” - Edībī

Fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Hedef-i cism derdüm itdi figār
Ser-i peykān zer-feşān nigār
- 2 Uyma aġyār-ı bed-nihāde disem
Hic gūşun eylemez kelāmum uyar
- 3 Düş gibi oldu vuşlāt eyyāmı
Şeb-i firqatde hālimüz düşvār
- 4 Zerre miqdārı görmedi mehdüñ
‘ Āşık-ı nā-tüvān-ı bī-miqdār
- 5 Çokdur eş‘ār -ı sūz-nāk ammā
Ey Edībī sözünde hālet var

[7214a-38a]

“Gazel” - Hamdī

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Hāl-i ‘ālem bir hayāl-i hāb imiş ey ġāfilün
Ehl-i dünyā bisteri ‘aceb riyāda nā‘ imün
- 2 Lehv [ü] laġvı terk idüñ ey muṭribān-ı bezm-i ‘aşk

²⁷⁹ 226/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.²⁸⁰ 227/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Şoḥbet-i sıḥḥat perīṣān oldı lā ’im-i lā-‘ uyūn

3 Min ‘aref sırrın nice tefhim ide zehhād-ı şehir

Anları teşhil idüpdür nükte-i lā ya‘ lemün

4 Muşḥaf-ı ruḥsārıñıñ esrār-ı mektubâtını

Anlamaz illā meğer kim ‘alimān-ı rāşhun

5 Cān virir derd ü firāk-ı yār ile ferhād ü kıys

Gitdi anlar **Ḥamdiyā** innā ileyhim rāci‘ un

228²⁸¹

“Gazel” - Li-Mevlānā es-sultān “Aḥmed” bin Muḥammed [Baḥtī]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

1 İlāhī cānibeyne şalmışam ben iki serdārı

Kerem kıl düşmene qahr ile Maşşūr eyle anları

2 Biri şol çār-yāri sevmeyen zālimleri kırsun

Biri varsun helāk itsin senüñ emrūñle küffārı

3 Ḥabībūñ ḥürmetine ‘asker-i İslāma nuşret vir

Kemāl-i luṭf u cūdundan ol anlaruñ nigeḥdārı

4 Tevekkül eyleyüp dergāhuña çün yüz sürüp geldim

Ḥabībūñ yüzi şuyına erişdür ‘avnuñ ey Bārī

²⁸¹ Sebahat Deniz, “Osmanlı Sultanları Niçin Şiir Yazarlar?”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 27, (2021), 184.

228/ 4a tevekkül: teveccüh; çün yüz sürüp geldim: çok yüz süregeldim M.

5a: çün: bu M.

- 5 Yoğ iken var idüp çün **Ahmedi** sultân iden sensin
Yine sen vir anuñ maqşûdın ey ‘âlemlerüñ varı

229²⁸²

“Gazel”- Şemsî

Fe’îlâtün fe’îlâtün fe’îlâtün fe’îlün

- 1 Zâhidâ vâkı‘ ama söyleye ta‘ bîr nedür
Hıdmetümde bileyin ben dahı taqşîr nedür
- 2 Pîrüm ol perde-i pindârumı kıldur göreyin
Kılmayayın ikilikde bileyin pîr nedür
- 3 Sehm-i ta‘ n-ı ğam a‘ dâya nişân olmış-iken
Sîneme kıavs-ı kıazâdan tokunan tîr nedür
- 4 ‘Ârifüñ ğod nazarı toprağı altun eyler
Tâlibüñ bu ‘ameli itdügi iksîr nedür
- 5 Olacak ğod ezel olmışdur aña çâre mi var
Yâ bu insân-ı za‘îf itdügi tedbîr nedür
- 6 Her işi işleden oldur iden ol itdüren ol
Bî-günâhuñ taqılur boynına zincîr nedür
- 7 Niçe mest eyledi **Şemsî**’yi görüñ bâde-i ‘âşk
Bilmedi zevkı-i cüvânı elem-i pîr nedür

²⁸² Mehmet Akkaya. *Şemsî Paşa Divanı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992) 364.

“Kaside” – [Riyâzî]

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

1 Zihî şâm-ı ıarab-bağş [u] neşâı-engîz [ü] ğam-fersâ
Cihân-efrûz [u] zulmet-sûz idi şubh-ı bahâr-âsâ

2 Şafaqla mihr-i altun pullu gül-günü cibinlikdür
Karar itmiş içinde nev-‘arûs-ı ‘âlem-i bâlâ

3 Yine âteş şalındı külhan-ı germâbe-i çarha
N’ola germ olup itse kubbesinde kaıreler peydâ

4 Çıkup bir pullu mâhî keştî-i hurşîdi ğark itdi
Anuñ cûş u hurûşından karardı bu yedi deryâ

5 Ne sûret-bâz olur eşkâl-i encüm ‘arz ider halka
Yağup şem‘ in verâ-yı perdede mihr-i cihân-ârâ

6 Yine hâkister içre nâr-ı mihri itdiler nihân
Nice tâbende ağer kaldı andan câ-be-câ ammâ

²⁸³ Reyhan Keleş, “Riyâzî’nin Mi‘râciyyesi: Tanıtım ve Şerh”, *Kisbu İlahiyat Dergisi* 1, (2019), 21.

230/ 3b olup itse kubbesinde: olsa itse kubbesinden M.

10b dünyâ-yı dünî: dîbâ-yı rûzî M.

11a âteş-bâz: âteş-bâr M.

11b fişeklerdür: fişenklerdür M.

18a mevlâ: hâce M.

18b yolda: demde

19a çekdi: getürdi M.

20b şefâ‘ at-hâh-ı isrâ: şefâ‘ at hâce-i isrâ

21a kırân:karâr M.

21b sa‘ âdetle: sa‘ âdet

- 7 Kızıl mühri bozıldı kīse-i şeb-gün-ı gerdūnuñ
‘ Aceb mi der-miyān olsa nuķūd-ı encüm-i zehrā
- 8 Düşen encüm dökilmiş kaçrelerdür çarḥ gūyā kim
Mey-i hūrşidden ḥālī nigūn bir sāgar-ı mīnā
- 9 Zamāne zāyi‘ itdi gevher-i hūrşīdi ḥāk içre
Anı bulmağa ğırbāl itdi ḥāşır ṭārem-i vālā
- 10 Gelüp altına tamgā-yı zer-endūdı nihān oldı
Meger dünyā-yı dūnı dürdi dest-i kudret-i Mevlā
- 11 Hışār-ı çarḥ içine girdi āteş-bāz olup hūrşīd
Fişeklerdür revān olan şihābı her taraf gūyā
- 12 Zamāne meşke şatdı Yūsuf-ı hūrşīdi mağribde
Añı vezn itmege mīzān getürdi ṭārem-i a‘ lā
- 13 Hum-ı çarḥa hilālī itdiler bir lüle-i sīmīn
Aķup gitse ‘ aceb mi çeşme-i mihr-i cihān-ārā
- 14 Yine tīg-i hilālī tıtdı çarḥa bu gice behrām
Ki döndükçe şihābından şererler eyledi peydā
- 15 Kebūdī şafḥaya naķķāş-ı kudret ḥāk-rīz itdi
Seḥer resm itmege bir şemse-i zerrīn-i bī-hemtā
- 16 ‘ Aceb mi vaşf-ı pākūñde bu deñlü güft-ü-gū itsem

Bu şebdür mazhar-ı esrâr-ı sübhânellezî isrâ

17 Bu şebdür rûşenâlıkda sevâd-ı merdüm-i dîde

Bu şebdür nûr-ı faẓl-ile süveydâ-yı dil-i dānā

18 Bu şebdürür rûz-ı bâzâr-ı cenâb-ı Һazret-i Mevlā

Bu yolda çıķdı bālāya meta‘ -ı nāz u istiġnā

[7215a-39a]

19 O şeb Һayl-i ‘adūdan baş çekdi Һāk-i pāyine

‘Aceb mi olsa manẓūrı dilir-i ‘ālem-i vālā

20 Virüp cān naķdin ana sa‘ d-i ekber müşterî oldı

İdince ‘arz-ı kālā -yı şefā‘ at-Һāh-ı isrā

21 Kırân itdi meger bir neyyir-i sa‘ d ile ol demde

Zühal kesb-i sa‘ ādetle kıldı buldı [rütbe-i a‘ lā]²⁸⁴

231²⁸⁵

“Gazel” - Meylî

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1 Gönlümüz hiç Һüb-rüy-ı Һüb-şadādan geçmedi

Pir oldukça Һarîş oldı hevādan geçmedi

2 Gösterir telbîs idüp cisminde şekl-i büriyā

Zāhid-i sālûsi gör kim bu riyādan geçmedi

²⁸⁴ Makaleden yararlanılarak tamamlanmıştır.

²⁸⁵ 231/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 3 Ben niyāz itdikçe zeyn artdurur ol nāzenīn
Āh kim ol bī-vefā cev̄r ü cefādan geçmedi
- 4 Māsivādan her ne kim var ise geçdi gönlümüz
Bāde vü maḥbūb u yārān [u] şafādan geçmedi
- 5 Kāmetin yād itdi **Meylī** ḳaddini lām eyledi
Ol elif ḳāmetden ol ebrūsı rādan geçmedi

232²⁸⁶

“Gazel” - Yahyā

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

- 1 Nāzenīnem āh kim rāh-ı vefādan geçmedi
Nāz yolın ḳomadı semt-i cefādan geçmedi
- 2 Geçmedi bir dem ki yā ḳaṣūñ ḡamından dilberā
Tīr-i āhum ṭabla-i evc-i semādan geçmedi
- 3 Var mıdır bir ‘āşık-ı şūrīde bezm-i dehrde
Mest olup la‘ lūñle cām-ı dil-güşādan geçmedi
- 4 Keşti-i dil ḳaldı girdāb-ı fenāda āh kim
Ehl-i tecdīd olmadı baḥr-i belādan geçmedi
- 5 Her neden geçdiyse geçdi bu dil-i **Yahyā** velī
Hālḳa-i bezm-i şarāb-ı pūr-şafādan geçmedi

²⁸⁶ 232/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

[7216b-39b]

233²⁸⁷

“Gazel” - Bâkî

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Göñül dâğ-ı gamuñla sînede bir şem‘ uyandurmuş
Çerâğ-ı ‘aşka bir garrâ kıızıl altını yandurmuş
- 2 Göñüller nağdin almış yâr girmiş halka-i zikre
Bir iki derd-mend âvâreyi varmış tolandurmuş
- 3 Dimeñ Mecnûna gelmiş ‘âkıbet Leylâdan istignâ
Belâ-yı ‘aşk o ser-gerdâni cânından usandurmuş
- 4 Bulup sakķâ-yı hicrân teşne-dil şahrâda Mecnûnı
Ecel peymânesin [şunmuş] hayât âbına kandurmuş
- 5 Bugün **Bâkî’ye** bir âfet vişâlin va‘deler itmiş
Yalanlar söylemiş miskîni gerçekden inandurmuş

234²⁸⁸

“Gazel” - Ümîdî

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Gözüm yaşın hayâl-i ruhları kana boyandurmuş
Bahâr-ı hüsn-i cûy-ı eşki başından bulandurmuş

²⁸⁷ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 173.

233/4b şunmuş divandan yararlanılarak tamamlanmıştır.

5a bir: ol , itmiş :kılmış D.

²⁸⁸ Muhammed Selvi. *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı* (Afyonkarahisar: Aftyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008) 121.

- 2 Bugün mestâne sâķī leblerüñ yādına meclisde
Şurāhīden yine bir āl-ile cāmı  olandurmuş
- 3 Göñül vaşf eyleyüp āb-ı zülāl-i tīg-i cānāmı
Ten-i şad-pārede her yaranuñ ağızın şulandurmuş
- 4 Metā‘ -ı vaşlunuñ biñ cān-ıla olup  arīdārı
Gice dil na dini pervāne şem‘ -i bezme yandurmuş
- 5 Ümīdī bī-vefādur didügin ol şu  i itmiş dün
Bugün gelmiş vefālar eyleyüp anı utandurmuş

235²⁸⁹

“Gazel” - Celālī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Bezm-i ‘ aşkuñda içilsün  olmaz peymāne-veş
Yanalım şem‘ -i cemālūñ şev ine pervāne-veş
- 2 Ārzū-yı vuşlat-ı gencīne-i  üsñüñle dil
 olanur vīrāneden vīrāneye dīvāne-veş
- 3 Kenze mālīkdür tehī-dest şanma dil-i dīvāne
Genc-i ‘ aşkuñ bağına başmış yatur vīrāne-veş
- 4 Başımlı kesseñ kesilmez tīg ü tīrūñden senūñ
Ger elüm kesseñ  alur zūlfūñde destüm şāne-veş

²⁸⁹ 235/ Şiir, herhangi bir  alı mada tespit edilememiştir.

- 5 ‘ Ālem-i ervāḥdandur āşināluḡ dostum
Sürme kapuñdan **Celālī** bendeñi bīgāne-veş

[7216a-40a]

236²⁹⁰

“Gazel” - Kāmī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Gerçi olmışdı muḡadder herkese dünyāda ġam
Cāhla nisbet çok olur merdüm-i dānāda ġam
- 2 Ḳanı bir ādem ki dā ‘im dünyede ḡandān ola
Bu ne ḡaletdür çekerler şāḡ ġam şehzāde ġam
- 3 Biñ dilüñle şol ki bu ‘aşr içre bir manşıb ālā
Gelmez illā kim gelür evvel mübārek bāde ġam
- 4 Hicr-i la‘ l-i yār ile pür-ḡündur göñlüm gözüm
Eksük olmaz baña bir yerde ġam-ı deryāda ġam
- 5 **Kāmiyā** meyl-i meserret itme zinhār āşikār
Ġafil olma öldürür bir gün seni tenhāda ġam

237²⁹¹

“Gazel” - Ḥāfız

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Ġam-ı zülfüñle ḡāk olsa biter üstünde sünbüller

²⁹⁰ 236/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁹¹ 237/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Ruḥuñ şevḳiyle cān virsem ʔolar ʔabrüm ʔızıl güller

- 2 Olaydı bu bahāneyle irem bāğına dildāruñ
Kesük başum sıfāl eyleñ diküñ bitsin karanfiller
- 3 Efendüm pādişāhum ‘ asker-i ḥüsnüñ ‘ alem çekmiş
Ṭurup müjgānlaruñ şaf şaf alaylar düzdi kāküller
- 4 Seher bezminde gülşende oḳunsa şı‘ r-i renginüñ
Yaḳalar ʔāk ider güller gelür feryāda bülbüller
- 5 Çıkarma beñleri fikrin göñülden dilberüñ **Hâfız**
Kebāb ol rikḳat ḥüb olur ki ola üstünde fülfüller

238²⁹²

“Gazel” - Nesimî

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Çünki bildüñ mü ’minüñ ʔalbinde Beytullāh var
Niçün ‘ izzet itmedüñ ol evde kim Allāh var
- 2 Gel ene’l-ḥaḳ defterinden al sebaḳ ey zāt-ı Ḥaḳ
Dem-be-dem bāṭıl taşavvur itme ḥaḳ Allāh var

²⁹² Ercihan Ülger, *Sa’diyye Tarikatı Mûsikîsi Ve Hâfız Mehmed Rif’at’ın “Ebhe’n-Neğamât Fî Terennümâtî’l-Îlâhiyyât” İsimli Eseri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025), 365-366.

238/ 1a bildüñ: bildüm T.

3a sen ḥaḳın: ḥaḳḳı sen T.

4a zıkr-i lâ ilāh: lâ ilāhe T.

4b ʔalbinde: gönlünde T.

5 Künc-i maḥfîdür ḥaḳıḳat ey Nesimî bilmiş ol/Epsem ol fâş itme kim yolda nice gümrâh var: Kenz-i maḥfîdir hakikat ey Nesimî ebsem ol/Sırrını fâş eyleme âlemde çok gümrâh var T.

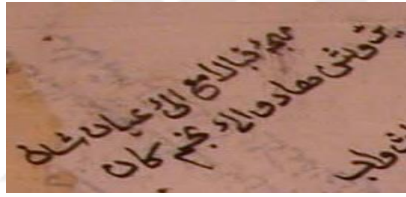
- 3 Her ne var âdemde var âdemden iste sen hâkım
Olma İblīs-i şaķiy âdemde sırr-ı Allāh var
- 4 Zāhidūñ ger var ise dilinde zıkr-i lā ilāh
‘Āşık-ı şāduķlarıñ ķalbinde illalāh var
- 5 Kūnc-i maḥfīdür ḥaķīķat ey Nesīmī bilmiş ol
Epsem ol fāş itme kim yolda nice gūmrāh var

[7217b-40b]

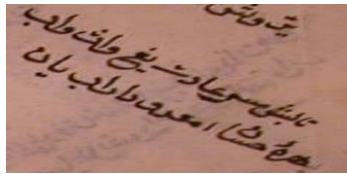
239²⁹³

“Gazel” – [Sâfi]

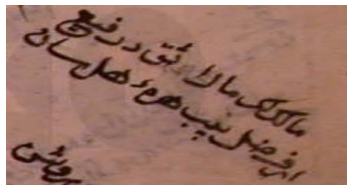
1

2

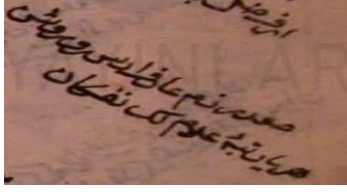
3

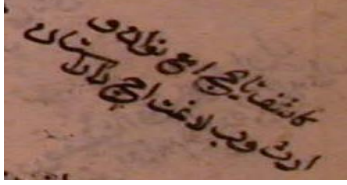
²⁹³ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

239/ Şiirin ilk 5 beyiti Arapça'dır.

4

5

- 6 Saḥḥ-ı şî‘re şāfiyā tarz-ı nev şalduñ yine
Her kim okursa bu şî‘ri āferīn olsun aña

240²⁹⁴

“Gazel” - Maḳālī

Fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Dilber oldur ki dilde dimāğ uyara
Bād odur yağa bir çerāğ uyara
- 2 Āteş-i sīnemi fūrūzān it
Ḥayra ger sen de bir çerāğ uyara
- 3 Nice cān kırtaran ki ḥāl u müjün
Ṭırmaz urur dile bu dāğ uyara
- 4 Mümteni‘ dūr ki çeşm-i seḥḥāruñ

²⁹⁴ 240/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Halkı zinde uyuda sağ uyara

- 5 Bülbul-āsā **Maḳālī** nāle’i ҡo
Ki mebādā hezār zāğ uyara

241²⁹⁵

“Gazel” - Emrī

Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün

- 1 Şadāsı nālemün bülbul fezā-yı sīne bāğumdur
Nihāl üzre gül-i aḥmer elif üstinde dāğumdur
- 2 Diyār-ı ‘āşḳ şāhıyam sūtün-ı āhum üstinde
Güneşdür fülke-i zerrīn felek atlas otağumdur
- 3 Katıl-i tīg-ı hicrānam felek türbem meh ü hurşid
Yanar üstümde rüz u şeb iki altun çerāğumdur
- 4 Ğamuñ dāğına sīnemde idersem n’ola cān ҡurbān
Muḥibb-i pīr-i ‘āşḳam ol benüm eski ocāğumdur
- 5 Şeh-i mülk-i ğamam **Emrī** ḥadeng-i nāle atmağā
Sūtün-ı āhum üstinde güneş altun ҡabağumdur

[7217a-41a]

242²⁹⁶

“Gazel” - Derūnī

²⁹⁵ Saraç, *Emrī Dīvānı*, 99.

²⁹⁶ 242/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Ḳapuña varmaz raḳīb āhımdan eyler ictināb
 Atlar zīrā ki şeyṭān üstüne gökden şihāb
- 2 Ḥüsn artarsa n’ola ‘aceb mi ser-firāz olduḳça
 Kim ziyāsın artdurur yükledigince āfītāb
- 3 Gördi ḥūrşid ol Nigār eyler zemīn²⁹⁷
 Düşdi ḥāk üzre didi “*yā leytenī küntü tūrāb*”²⁹⁸
- 4 Ḥaḳ budur ‘āşıkларуñ meclisde cānın acıdur
 Öptügünce sāḳiyā şīrīn lebūn cām-ı şarāb
- 5 Ey **Derūnī** aldanup ol bī-vefānuñ ‘ahdine
 Umma la‘ linden vefā var isteme āteşden āb

243²⁹⁹

“Gazel” - Ünsī

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 ‘Arz-ı cān ise dünyāda eger canānuñ
 N’ola teslīm idelim neyleyelüm cān anuñ
- 2 Saña hem-pā olımaz kimse güzellikde bugün
 Şeh-suvārum başı açu yükrüküsün meydānuñ

²⁹⁷ Mısra vezne uymamaktadır.

²⁹⁸ “Keşke toprak olsaydım”

²⁹⁹ 243/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 3 Rişte-i surħa dizilmiř dűrr-i yekdāne gibi
Görinűr ħokħa-i la‘ lin iħre řehā dendānuñ
- 4 Beni ħāķ böyle ba‘ id itmez idin vařluñdan
Elemiñ eklemiñ varise sen hicrānuñ
- 5 Ŭnsi‘yi firħat-i miħnet firħatde görűp hey kāfir
Sende raħm eyler idűñ olsa imānuñ³⁰⁰

244³⁰¹

“Gazel”

Fā‘ ilātűn Fā‘ ilātűn Fā‘ ilātűn Fā‘ ilűn

- 1 Dāmen-i himmet dirāz ammā ħaleb-i ğunāħ dest
Rűtbe-i idbār ‘ āli pāye-i iķbāl pest
- 2 Rűzigār el virmedi ħaldum ayakda cur‘ a-vār
Geh ğubār-ı ğam-ıla geh mey-i ğayret-ile mest
- 3 ‘ Ālem-i ıtlāķa dűřdűm fārġ u āzādeyim
Nice bir ser-rişte-i űmmide olan pā-pest
- 4 Gitdi anlar kim celil-űl ħadr-ı ‘ āli-řān idi
Ķaldı bī-iķbāl birķaķ műdbir-i dűnyā-perest
- 5 Ţűti-ťab‘ (.....)³⁰² nice ğűyā ola kim

³⁰⁰ Mısra vezne uymamaktadır.

³⁰¹ 244/ şiirin kime ait olduĝu tespit edilememiştir.

³⁰² Kelime siliktir.

Seng-i miḥnetine (.....)³⁰³ āyine-i ḥātır-şikest

[7218b-41b]

245³⁰⁴

“Kıṭ‘a” - Vuşūlī

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

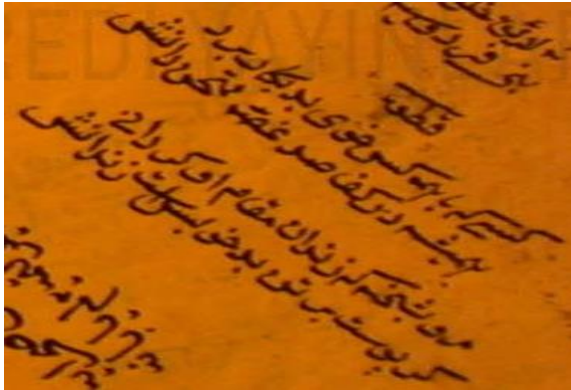
- 1 Ziyāyī ḥırmınen-i ḥarmāna düşmüş kâhe dönmüşdür
Vuşūlī yok muḥaşşıl çokdur maḥşul-i maḥşūda

- 2 Bugün merdümlik olsun mı beni ağlayı göndermek
Revā mı çekdiğim zaḥmetler olmak cümle beyhūde

- 3 Ne lā ‘ıḳ ḥalk-ı ‘ālem beñzede devletlū sulṭānum
Beni Firdevsīye sulṭānumı sulṭān-ı Maḥmūda

246³⁰⁵

“Kıṭa”

³⁰³ Kelime siliktir.

³⁰⁴ 245/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

³⁰⁵ 246/ Şiir, Farsçadır.

247³⁰⁶

“Gazel” – [Ma‘nī]

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Zülfüne dökdüğün ellerde idüp üf ne
Şaklayamadı bu sırrı turra çokdur şâne
- 2 Nakş-ı ağıyar degül yazmağa lāyık āmmā
Kesseler şüretini kâbil idi efşâne
- 3 ‘Aşk-ı şāhī ezelī şāh-idi şāhā dilde
Gelmedi rūḥ daḥı memleket-i ebdāne
- 4 Gitme ebnā-i zamān ile şakın şahrāya
Yūsufa neylediler gitmeyelim yābāne
- 5 Yir ü gök ehli **Ma‘nī’ye** iderler rahmet
Küllī çeşm ü dile girye ile efgāne

248³⁰⁷

“Gazel” - Hilālī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Sākiyā seyr itmege mir‘at u ruḥsāruñ şarāb
Çeşm-i rūşen bāyine anuñ üstindedür āb
- 2 Pertev-i mäh-ı ruḥuñ düşdükçe ḥāke reşk idüp

³⁰⁶ 247/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

³⁰⁷ Yağmur, *Hilālī Dîvânı*, 79.

248/1b üstindedür āb :üstinde ḥabāb D.

2a Pertev :yirinür D.

Mihr dir ey mäh-rû “*yâ leytenî küntü türâb*”³⁰⁸

- 3 Altun eskeflü kuluñ olsa n’ola mihr-i felek
Pâdişâh-ı ‘ âlem-ârâsın bugün ey âfîtab
- 4 ‘ Ârız-ı sevdâ-yı zülfüñle senüñ ey serv-ğad
Oldı zincîrin sürer şahrâda bir dîvâne âb
- 5 Ey **Hilâlî** bezm-i ğamda ‘ ıyş [u] ‘ işret itmege
Sîne defdür nâle muṭrib dîde sâķî derd bâb

[7218a-42a]

249³⁰⁹

“Gazel” - Farsça-Türkçe Şiir

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 1 Mî küned çün ân şanem ez-rûy-ı ḥod burka‘ -güşâ
Çeşmüm cûş ider mânend-i Nîl şubḥ u mesâ
- 2 A‘ zam-râ nüvişte ber-leb-et ey kuvvet-i rûḥ
Rıdvân itse tâleb-i bûse-i la‘ lûñ recâ
- 3 Râzâyi‘ ne-gerded nezd-i ḥaķ tu kün kerem
Ḥasret-ile degül ‘ uşşâķı öldürmek revâ
- 4 Zülf-i siyâh-et ber-ser-i bâlâ-yı ḳad

³⁰⁸ “Keşke toprak olsaydım”

248/ Divandaki 5 ve 6. Beyit mecmuada yer almamaktadır.

³⁰⁹ 249/ Şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

Kemend-i zülfüñi boynuma didüm didi lâ

- 5 Verd-i aḥmerüñ ber gūşesin tā çıķa nām
Būd bālā-yı zinde mī-şevved zāhir te-rā

250³¹⁰

“Gazel” – [Kelāmī]

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

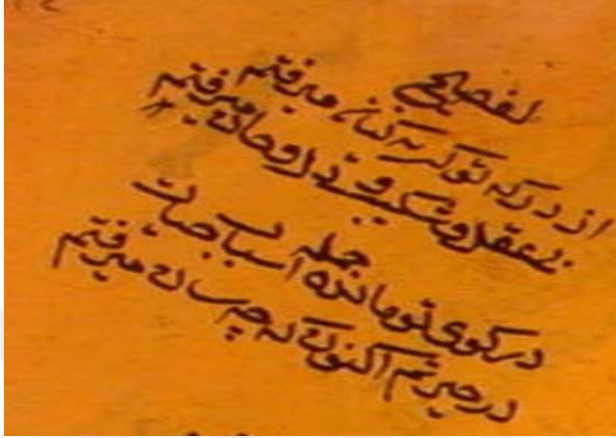
- 1 Yanaguñ birisi mihr ü birisi māha nisbetdür
Huṭuṭuñ muşḥaf-ı rūyuñda bismillāha nisbetdür
- 2 Kaşuñ sem‘ uñ gözüñ enfüñ ki men‘ -i zād-ı bīçündür
Yazılmış şafḥa-i ‘arş üzre fażlullāha nisbetdür
- 3 Ruḥ-ı zerdüm ki ḥāk-i ālūdedür ḥüsnüñ sücūdundan
Serāyuñda gül ile hemdem olan kāha nisbetdür
- 4 Mu‘ ambber kākülün ey meh ki bu ḥüsne ser-āmeddür
Dağılmış ‘arş-ı raḥmān üzere zıllullāha nisbetdür
- 5 Gel ey ķardaş çıkar cān yūsufin çāh-ı cehāletden
Ki her bir kimsenüñ rāhında cehli çāha nisbetdür
- 6 Cihān sultānlığına bende boyun egmezin zīrā
Gedā-yı kūyuñ olmak baña ‘izz ü cāha nisbetdür

³¹⁰ 250/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 7 Keser mel‘ūn raķīb-i rū-siyāhuñ gerdenin yekser
Kelāmī sözleruñ kim zū‘l-fıķār-ı şāha nisbetdür

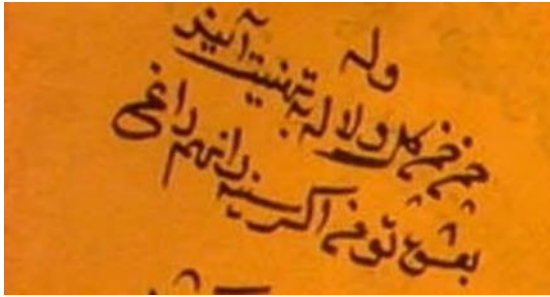
251³¹¹

“Nazm” - Faşîh

252³¹²

“Beyit” – [Faşîh]

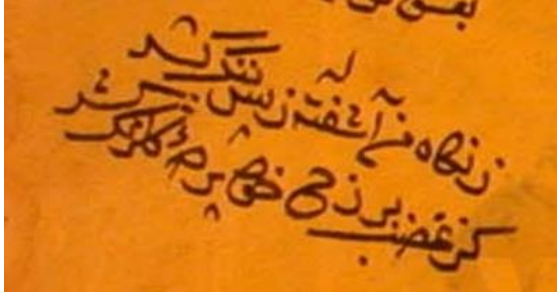
253³¹³

“Beyit” – [Faşîh]

³¹¹ 251/ Şiir, Farsçadır. Nazm Fasîh’e aittir.

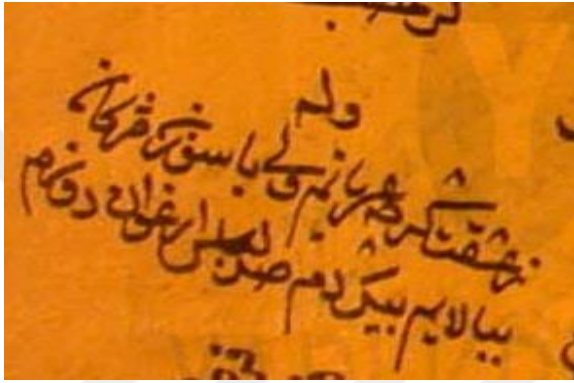
³¹² 252/ Şiir, Farsçadır. Beyit Fasîh’e aittir.

³¹³ 253/ Şiir, Farsçadır. Beyit Fasîh’e aittir.

254³¹⁴

“Beyit” – [Faṣīḥ]

255³¹⁵

“Beyit” - lī-Osmān

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Ḳadeh bīgāne devr dirler gele guşşasın ödetsin

Ḳadeḥ şādī gelür gider nīmle ḳalacak sensin

256³¹⁶

“Beyit” - Şermī

Mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fe‘ ulün

Yazsam şafāḥaṭ-ı fülke ḥāl-i derūnī

Ber-vechle şerh-i dīl-i nāşād dükenmez

³¹⁴ 254/ Şiir, Farsçadır. Beyit Faṣīḥ’e aittir.

³¹⁵ 255/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

³¹⁶ 256/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” - ‘Ulvī

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Şarāb-ı ‘aşkuñı nūş eyledüñ hātırda ğam neyler
Şafā kesb idicek demler-dürür dilde elem neyler
- 2 Seg-i dilber şafālandın mey içmek ağzuña düşmez
Gedā-yı bī-nevāsın sen de ey dil cām-ı Cem neyler
- 3 Cihānuñ tūmtūrāķından ne zevķ alsun dil-i ‘āşık
Şehā iklim-i ‘aşķa leşker ü tabl ü ‘alem neyler
- 4 Ma‘ ārif gencine vīrāne ķalbi maħzen eylerken
Ne lāzım ķise-i ‘ārifde dīnār ü direm neyler
- 5 Vücūd ehli gibi ta‘ n -ı ‘adūdan ķān yudarlar mı
‘ Aceb bilseñ huzūr eyler mi erbāb-ı ‘adem neyler
- 6 Derūn [u] sīneden gūş itdiler āh-ı ciger-sūzum
Benüm ķün dōġünüp defler iniler dem-be-dem neyler
- 7 Nihāl-i bāġa bakmaz serv-ķadūñ vaşf ider ‘Ulvī
Şu söz kim levh-i dilde yazılır aña ķalem neyler

³¹⁷ 257/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” – [Hüsāmī]

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Taht idüp dil kişverin sulţān-ı ‘ālem-gīr-i ‘aşk
‘Ālem-i cismi ser-ā-ser eyledi teşhīr-i ‘aşk
- 2 Özge keyfīyet ‘acāyib neşātdur derd ehline
Zevke dā’ir zāhidā mümkün degül ta‘bīr-i ‘aşk
- 3 Gördiler bir vechle kıabil degül tahrīr-i ney
Şūret-i Mecnūnda nakş itdiler taşvīr-i ‘aşk
- 4 Destūne cām-ı muhabbet şunsa nūş it ğam yime
Behre-mend olmağ dilerseñ tut ne dirse pīr-i ‘aşk
- 5 Sūz-ı ‘aşk ile Hüsāmī oldı dīl yālın kılıç
Señg-i hārā olsa a‘dāy keser şemşīr-i ‘aşk

[7219a-43a]

“Gazel” - Li-Faşīḥ

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Zihī bāğ-ı neşāṭ efzā-yı hālet-baḥş-ı rūḥānī
Ki evşāfı ider dem-beste çok ṭab‘-ı sūḥandānı
- 2 Zemīn üzre düşen her sāye serv-i ser-efrāzı

³¹⁸ 258/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.³¹⁹ 259/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Dîl-i üftâdeye yâd itdirür gîsû-yı cānânı

3 Göreydi âb-ı âyîne-mişâl vaşşâf-ı dil-cûsın
Sikender eylemezdi cüst ü cûy-ı âb-ı hayvânı

4 Ne âb-ı şâf düşse ‘aks-i rû-yı yâri keşf eyler
Verâ-yı perde-i hâtırdeki esrâr-ı pinhânı

5 Bu bağı naḥl-ı bîd-i ser-nigûn-ile temâşâ it
Cihânda görmek isterseñ bihişt-i tûbâ ‘ünvânı

6 Degüldür şâm ki encüm-i sipihr-i sebz-i zeng üzre
Bu bâğuñ şaldı pertev nergis-i zerrîn dıraḥşânı

260³²⁰

“Gazel” - Ğazel-i Fehîm bî-nuḫaṭ

Mef‘ûlû fâ‘ ilâtü mefâ‘ ilû fâ‘ ilün

1 Her mürde dil ki mâlik-i mülk-i vişâl olur
Hükûm-i ‘adem ol âdeme emr-i muḥâl olur

2 Aḥvâl-i derd-i dîl aña ilhâm ola meger
Ol mâh-ı sâde-rû ki melek görse lâl olur

3 Derd-i elem ki madde-i aşl-ı vaşıl durur
Mâdâm-ı mihre vâşıl ola meh hilâl olur

³²⁰ Hakan Yekbaş. “Fehîmî” Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. Erişim 7 Eylül 2025.
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fehimi-mdbir>

- 4 Ger şalsa āl-i mül-i eleme la‘l-vār-i ‘aks
Gör t̃ali‘um ki lāle-i kūh-i melāl olur
- 5 Hemrāh-ı mihr olursa meh-āsā gönül eger
‘Ālemde her mürde sālīk-i rāh kemāl olur
- 6 Hāl anladuñsa olma gel ālūde-i kelām
Esrār ola ki maḥrem ola ehl-i ḥāl olur
- 7 Olsa rūsūm-ı kār-ı t̃līsım her kelām-ı dīl
Kilk-i **Fehīm** mevrid-i sihr-i ḥelāl olur

[7220b-43b]

261³²¹

“Gazel” - Emrī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ruḥuñ ‘aksi ile yaşum mey-i gül-fāma dönmişdür
İzūñ tozı ile çeşmüm mücevher cāma dönmişdür
- 2 Hayāl-i la‘l-i şīrīnūñle pūr-ḥūn olmada dā’im
Gözü her āfetüm rengīn şeker-bādāma dönmişdür

³²¹ Saraç, *Emrī Dīvānı*, 99.

261/Mecmuada 3.beyit, divanda 4.beyit olarak geçmektedir.

3a ‘İzāruñ: yüzini D.

4.beyit divanda 3.beyit olarak geçmektedir.

Divandaki 5.beyit mecmuada yer almamaktadır:

Yüzini döndürüp benden kara zülfine bakınur

Bu gamdan āh rüz-ı rüşenüm aḥşama dönmişdür

- 3 ‘ İzāruñ döndürüp benden qara zülfüne baqınur
Bu ğamdan āh rüz u rüşenim aḡşama dönmüşdür
- 4 ‘ Aceb la‘ le dönerse gözüm zülfeynünün ‘ aksi
İki yanında ol ‘ aynuñ çün iki lāma dönmüşdür
- 5 Şalınsa yüregüm n’ola görüp miskīn resen **Emrī**
Temāşā kıl bezenmiş ruḡları bayrāma dönmüşdür

262³²²

“Gazel” - Veysī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Zuhūr itdi yine bir dīlber-i ra‘ nā
Añun pāmāli olsa yeridir dünyā vü māfihā
- 2 Eline tīġın alsa ger tırāş itmege ‘ uşşākı
Önüñde ser-fürū eyler qamu a‘ lā-yıla ednā
- 3 Temāşā idicek āyīne içre ḡusn-i dil-cūsın
Didi aḡsent zihī sun‘-ı İlāhī ol gül-i ra‘ nā
- 4 Görenler ḡadduñ üzre ḡāl-i ‘ anber būyuñı el-ḡaḡ
Didiler kim lāledür var içinde dāġ-ı misk-āsā
- 5 Cefā fennini bilmez daḡı nevresdür cenān **Veysī**
Dil ü cāndan o meh-rūya ola gör ‘ āşıḡ-ı şeydā

³²² 262/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel” - Bâkî

Mef’ûlû mefâ’îlû mefâ’îlû fe’ûlûn

- 1 Rûşen ola tâ işigüñe varmağa râhum
Yel mûmlarını yakdı gice şu‘le-i âhum
- 2 Hem-reng-i peleng itdi beni kûh-ı belâda
Cismümde ser-â-pâ görinen dâğ-ı siyâhum
- 3 Luţf iñen kullaruña cevri çoğ itme
Âh eylesün kimseye zulm eyleme şâhum
- 4 Dildür saña ‘arz itmeğe aḥvâlümü gūyâ
Ḳabrümdeki ḥâk üzre biten tâze giyâhum
- 5 **Bâkî** dilemez dehr-i denî salṭanatın dîl
Yâr işiginüñ hizmetidür devlet ü câhum

[7220a-44a]

“Gazel” - Sulṭân Murâd [3. Murâd/Murâdî]

Mefâ’îlûn Mefâ’îlûn Mefâ’îlûn Mefâ’îlûn

- 1 Ne ḥünîdür ki çeşmüñ ḳaşd ider bu câna ḳatlanmaz
Müjün cellâdı ḥançerler çeker bir aña ḳatlanmaz
- 2 Ṭabîbüm şerbet-i la‘lûn dil-i bîmâra himmet ḳıl

³²³ Küçük, *Bâkî Dîvânı*, 217.³²⁴ 264/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Yatur t̄āb teb içre va‘ de-i dermāna atlanmaz

3 Aılsun verd-i rusāruñ ben nesün bāğ-ı üsnüñ kim

Yüri ey once-leb bülbüllerüñ efgāna atlanmaz

4 Dem olmaz ey hilāl-ebrü aşıñ fikriñ ayāl itse

Bu cism-i nātüvānum çün şeb-i hicrāna atlanmaz

5 İçirse bāde-i ‘ aşķuñ **Murādī** ey gözi ünī

O bir dīvānedür cem‘ iyyet-i yārāna atlanmaz

265³²⁵

“Gazel” - Nazīre-i Bākī

Mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün

1 Gören dil ān [ü] üsnin va‘ de-i cānāne atlanmaz

Belī ‘ aşķda şabr olmaz gönül ol āne atlanmaz

2 Hevādan men‘ e pendüñ bend-i mūhkem şanma ey nāşih

ırar zencir-i pülādı dil-i dīvāne atlanmaz

3 Nāşihat diñlemez t̄ālib olinca şevķ-i dil ğālib

Vücūdın şu‘ le-i şem‘ a şalar pervāne atlanmaz

4 Gönül ceng-i maabbetde yine şabr itse mümkindür

Reg-i cān līk zam-ı nāhun-ı hicrāne atlanmaz

³²⁵ Küçük, *Bākī Dīvānı*, 162-163.

265/ 2a nāşih : zāhid

- 5 Yiter hatt u ruh-ı sākī bu bezme zīnet ey **Bākī**
Kadeh nūş it ki dil vaqt-i gül ü reyhāne katlanmaz

266³²⁶

“Gazel” – [Şādık]

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Kālbine şevk-i cemāl-i dil-rübā kār eylemiş
Şem‘ yanup yaqulup kendüni berdār [eylemiş]
- 2 La‘ l-i ruh-efzā-yı yāre kand ü şekker dir gönül
Ma‘ ni-i şirini bir ta‘ bīri tekrār eylemiş
- 3 Bir ğazel nazm eylemiş şunmuş o şāh-ı hūsne dil
Şa‘ irāne hālın eş‘ār-ile iş‘ār eylemiş
- 4 Tīşe-i ‘aşk-ile ser virmekde rāh-ı ‘aşkda
‘Aşk ehli kendüye Ferhādı serdār eylemiş
- 5 Ol perī ruhsāre-i gül-gün-ile āl eyleyüp
Şādık’uñ gönlini almış soñra inkār eylemiş

[7221b-44b]

267³²⁷

“Gazel” - Firākī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Gülşen-i ‘ālemde bu sırra irişmez hīç kes

³²⁶ 266/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

³²⁷ Kadir Güler. “Kütahyalı Firaki ve Bilinmeyen Şiirleri” *Journal of Turkish Studies* 5/1 (2010), 11.

Zâğlar âzâde bülbüller giriftâr-ı kafes

- 2 Lîk durma nâledür ancağ naşîbi bülbülün
Dâmenin her ser degül ruhsârın almış hâr u has
- 3 Yeltenirsem ey perî tan hevâ-yı kûyuña
Vaqt olur kim âdemi Bağdâda ilter bu heves
- 4 Beddu‘ â bilmem İlâhî kesmesin ‘ âlemde hîç
Kûyuña vardıkça ‘ âşık sen rakîb eylerse ses
- 5 Gül cemâlün muşhafın göster **Firākî** bendeñe
Bâri îmân ile Kur’ân ile gitsün soñ nefes

268³²⁸

“Gazel” - Hilâlî

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 1 Olma dirdüm nâle-i ‘ uşşâka her dem hem-nefes
Âh u zârûñ degmesün ey dil ki tutmaduñ nefes
- 2 Sîne şad-çâkde gûyâ hezâr elhân-ı dil
Bülbül-i şûrîdedür olmuş giriftâr-ı kafes
- 3 ‘ Âlemi kılduñ mu‘ attar bûy-ı misk âsâ ile

³²⁸ Yağmur, *Hilâlî Dîvânı*, 122.

268/4a tâ kim : iy dil D.

Divandaki 6.beyit mecmuada bulunmamaktadır:

Nâme-i evvel-bahârî sunmağa gül şâhına

Peyk-i bülbül gonceden yanına takındı ceres

Būy-ı zūlf-i yāre ey şabā bulduñ meger kim dest-res

- 4 Maḥmil-i Leylāyı Mecnūn gördi tā kim virdi cān
Üstine anuñ [düketdi]dükendi nāleler kıldı ceres
- 5 Şāne yüz buldı **Hilālī** gör nice çok başludur
Zūlf-i dildārı kırmaz elden gerek başını kes

269³²⁹

“Gazel” - Şādık

Fe‘ ilātūn Fe‘ ilātūn Fe‘ ilātūn Fe‘ ilūn

- 1 Seg-i kūyuña qarīn olalı buldum ‘ izzet
Dostum himmet-i akrān-ile itdūr raġbet
- 2 Ser-be-ser ḥalk-ı cihānı bize meftūn idūñ
Fitne-i ḥaṭṭ-ı siyehkārūñ ile hey āfet
- 3 Gülşen içre unudur ḥayret-ile reftārın
Eylesek serve eger nāz-ile ‘ arz-ı kāmēt
- 4 Gelesiz ḥānıma ādemlik idüp da‘ vetsiz
Ey perī ancak olur böyle insāniyet
- 5 Aḥter-i baḥt-ı siyāhuñ n’ola fer virse bu dem
Şādıkā virdi o meh ḥüsn-ile şehre şöhet

³²⁹ 269/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

“Gazel”- [Şeyhü'l-İslām] Yahyā

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 ‘ Aks-i müjgân-ile ey dilber-i şîrîn harekât
Sanurdum ruĥlaruñ i‘ râb konulmuş âyât
- 2 Kuvvet-i kalb olur mu ey mâh-ı gül-rû yüz senden
Yohsa hîç saña muķâbil mi olurdu mir‘ ât
- 3 Zevķdür lâzım olan ni‘ met içinde olana
N’idüğün lezzet-i sükker ne bilür çün ĥayât
- 4 Göz mi açdurdı bize cevır ü cefâ-yı eyyâm
Fikr-i bî-ĥâşıl-ı dünyâ ile geçdi evķât
- 5 Herkese nuţķ-ı revân-baĥş virilmez **Yahyâ**
Himmet-i Hızır gerek kim bulına âb-ı ĥayât

[7221a-45a]

“Gazel” - Şem‘î

³³⁰ Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 51.

270/ 2a gül-rû: Güler D.

3b sükker : şekker D.

3b çün hayat :çüb-i nebat D.

³³¹ Karavelioğlu. *Şem‘î Divanı*, 166.

271/1b vefâlî : gönül bir D.

3a iki cihânüñ: mülk-i cihânüñ D.

3a in ü anından: şems ü mâhından D.

4a minberden olan :mescidden iren D.

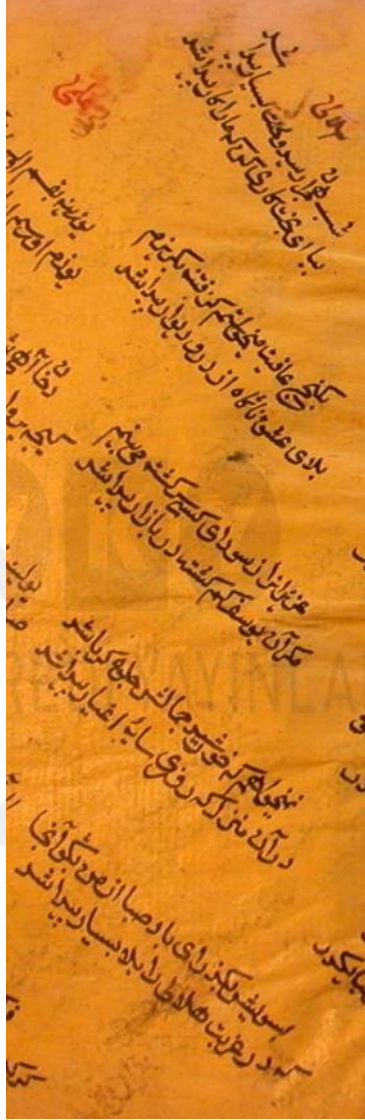
4a nûr-ı zîyâ şüfî :nâr-ı zîya zâhid D.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Hārīm-i bāğ-ı cennetden baña kūy-i vefā yigdür
Hezārān hūr u ğilmānden vefālī dil-rübā yigdür
- 2 Güneş bālīn felek altun beneklü cāme-ḥāb olsa
Bilürseñ ḥālūñi şūfī saña bir būriyā yigdür
- 3 Ne aşşī ‘āşıka iki cihānūñ in ü ānından
Gönül bezmi çerāğın yakmağa bir meh-liķā yigdür
- 4 Saña ḳandīl-i minberden olan nūr-ı ziyā şūfī
Baña cām-ı maḥabbetden olan nūr-ı şafā yigdür
- 5 Yaḳarlar bezm-i vuşlatda kişiyi Şem‘ī meh-rūlar
Hilāl-ebrū güzellerle ırāḳdan merhabā yigdür

272³³²

“Gazel” – [Hilālī]

273³³³

“Gazel” - ‘İlmī

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Yüzine bakşam ol māhuñ gice bir şem‘ yanınca
Yüzüm ursam ayağuna şafā sürsem uyanunca

³³² 272/ Şiir, Farsçadır.

³³³ 273/ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 2 Duḥān-ı āhı şem‘uñ göklere irdi teraḥḥumdan
Gice pervāne miskīn sūz-ı dilden aña yanınca
- 3 Yolına ḥarc iden bir deste mālı ol sehī ḳaddun
Şalınur şāh-ı destūrı gibi her demde yanınca
- 4 Ele al cāmı düşdükçe yūri ḥumḥāneye küp-düş
Vücūduñ cāmesi anuñ mey-i ‘aşḳa boyanınca
- 5 Felekde sidre ḳadler gerçi çoḳdur ‘İlmiyā ammā
Gerekdür sīm-tenlerde beden ḡarrā mīyān ince

[7222b-45b]

274³³⁴

“Gazel” - Zātī

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Feşāhat nehrine māhī o cānānuñ zebānıdur
Belāḡat baḥrına ey dil şedef anuñ dehānıdur
- 2 Beni yerden göke ol meh yaḳıbdur çarḡ-ı pūr encüm
Şerar ile mülemma ‘āteş-i āhum deḡānıdur
- 3 Gerekmez sāz ü mey sensiz fiḡānımla gözüm yaşı
Şadā-yı erḡanūndur şarab-ı erḡavānīdür
- 4 Ġarāb-ı dūd u āhum bām-ı eflāke çıkarmışdur

³³⁴ Tarlan, *Zatī Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısım*, 245.

Görinen mäh-ı nevdür şanma pehlüm üstühandır

- 5 Göreydi **Zātiyā** ḥassān diyeydi idüp istiḥsān
Sütürü şî‘ rinüñ qaşr-ı belāgat nerdibānıdur

275³³⁵

“Gazel” - Nazîre-i Ḥayretî

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Şuşamış cānlara la‘ lün şarāb-ı zindegānıdır
Kara günlülere zülfün ḥayāt-ı cāvidānıdır
- 2 Şarāb içenlere zāhid dīvāne dir zāhid velī bilmez
Ki ol ‘ārif yanında ‘aql-ı evvel rūḥ-ı şānıdır
- 3 Mey ü maḥbūb-ile yār-i muvāfiq ehl-i ‘irfānuñ
Gözinde nūrı gönlünde ḥuzūrı tende cānıdur
- 4 Kerem kıl zāhidā maḥbūb u meyden bizi men‘ itme
Bahār eyyāmı şöḥbet mevsimi ‘işret zamānıdur
- 5 Alur cānın dökersiñ **Ḥayretî’nüñ** qanın ey şūfî
Mey ü maḥbūbı terk itmez anuñ rūḥ-ı revānıdur

³³⁵ Mehmed Çavuşoğlu M. Ali Tanyeri. *Hayretî Divan Tenkidli Basım* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2023) 135.

276³³⁶

“Gazel” - Zātī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Merhabā ey bū-yı zülfü dilrübā
Kankı yıllar esdi geldün bu yana
- 2 Bu gece gel rüşen eyle bezmimiz
Şevkiñ olursa eger ey mehlikā
- 3 Yollar önümde selām olsun bana
Merhabasızlarda ‘ aşk olsun saña
- 4 ‘ Āşıka düşnam ederken nāgehān
Yāra ne eylersin dedim dedi du‘ ā
- 5 Öykünenden hāk-i pāy-i dilbere
Çıkdı Zātī gözlerimden tütīyā

277³³⁷

“Gazel” - Bākī

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Ne cām-ı bāde-i gül-gūna beñzer yār-ı hem-dem var
Ne şadr-ı şuffe mey-hāne gibi cāy-ı hürrem var
- 2 Beni ‘ ayb eylemeñ dā’im olursam mest-i lā-ya‘ kı1

³³⁶ Tarlan, *Zatī Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, 20.

³³⁷ Küçük, *Bākī Dîvânı*, 101.

277/1b gūşe :suffe D.

Ki bî-hûş olmasam âsûde kılmaz bende bir ğam var

3 Ğam-ı hicrānda hālet var dimişler ehl-i derd ammā
Mülāyim dil-ber-i şūhuñ dem-i vaşlında ‘ālem var

4 Ruḥuñ bāğın raķīb-i dīv-sīret seyr ider her gün
Yüzüñi göremez yıllarca ammā bunda ādem var

5 Şafā-yı safvet-i ṭab‘ uñ yeter eglence ey **Bāķī**
Bi-hamdi ’llāh ne ğam yirsin elüñde sāğar-ı Cem var

SONUÇ

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 0398 numarada “Mecmua-i Eş‘âr” adıyla kayıtlı olan mecmua, 45 varaktır. 17. yüzyılda derlenen mecmuanın derleyeni belli değildir.

277 şiirin yer aldığı mecmuada yer alan şairler ekseriyetle 16. yüzyıl şairlerinin şiirlerinden oluşmaktadır. Bu yüzyılda 64 şairin 172 şiiri yer almaktadır. 14. yüzyıldan 1 şairin 1 şiiri, 15. yüzyıldan 1 şairin 1 şiiri, 17. yüzyıldan 17 şairin 27 şiiri ve yaşadığı yüzyıl tespit edilemeyen 34 şairin 45 şiiri vardır. Bu şairlerin yaşadığı yüzyılın tespit edilememesinin sebebi; bazı şairlerin isimlerinin veya mahlaslarının kaynaklarda bulunamaması, farklı yüzyıllarda aynı mahlaslı şairlerin olması ya da herhangi bir şairin yaşadığı yüzyılın doğruluğunun saptanamamasıdır. Ayrıca mahlası veya ismi bulunamayan şairlerin toplam 31 şiiri vardır.

Mecmua; 147 gazel, 5 kaside, 1 mesnevi, 1 musammat, 12 tahmis, 1 muhammes-i mütekerrire, 3 müseddes, 1 tesdis, 12 kıta, 2 nazm ve 92 beyitten oluşmaktadır.

En fazla gazeli derlenen şair 32 şiiri ile Bâkî’dir. Şeyhülislâm Yahya 7 gazel, Emrî 5 gazel, Rûhî, Sâ‘î ve Kabûlî ise 4 gazel ile Bâkî’den sonra en çok gazeline yer verilen şairlerdir.

Mecmuada yer alan nazım şekillerinden en hacimlisini gazellerden sonra müstakil beyitler oluşturmaktadır. En fazla beyti nakledilen şair Bâkî olup mecmuada 10 beyti yer almaktadır.

Mecmuada toplam 5 kaside bulunmaktadır. Nakledilen ilk kaside, Vehbî Efendi’ye ait 38 beyitlik bir manzumedir. Vehbî’nin kasidesini kim için kaleme aldığı bilinmemektedir. Diğer kaside Rahmî Çelebi’ye aittir. 30 beyitten müteşekkil olan bu kaside, Sultan Süleyman için nazmedilmiştir. Sonraki kaside Ulvî’ye aittir. Ulvî’nin bu şiiri, 13 beyitten oluşan kısa bir manzumedir. Bir diğer kaside Riyâzî’ye ait olup 21 beyittir. Mecmuadaki son kaside Gelibolulu ‘Âlî’ye ait bir bahr-i tavîldir.

Mecmuada Fuzûlî ve Fasîh’e ait iki nazm vardır. Fasîh’in nazmı Farsçadır.

Mecmuada 12 kıta bulunmaktadır. Bunlar: Zekeriyâ Efendi (3), Ahmed Çelebi (1), ‘Alî (1), İshâk (1), Muhîti-i Rodosî (1), Vusûlî (1). Ayrıca mecmuada mahlası bulunmayan

4 kıta daha yer almaktadır. Bunlardan sadece bir tanesinin padişah şaire ait olduğu bilgisi verilmiştir. Diğer kıtalardan 3'ü Farsça 1'i Arapçadır.

Mecmuada sadece 1 mesnevi bulunmaktadır. Şiir, Arapça olup 5 beyitten müteşekkildir. Mürettip şiirin şairini belirtmemiştir. Mecmuada 1 muhammes-i mütekerrir yer almakta olup şiirin şairi bilinmemektedir. Mecmuada 12 tahmis bulunmaktadır. Bunlardan 3'er tane Bâkî ve Cinânî Çelebi, 2 tane Rahmî, 1'er tane Ribâtî, Günâhî, Na'fî ve Yümnî'ye aittir. Mecmuadaki 3 müseddes Azerî Çelebi'ye aittir.

Mecmuada yer alan tek tesdis, Su'ûdî'ye aittir. Mürettip Su'ûdî'nin bu şiirini naklederken müseddes olduğunu belirtmişse de şiir, Sultan Murâd'ın gazeline yazılmış bir tesdisdir. Su'ûdî'nin söz konusu tesdisi 5 bendden oluşmaktadır.

Musammatların her ne kadar bendleri 3-10 mısra arasında değişse de bazen 10 mısraı aşan bendlere sahip musammatlar da görülebilmektedir. Mecmuada da her biri 11 mısradan müteşekkil 5 bendden oluşan bir musammat yer almaktadır. Söz konusu musammat Usûlî'ye aittir.

Mecmuada yer alan şiirlerde 18 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Bu vezinler içerisinde en çok kullanılanı, 68 adet ile remel bahrinde Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün ve 60 adet ile hezec bahrinde Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün kalıplarıdır.

Mecmuada yer alan şiirlerin tamamı, yapılan çalışmalarda taranmış ve 137 şiirin herhangi bir çalışmada bulunmadığı görülmüştür. 137 şiirin 34 tanesinin şairi/mahlası tespit edilememiştir. Şairi/mahlası bilinen şair sayısı 66 olup bunların şiirlerinin toplamı 103'tür. 137 şiirin 16'sı Farsça, 6'sı Arapça 115 tanesi Türkçedir. Bu şiirlerin 57'si gazel, 59'u müstakil beyit, 12'si kıta, 4'ü tahmis, 2'si nazm, 1'i mesnevi ve 1'i muhammestir.

Mecmuada mürettibin zevkini yansıtan şiirler, özellikle bir şiire yapılan nazirelerdir. Mecmuada Ebussu'ûd Efendi, Hayâlî, Sadrî, 'Âlî, Bâkî, Sa'dî, Zeynî, Hâtemî, Fütûhî ve şiirin kime ait olduğu bilinmeyen bir şairin kime ait olduğu bilinmeyen bir şiiri olmak üzere toplam 10 adet "edeb olmaz" redifli matla beyiti vardır (10-19 şiirler). Bu şiirler, Nazire Mecmualarında bulunmakla birlikte makale çalışmalarının da konusu olmuştur.

Mürettibin, Ebussu'ûd Efendi'ye ait olduğunu söylediği beyit farklı çalışmalarda Zihni'ye; Hayâlî'ye ait olduğunu söylediği beyit Pervâne Bey Mecmuası'nda Fakîrî'ye, Memduh Faik Paşa Mecmuası'nda Fâmî'ye; Sadrî'ye ait olduğunu söylediği beyit Pervâne Bey Mecmuası'nda Zihni'ye, Memduh Faik Paşa Mecmuası'nda Tâlî'ye; 'Âlî'ye ait olduğunu söylediği beyit Pervâne Bey Mecmuası'nda Sâfî'ye, Memduh Faik Paşa

Mecmuası'nda Cemâlî'ye; Bâkî'ye ait olduğunu söylediği beyit Pervâne Bey Mecmuası'nda Şebâbî'ye, Memduh Paşa Mecmuası'nda Emnî'ye; Hâtemî'ye ait olduğunu söylediği beyit Memduh Faik Paşa Mecmuası'nda Nâbî'ye aittir. Ayrıca Fütûhî'nin ve Zeynî'nin beyiti, Memduh Faik Paşa Mecmuası'nda sırasıyla Nizâmî'nin ve Cemâlî'nin beyiti ile aynı olmamakla birlikte benzerlik göstermektedir. Mecmuada Sa'dî'nin ve ismi bilinmeyen şairin şiiri diğer çalışmalarda görülmemiştir.

Mecmuada Bâkî, Sâ'î, Mislî, Meylî, Hâletî, Senâyî ve mürettibin “pâdişâh-ı Âlem-penâh” şeklinde kaydettiği Sultan Murâd'a ait olduğu tespit edilen şiiri olmak üzere toplam 7 adet “incinmez” redifli gazel mevcuttur. Bunlardan Bâkî, Sultan Murad ve Meylî'nin gazelleri çalışılmış olup diğer gazeller henüz çalışılmamıştır.

Mecmuada yine Sâ'î, Meylî, Sipâhî'ye ait 3 adet “dinmez”; Nâmî ve Rûhî'ye ait 2 adet “düşdi”; Bâkî ve Atâyî'ye ait 2 adet “kabak”; Şeyhülislam Yahya, Fâ'izî, Nâdirî ve Rûhî'ye ait 4 adet “kagaz”; İlmî, Zarîfî ve Nâdirî'ye ait “kadeh”; Yahya ve Meylî'ye ait “geçmedi” redifli gazel mevcuttur. Ayrıca Bâkî'nin gazeline (215 numaralı), Sâ'î (216 numaralı) ve Kâni'î (217 numaralı)'nin gazelleri naziredir. Yine Bâkî'nin “semt semt” redifli gazeline Rûhî'nin ve de Murâdî'nin (Sultan 3. Murad) “katlanmaz” redifli gazeline Bâkî'nin nazire yazdığı görülmüştür.

Mecmuada muamma türünde 22 adet beyit (173-194 numaralı şiirler) mevcuttur. Bunlardan 7 muamma Farsça, 1 muamma Arapçadır.

Mecmuada ayrıca “fe' ilâtün” kalıbı ile yazılmış Beyânî, ‘Âlî ve Sa'dî'ye ait 3 “bahr-i tavîl” yer almaktadır.

Mecmuadaki birçok şiirin yapılmış olan çalışmalarda yer almaması veya çalışmalarda eksik olan beyit/mısraların mecmuada yer alması mecmuayı önemli kılan en büyük özelliktir. Bu haseple mecmuadaki şairlerin çalışılmamış şiirleri edebiyat dünyasına kazandırılmıştır.

KAYNAKÇA

- Açıl, Berat. “Hâverî (Ö. 1565) ve Divançesi”. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 8/16 (2016), 172-216.
- Akkaya, Mehmet. *Şemsi Paşa Divanı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992.
- Akkuş, Metin. *Nefî Divanı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.
- Aksoyak, İsmail Hakkı. “Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa’nın Mıdır?”. *Turkish Studies* 2/4, (2007), 84-97. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1421797149_6aksoyakismailhakk%C4%B1.pdf&key=13428
- Aksoyak, İsmail Hakkı. “Beyanî’nin Bahr-ı Tavil’i”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2/3 (2018), 230-242.
- Aksoyak, Hakkı. *Gelibolulu Mustafa Ali Divanı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0>
- Arslan, Ömer. “Kınalızâde Ali Çelebi’nin Muammeyâtı”, 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle M. A. Yekta Saraç Armağanı*, İstanbul: DBY Yayınları, 187-224. https://www.researchgate.net/profile/Oemer-Arslan-16/publication/372768797_Kinalizade_Ali_Celebi'nin_Muammeyati/links/64d0e2abd394182ab3b14429/Kinalizade-Ali-Celebinin-Muammeyati.pdf
- Arslan, Ömer. *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Aydemir, Yaşar. *Ramazan Behiştî Divanı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.
- Aydemir, Yaşar. “Edep Olmaz”. *Divan Edebiyatı Araştırma Dergisi*, 32/32 (2024), 152-173.
- Ayverdi, İlhan. *Kubbealtı Lugatı: Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Seçil Ofset, 2010.
- Azizi, Melis. “İran Meclis Kütüphanesi 17805 Nolu Türkçe Şiir Mecmuasında Bulunan Deyimler”. *Eren Dergisi* 1/1 (Kasım 2022), 32-44. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2652531>
- Bal, Esra. *Karamanlı Sabûhî Divanı (İnceleme, Tenkitli Metin ve Dil İçî Çeviri)*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Can, Ertuğrul. *Şuhûdî Divançesi (İnceleme-Metin)*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Coşkun, Menderes. “Edebî Terimler ve Aruzla İlgili Bir Eser: Ali B. Hüseyin Hüsâmeddîn Amasî’nin Risâletün Mine’l-‘Arûz ve Istılâhı’ş-Şi’ri”. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 8, (Nisan 2003), 97-130. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3172905>
- Çağlı, Adnan. *Vişne-zade İzzeti (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanın Tenkidli Metni)*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.
- Çavuşoğlu, Mehmed. *Yahyâ Bey (Taşlıcalı) Dîvân Tenkidli Basım*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2023.
- Çaylı Cankurt, Gülşen. *Figanî Dîvânı Gramatikal İndeksi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Çetin, İsmail. *Derzi-zade Ulvi: Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni* Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993.
- Deniz, Sebahat. “Osmanlı Sultanları Niçin Şiir Yazarlar?”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 27, (2021), 158-212. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3169921>
- Dinçer Arslan, Sedanur. *Nev’î Divanı Sözlüğü (Bağlamsal Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Direkli, Fatma. *Milli Kütüphanede 26 HK 1060/1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) Göre Tasnifi* İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Eliacık, Muhittin. “Lefkoşe Kalesinin Fethini İlk Elden Anlatan Mühim Bir Mektup”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 26/21 (Aralık 2009), 21-38. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/257859>
- Erdoğan, Mustafa. *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- Erdoğan, Mustafa. *Bursalı Rahmi Divanı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.
- Erten, Saniye Rukiye. *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi’ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Fikriyat. “Şiir Lezzetine Bürünmüş Derlemeler: Mecmualar” Erişim 11 Mart 2025. <https://www.fikriyat.com/edebiyat/2018/08/29/siirin-lezzetine-burunmus-derlemeler-mecmualar>

- Güler, Kadir. “Kütahyalı Firâkî ve Bilinmeyen Şiirleri” *Journal of Turkish Studies* 5/1 (2010), 1037-1066.
- Gündüz, Emrah. “Klasik Türk Şiirinde Bir Nazım Türü: Keştî-nâme (Kaynakların Değerlendirmesi ve Bibliyografya”. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi* 2/1 (2016), 15-37.
- Gıynaş, Kamil Ali. *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.
- İçli Ahmet. “Dâî Mahlaslı Şairler ve Seyyid Yahya Dâî”. *Turkish Studies* 11/15 (Summer 2016), 219-246.
https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=166156707_12%C4%B0%C3%A7liAhmet-tde-219-246.pdf&key=19815
- İsen, Mustafa. *Usûlî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020.
- Karaköse, Saadet. *Nev’î-zâde Atâyî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.
- Karavelioğlu, Murat Ali. *Şem’î Divânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Kaplan, Yunus. *Yümnî Divanı (İnceleme-Metin-Sözlük)*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.
- Kavruk, Hasan. *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, t.y.
- Kaya, Bilge. *XVII. Yüzyıl Divan Şairi Mantiki Ahmed Efendi ve Divançesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Keleş, Reyhan. “Riyâzî’nin Mi’râciyyesi: Tanıtım ve Şerh”. *Kisbu İlahiyat Dergisi* 1, (2019), 9-53. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/692346>
- Külekçi, Numan. *Gani-zade Nadiri: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şeh-name’sinin Tenkidli Metni*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1985.
- Küçük, Sabahattin. *Bâkî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, t.y.
- Kılınç, Abdülhakim. *Fuzûlî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.
- Mehmed Çavuşoğlu – M. Ali Tanyeri. *Hayretî Divan Tenkidli Basım*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2023.

- Okatan, Halil İbrahim. *Kafzade Fa'izi Hayatı Eserleri Sanatı-Tenkitli Divan Metni*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1995.
- Okuyucu, Cihan. *Cinânî Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkidli Metni*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.
- Onat Çakıroğlu, Tuğba - Kılıç, Ayşe Nur. “Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Y/460 Numarada Kayıtlı Cönk”. *KÜLTÜRK* 9, (Yaz 2024), 125-181. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3555869>
- Saraç, Adil. *Urfalı Şair Abdi Hayatı, Sanatı, Eseri*. Şanlıurfa: Dal Yayıncılık, 1986.
- Saraç, Mehmet A. Yekta. *Emrî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, t.y.
- Selami Turan - Filiz Duman. “Hattat Bir Şair: Sa'yî Çelebi ve Gazelleri”. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 27 (2022), 489-524.
- Selvi, Muhammed. *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Tanyıldız, Ahmet. “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5/21 (2012), 224-239.
- Tarlan, Ali Nihad. *Hayâlî Bey Dîvânı*. İstanbul: Bürhaneddin Erenler Matbaası, 1945.
- Tarlan, Ali Nihad. *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, 1967.
- Taşkın, Gülşah. *Çorlulu Zariî Divan'ı: İnceleme-Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.
- Tietze, A. “XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili (Agehi Kasidesi ve Tahmisleri)”. *Türkiyat Mecmuası* 9 (2010), 113-138.
- Tuğluk, Halil İbrahim. “Na'tî ve Şiirleri”. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13 (2015), 34-54.
- Tunç, Semra. “On Altıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21 (2007), 1-37.
- Uzun, Mustafa İsmet. “Mecmua”. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Şubat 2025. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecmua>
- Ülger, Ercihan. *Sa'diyye Tarîkatı Mûsikîsi Ve Hâfız Mehmed Rif'at'ın “Ebhe'n-Neğamât Fî Terennümâtî'l-Îlâhiyyât” İsimli Eseri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025. <file:///C:/Users/senator/Downloads/933761.pdf>

- Ünlü Aydın, Yücel. *Mecmû'a-i Eş'âr (Milli Kütüphane FB 533) İnceleme – Metin*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- Üst Erdem, Sibel - Çakın, M.B. “Fuzûlî'nin Su Kasidesini Hadikatü's-Süedâ ile Yeniden Okumak”. *Tarih Okulu Dergisi* 15/56 (Şubat 2022), 748-771. https://isamveri.org/pdfdrg/D03601/2022_56/2022_56_ERDEM_CAKIN.pdf
- Yağmur, Bahri. *Hilali Divanı (İnceleme-Metin)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- Yekbaş, Hakan. “Fehîmî”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 7 Eylül 2025. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fehimi-mdbir>
- Yılmaz, Ozan. “Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1, 255-280.